

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Ο πιο διάσημος αρχαίος Έλληνας γιατρός μετά τον Ιπποκράτη είναι ασφαλώς ο Γαληνός.

Από όλα τα έργα του Γαληνού δεν υπάρχει ίσως κανένα πιο θεμελιώδες για την κατανόησή του από τη σύντομη πραγματεία με τίτλο *Ο Άριστος Ιατρός και Φιλόσοφος* (Λατινικά: *Quod optimus medicus sit quoque philosophus*).¹ Είναι η θεμελιώδης αρχή του Γαληνού ότι τόσο η ιατρική έρευνα όσο και η θεραπεία πρέπει να βασίζονται στη φιλοσοφία και επομένως ο καλύτερος γιατρός πρέπει να είναι και φιλόσοφος.

Ο Γαληνός περιγράφει τον άριστο ιατρό και δίνει συμβουλές στο πως ο ασθενής ή αυτός που τον φροντίζει να βρει τον γιατρό που χρειάζεται.

Ένα έργο του Γαληνού που δε διασώθηκε στα Ελληνικά είναι το:

كتاب جالينوس في المحنة الى يُعرف بها أفضل الأطباء

و أكثر أهل دهرنا يعتمدون في محنة الطبيب على غيرهم: و يحيدون عنها بأنفسهم، وذلك أنهم

إخراج حنين بن إسحق

Το βιβλίο του Γαληνού για τη δοκιμασία με την οποία γίνονται γνωστοί οι καλύτεροι γιατροί

Προϊόν του Χουνάιν μπιν Ισχάκ

Ο Χουνάιν μπιν Ισάκ αλ-Ιμπάντι (επίσης Χουνάιν ή Χουνέιν) (Αραβικά: أبو زيد حنين بن إسحاق العبادي; 'Abū Zayd Ḥunayn ibn 'Ishāq al-'Ibādī (809–873) ήταν Νεστοριανός Χριστιανός γιατρός και μεταφραστής κατά τη διάρκεια της περιόδου που ήταν στην κορυφή της ισλαμικής εποχής των Αμπασιδών, εργάστηκε με μια ομάδα μεταφραστών, μεταξύ των οποίων ήταν οι Abū 'Uthmān al-Dimashqī, Ibn Mūsā al-Nawbakhti και Thābit ibn Qurra, για τη μετάφραση βιβλίων φιλοσοφίας και κλασικών ελληνικών και περσικών κειμένων στα αραβικά. και Συριακά.

Ο Ḥunayn ibn 'Ishāq ήταν ο πιο παραγωγικός μεταφραστής ελληνικών ιατρικών και επιστημονικών πραγματειών στην εποχή του. Σπούδασε ελληνικά και έγινε γνωστός ως «Σέιχ των μεταφραστών». Γνώριζε τέσσερις γλώσσες: αραβικά, συριακά, ελληνικά και περσικά. Η μέθοδος του Χουνάιν ακολουθήθηκε ευρέως από μεταγενέστερους μεταφραστές. Καταγόταν από την αλ-Χίρα, την πρωτεύουσα ενός προϊσλαμικού καλλιεργημένου αραβικού βασιλείου, αλλά πέρασε την επαγγελματική του ζωή στη Βαγδάτη, το κέντρο του μεγάλου μεταφραστικού κινήματος από τα ελληνικά προς τα αραβικά/συριακά του 9ου αιώνα. Η φήμη του ξεπέρασε πολύ τη δική του κοινότητα.

Ο Χουνάιν μπιν Ισχάκ διακρίθηκε ως οφθαλμίατρος, ως γιατρός και ως μεταφραστής.

¹ Kühn edition 1:53–63. The treatise has been translated into English by P. Brain, "Galen on the Ideal of the Physician," *South African Medical Journal* 52 (1977): 936–8.

Η έκδοση που χρησιμοποίησα είναι του ALBERT Z. ISKANDAR που εκδόθηκε στην Ανατολική Γερμανία το 1988 με μετάφραση στα αγγλικά με τίτλο GALEN ON EXAMINATIONS BY WHICH THE BEST PHYSICIANS ARE RECOGNIZED, AKADEMIE VERLAG BERLIN 1988

Ο ISKANDAR λέγει για αυτό το βιβλίο , όπως τα άλλα έργα του Γαληνού παρουσιάστηκε ως μια διάλεξη προ ενός ακροατηρίου μαθητών και ακολούθων του και αργότερα παρουσιάστηκε ως βιβλίο. Πρέπει να το έγραψε ο Γαληνός σε ηλικία 46 ετών και παραθέτει πολλά από τα Ιπποκρατικά έργα. Ένας γιατρός συγκρίνεται με έναν πλοίαρχο - πηδαλιούχο που ασφαρίζει το πλοίο για περίπτωση φουρτούνας κάνοντας σωστές μετεωρολογικές προβλέψεις, και ο ικανός γιατρός μπορεί να σώσει τη ζωή του ασθενούς με το να εφαρμόσει τις μεθόδους του Ιπποκράτη για προγνώσεις.

Περιέχει πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, π.χ. για την επίσκεψη του στη Ρώμη. Μας λέγει ότι οι σωστές του διαγνώσεις και προγνώσεις προκάλεσαν τη ζηλοτυπία άλλων γιατρών και αναφέρει πως η ζήλια είχε προκαλέσει και στο παρελθόν να συνωμοτήσουν για να εξοριστεί ο Quintus. Παρουσιάζει επανειλημμένα τις κρίσεις με τις οποίες τελειώνει μια ασθένεια . Λέγει πολλά για πλουσίους που τους αρέσει οι κολακεία και για γιατρούς που αντί να ασχολούνται με τη μελέτη της ιατρικής συνοδεύουν τους πλουσίους ή τους περιμένουν έξω από την πόρτα και πάντα προσπαθούν να τους ευχαριστήσουν ακόμη και με το να τους βρίσκουν ωραία φαγητά και διάφορες ηδονές.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και για τις ανατομικές επιδείξεις που έκανε με το δικό του προσωπικό.

Οι σελίδες του βιβλίου αριθμούνται με ΣΕΛΙΔΑ 1 τόσο στο Αραβικό κείμενο όσο και στην Ελληνική μετάφραση. Η μετάφραση έγινε με τη βοήθεια της μετάφρασης του Iskandar και το ARABIC-ENGLISH DICTIONARY of the Modern Literary Language, compiled by Maan Z. Medina καθώς και του Online Arabic Dictionary.

Οι υποδιαιρέσεις του κειμένου που πήρα από το βιβλίο του ISKANDAR βρίσκονται μέσα σε πλαίσια κειμένου. Τα κεφάλαια αριθμούνται μέσα στο κείμενο από 1-14

ΠΑΥΛΟΣ ΜΙΧΑΣ 9 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2022

كتاب جالينوس في المحنة الى يُعرف بها أفضل الأطباء

و أكثر أهل دهرنا يعتمدون في محنة الطبيب على غيرهم: و يحيدون عنها بأنفسهم، وذلك أنهم

إخراج حنين بن إسحق

1 قال جالينوس إن أكثر الناس إنما يونون في إغفالهم أمر فضائل النَّفس ومصالحها من الجهل بها. فلو كانوا إنما يونون أيضا في توانيهم في أمر حفظ صحة أبدانهم من جهل بها أو استقالات لقدرها، لكان عجبى منهم أقلّ. و لكنى وجدتهم قد بلغ تعظيمهم لها أن قوما من الخطباء ألقوا قصائد في شكر الله والدعاء. ففضّلوا النعمة في الصحة على جميع النعم، وقدموا طلبها على جميع ما يُطلب، فلم يذمّهم الناس على ذلك، بل حمدوهم وقبلوا قصائدهم، وجعلوها مما يقرؤونه في هيكلم: و تقرأها من كان قبلنا في هيكل أسقليبوس. فاشتدّ عجبى منهم، إذ كان هذا قدرها عندهم، ثم قد بلغ من توانيهم فيها وإغفالهم لها، إنهم لا يطلبون علم الصناعة التي يستعيدونها بها، ولا يحسنون أن يميزوا بين الأفضل من المتعاطين لها وبين الأخسّ. و قد كان المتعلّمون لهذه الصناعة في القديم، قبل أن يغلب على الناس ما قد غلب عليهم من إيثار الرّفة، هم أفاضل الملوك وأولاد المتألّهين من أصلابهم و المنسويين إليهم، لاستحقاقهم ذلك بالفضيلة البارعة فيهم، وكانوا

2

3

Το βιβλίο του Γαληνού για τη δοκιμασία με την οποία γίνονται γνωστοί οι καλύτεροι γιατροί

Προϊόν του Χουνάιν μπιν Ισχάκ

1. Ο Γαληνός είπε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι απλώς παραμελούν τις αρετές και τα ενδιαφέροντα της ψυχής λόγω της άγνοιας τους. Αν ήταν επίσης αμελείς στην απροσεξία τους στο θέμα της διατήρησης της υγείας του σώματός τους από εκείνους που την αγνοούν ή παραιτήθηκαν από την αξία της, τότε η έκπληξή μου απέναντί τους θα ήταν μικρότερη.

10. Ωστόσο, διαπίστωσα ότι η εκτίμηση τους γι' αυτήν έφτασε σε τέτοιο βαθμό, ώστε ορισμένοι από τους ρήτορες συνέθεσαν ποιήματα ευχαριστώντας και ικετεύοντας τον Θεό. Προτίμησαν λοιπόν την ευλογία της υγείας από όλες τις άλλες ευλογίες, και την ζήτησαν πάνω απ' όλες τις ευλογίες, οπότε οι άνθρωποι δεν τους κατηγόρησαν γι' αυτό, αλλά μάλλον τους επαινούσαν και δέχονταν τα ποιήματά τους και τα προσέθεσαν σε αυτά που διαβάζουν στους ναούς τους:

15. Και όσοι ήταν πριν από εμάς τα διάβασαν στο ναό του Ασκληπιού. Έτσι, η έκπληξή μου μεγάλωσε για αυτούς, αφού αυτό ήταν το πεπρωμένο τους, και στη συνέχεια έφτασε η αμέλειά τους σε αυτό, ότι δεν αναζητούν τη γνώση της τέχνης με την οποία την αποκαθιστούν (την υγεία) και δεν είναι καλοί στο να διακρίνουν τους καλύτερους από αυτούς που τη χρησιμοποιούν από τους πιο τιποτένιους.

20. Και εκείνοι που έμαθαν αυτήν την τέχνη στα παλιά χρόνια, πριν επικρατήσει η προτίμηση της πολυτέλειας στους ανθρώπους, ήταν οι καλύτεροι από τους βασιλιάδες και τα παιδιά εκείνων των θείων βασιλιάδων μέση τους και τους αποδίδονταν, επειδή τους άξιζε αυτό λόγω της έμφυτης αρετής σε αυτά.

2

3

- 4 ا أوليك يؤدبون أولدهم بها، ولم يكن في ذلك الزمان أحد من الملوك يرى أنّ نعاطيه هذه الصناعة، وهى مهنة اقلن و اسقليبوس، قبيحا. وأما الآن فحُطت مرتبتها إلى العبيد ز أخساء الناس. وصار الملوك يستحيون من تعلمها. وهم في ذلك إلى هذه الغاية يستشفون بالطبّ الإلهي. فليس تجد فليس تجد أمة من الأمم، ولا بلدا من البلدان، إلا وفيه مواضع يُطلب فيها الشفاء بالطبّ الإلهي، بعضها مسماة باسم اسقليبوس و بعضها مسماة باسم اقلن. وليس يوجد في زماننا هذه أحد من أهل اليسار يرى تعلم هذه الصناعة: لكنّ جميعهم يستنكفون منها. ولا تجدهم أيضا، مع كراحتهم لتعلمها، يرون على أنفسهم أن يميزوا بين الأفضل والأخس من أطبائهم. لكنّ منهم قوما يرومون البحث عن الطبيب الذى يرجى عنده غنى حين يرهقهم المرض. ومنهم من لا يبحث عن ذلك، لكنّه يستسلم في يدي من قد أنس به من الأطباء، كان مبلغ علم جميع من تعطى هذه الصناعة مبلغ واحد. ومنهم قوم يكون منتهى فكرهم في هذا أن يظنّوا أن المتعاطين لهذه الصناعة قد يتفاضلون. إلا أنهم إما يُميّز بينهم، ويُمتحن الأفضل منهم بأشياء خارجة عن أعمال الطبّ بعيدة منها. فيظنّون من الأيسر من الأطباء أفضل من المقلّ الأفقر، والمقبول عند الكثير من عظماء أهل المدن وأغنيائهم أفضل ممّن لن يكن كذلك. ثم لا ينظرون في سبب خصوصيّة الطبيب المقبول عند من ذكرنا، وتقديمه على غيره. هل كان إيثاره إياه و تقديمه له على علم
- 5 بتميز ما بين الأفضل و الأخسّ من الأطباء، واختبار منه لذلك الطبيب؟ أو إنما كان من باعترار قول
- 6 باعترار قائل مدحة عنده، من خادم أو وزير؟ أو شفيع عنده شافع فقبله من غير إن يمتحنه؟
- 7

2^Η ΣΕΛΙΔΑ

Και με αυτό εκπαίδευαν τα παιδιά τους, και κανένας από τους βασιλείς τότε δεν σκέφτηκε ότι το να του δώσει αυτό το επάγγελμα, που ήταν το επάγγελμα του (أفلاκون)Απόλλωνα και του Ασκληπιού, ήταν άσχημο. Όσο για τώρα, έχει υποβιβαστεί σε σκλάβους και στους πιο αξιοθρήνητους ανθρώπους. Και οι βασιλιάδες ντρέπονται αν εκπαιδευτούν σ' αυτό. Και για αυτό, αναζητούν να θεραπεύονται με τη θεία ιατρική, δεν θα βρείτε κανένα έθνος, ούτε χώρα, όπου δεν ότι υπάρχουν μέρη όπου η θεραπεία ζητείται από τη θεία ιατρική, μερικά από τα οποία λέγονται με το όνομα Ασκληπιός, και μερικά από αυτά λέγονται με το όνομα του Απόλλωνα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην εποχή μας υπάρχει ένας από τους εύπορους ανθρώπους που σκοπεύει να μάθει αυτόν τον κλάδο: Όλοι την αποδοκιμάζουν.

4

Επιπρόσθετα παρά το μίσος τους να μάθουν ιατρική, δεν θεωρούν ότι πρέπει να διακρίνουν μεταξύ του καλύτερου και του χειρότερου από τους γιατρούς τους. Υπάρχουν όμως μερικοί ανάμεσά τους που θέλουν να αναζητήσουν γιατρό με τον οποίο ελπίζουν ότι θα ανακουφιστούν όταν η αρρώστια τους εξαντλεί. Και ανάμεσά τους είναι εκείνοι που δεν το αναζητούν, αλλά παραδίδονται στα χέρια εκείνων των γιατρών με τους οποίους έχουν εξοικειωθεί, λες και η ποσότητα γνώσης όλων εκείνων που τους δίνεται αυτό το επάγγελμα είναι ένα (όλοι έχουν την ίδια γνώση). Και ανάμεσά τους υπάρχουν άνθρωποι των οποίων η σκέψη είναι ότι πιστεύουν ότι αυτοί που χρησιμοποιούν αυτόν τον κλάδο μπορεί να είναι διαφορετικοί. Ωστόσο, είτε προσπαθούν να τους διαχωρίσουν από τα χαρακτηριστικά, που είναι πράγματα που βρίσκονται έξω και μακριά από το έργο της ιατρικής. Νομίζουν λοιπόν ότι οι γιατροί που είναι πιο εύποροι, ότι είναι καλύτεροι από τους φτωχότερους και με μεγαλύτερες ανάγκες γιατρούς, και αυτούς που αποδέχονται οι πολλοί από αυτούς σπουδαίους και πλούσιους ανθρώπους των πόλεων και από αυτούς που δεν τους αποδέχονται. Ο λόγος της αποδοχής μήπως στηρίζεται στην εξέταση τους και σε γνώση του τρόπου διάκρισης μεταξύ των καλύτερων και χειρότερων γιατρών; Ή μήπως έχουν παραπλανηθεί είπε από επαίνους, από υπηρέτες ή κάποιους υπουργούς; Ή ο γιατρός έγινε αποδεκτός απλώς από το ότι κάποιος μεσολάβησε γι' αυτόν ...

5

6

7

و أكثر أهل دهرنا يعتمدون في محنة الطبيب على غيرهم: و يحيدون عنها بأنفسهم، وذلك أنهم يشعرون و يحسون من أنفسهم بأنه ليس عندهم علم و لا معرفة يمكنهم بها تمييز هذا و أشباهه وهم في ذلك، إذ كانوا على ما هم عليه من الجهل، مصيبون.

8

فلما أحسن بهذا الغباء منهم أهل الخبث من الناس ، لم يحتاجوا إلى أن يأخذوا أنفسهم بتعلم الطبّ والمهارة فيه والحدق به. وقصدوا لتصيد الأغنياء بالوجه الذي رأوا كل واحد منهم سريع الانقياد له، و هذا هو الوجه الذي به يُصاد البهائم . فإن رأوا الأغلب عل الموسر

9

الذي يلتمسون ما قبله النساء، تأتوا له بباب النساء. وإن رأوا الغالب عليه العبيد، تأتوا بباب العبيد. كما قد نجد كثيرا من الأغنياء خدعهم قوم من أصحاب الخدع و المخاريق ومن يدعى التكهّن. وأكثر الأغنياء قد اعتادوا التملّق ممّن بغشاهم. وقصدهم في جميع ما يصغون إليه ويفعلونه إلى قصد اللذة. فيعرف ذلك منهم الخبيث من المتعاطين للطبّ فيستميلهم به رغبة منه فيما يلتمس أن يختدعه عن أخذ ماله. فإذا مرض ذلك الغنى فإن ذلك المتطبّب لما يعرف من ميل صاحبة إلى اللذات، فليس يقصد به قصد أصلح التدبير في اجتلاب الصحة، لكنّه إنما يدبّر بأوقع التدبير من نفسه و ألذّه عنده. على أنّه لو أراد أصلح التدبير لما وقف عليه وقوفا صحيحا. وذلك

10

أنّه لم يكن قصده قصد استعمال صناعة الطبّ على ما ينبغي. وإنما يقصد بها اكتساب الأموال

... κάποιος; Και οι περισσότεροι άνθρωποι της εποχής μας στηρίζονται για τη δοκιμασία του γιατρού στηρίζονται σε άλλους και αποφεύγουν αυτό το θέμα, και αυτό γιατί καταλαβαίνουν και αισθάνονται από τον εαυτό τους ότι δεν έχουν τη μόρφωση ή τη γνώση με την οποία θα μπορούσαν να διακρίνουν αυτό και τα παρόμοια. Και σε αυτό, αν είχαν άγνοια, είχαν δίκιο

Όταν κακοί άνθρωποι κατάλαβαν αυτή τη βλακεία ανάμεσά στους άλλους, βρίσκουν ότι δεν χρειάζεται να πάρουν εκπαίδευση για τον εαυτό τους για να μάθουν ιατρική, για να αποκτήσουν ικανότητα και δεξιότητα σε αυτήν. Και σκοπεύουν να κυνηγήσουν τους πλούσιους με τη γνώμη που είχαν ότι εύκολα μπορεί ο καθένας να καθοδηγηθεί, και αυτή είναι η μέθοδος με την οποία κυνηγούνται τα θηρία. Αν σκεφτούν ότι αυτό που οι εύποροι, αναζητούν είναι «γυναίκες», έρχονται σε αυτούς χρησιμοποιώντας την πόρτα των γυναικών. Και αν δουν ότι ενδιαφέρονται για τους σκλάβους, θα έρθουν μέσα από την πόρτα των σκλάβων. Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε, πολλοί από τους πλούσιους εξαπατήθηκαν από τσαρλατάνους και αυτούς που παρίσταναν τους μάντεις. Οι περισσότεροι από τους πλούσιους συνηθίζουν να τους κολακεύουν εκείνοι που τους επισκέπτονται συχνά: ακούνε και ενεργούν με μόνο σκοπό την ευχαρίστηση. Οι κακοί που γίνονται γιατροί το γνωρίζουν αυτό, και με το να πείθουν τους πλουσίους επιδιώκουν να εξαπατήσουν τους πλουσίους να τους πάρουν τα χρήματά τους. Αν αρρωστήσει ένας πλούτος, τότε αυτοί γνωρίζοντας ότι ο πελάτης έχει την κλίση του προς τις απολαύσεις, δεν του δίνουν αυτό που είναι την καλύτερη θεραπεία για να φέρει υγεία, αλλά του δίνουν ως πιο αποτελεσματική θεραπεία αυτό που είναι το πιο νόστιμο και πιο ευχάριστο για αυτόν. Ωστόσο, θα είναι αδύνατο για αυτόν τον γιατρό να δώσει τη σωστή θεραπεία, ακόμη και να το ήθελε.. Έχει σκοπό να κερδίσει χρήματα...

8

9

10

11

والعزّ والمرتبّة فقط. فليس يطلب أحوط الطرق للمريض، لكنّه إنّما يطلب أحوط الطرق لهوى نفسه. وذلك أنه إذا سلك بمن هذه حاله هذه الطريق: إن سلم من مرضة كان قوله له أجزل الثواب. وإن مات لم يكربه موته لأنّه يستريح ممّن يخاف أن يذمه ويشكوه

12

و بروميّة شيء خاص ليس يوجد في سائر المدن: أنه لا يكاد أن يعرف جيران الميّت ، فضلا عن غيرهم ، كيف مات، و لا على يدئ من أوتى من الأطباء. والسبب في ذلك عظم المدينة وكثرة أهلها، وشدة حرصهم على طلب المال والجاه وتشاغلهم بهما. ولم أضع كتابي هذا لمن هذه طريقته: إذ كان لا يتفرغ لقراءة فضلا عمّا سوى ذلك لاتصال أشغاله. لكن إنّما وضعه لمن يرى أنّ أمر بدنه أفضل وأهمّ إليه من جميع ما يملكه. أو إن لم ير أنّه أفضل منه وأهم، رأى أنّه ليس بدونه بكثير.

13

2. وأنا مفتتح قولي بقول قاله أبقراط، فإنّ هذا الرجل قد كان يُعدّ فيما مضى في عداد الأفاضل من المتألّهين، وإن لم يكن له في زماننا ذاك القدر. وجملّة القول الذي قاله إنّّه ينبغي على المتطبّب أن يكون شأنه أن يتقدّم فيستدلّ على ما يكون من أمر المرضى قبل أن يكون. وأمّا نسق لفظه فهو هذا "إنّ الطبيب إذا تقدّم فيستدلّ على ما يكون من أمر المرضى ق بالشئء الحاضر ممّا بهم، وما مضى و ما يُستأنف، و عبّر عن المريض بكلّ ما قصر عن صفة، وثق منه بخيرة و بصيرة في أمر المرضى،

...και δόξα και θέση μόνο. Δεν αναζητά τον ασφαλέστερο δρόμο για τον ασθενή, αλλά μάλλον αναζητά τον ασφαλέστερο δρόμο για τις δικές του επιθυμίες. Και αυτό γιατί αν ακολουθήσει αυτόν τον δρόμο με κάποιον που η κατάσταση του είναι έτσι: αν ο ασθενής ανανήψει από την ασθένειά του, τότε αυτός θα του πει, «Η ανταμοιβή να είναι γενναία». . Κι αν πεθάνει, δεν τον στενοχωρεί ο θάνατός του, γιατί αναπαύεται από αυτούς που φοβάται ότι θα τον απαξιώσουν και θα τον παραπονεθούν.

11

Υπάρχει κάτι ιδιαίτερο στη Ρώμη που δεν το συναντάμε σε άλλες πόλεις. Οι γείτονες του εκλιπόντος, πόσο μάλλον οι άλλοι, δεν ξέρουν σχεδόν καθόλου πώς πέθανε, ούτε ποιος από τους γιατρούς ερχόταν σε αυτόν. Ο λόγος για αυτό είναι το μεγάλο μέγεθος της πόλης και ο μεγάλος αριθμός των ανθρώπων της, η επιθυμία τους να αναζητήσουν χρήματα και το κύρος και η ενασχόλησή τους με αυτά. Δεν έγραψα αυτό το βιβλίο για κάποιον που ζει με αυτόν τον τρόπο: Όπως δεν δίνει χρόνο στο διάβασμα, όπως και κάτι άλλο. Αλλά το έγραψα μόνο για κάποιον που βλέπει ότι το σώμα του είναι καλύτερο και πιο σημαντικό για αυτόν, από όλα όσα έχει. Και αν δεν δει ότι είναι καλύτερο και πιο σημαντικό από τα άλλα, τότε τουλάχιστον δεν βλέπει ότι είναι κατώτερο (από την περιουσία του).

12

13

(τέλος της εισαγωγής)

2. Και ανοίγω τη μελέτη μου με μια ρήση που είπε ο Ιπποκράτης, γιατί αυτός ο άνθρωπος θεωρούνταν παλαιότερα από τους πιο ενάρετους των θεοποιημένων, ακόμα κι αν δεν θεωρείται έτσι στην εποχή μας. Εν ολίγοις, αυτό που είπε είναι ότι ο γιατρός πρέπει να είναι με τη θέλησή του, ώστε να μπορεί να προχωρήσει και να συμπεράνει τι είναι το θέμα του αρρώστου πριν αυτό εξελιχθεί. Όσο για τη σύνταξη της διατύπωσής του, είναι η εξής: «Ο γιατρός, όταν γνωρίζει εκ των προτέρων, συμπεραίνει τι είναι το παρόν του ασθενή από αυτά που έχουν, και τι πέρασε και πως θα προχωρήσει η ασθένεια, και εκφράζει το υπομονετικός με τον άρρωστο για όλα όσα αδυνατεί να περιγράψει, και θα τον εμπιστεύονται ως άνθρωπο ως άνθρωπο με εμπειρία και με διορατικότητα στο θέμα. (5^η σελίδα) Αυτό θα ανακούφιζε τους ασθενείς να ηρεμήσουν: και να θέσουν τον εαυτό τους στα χέρια του, και η θεραπεία του γι' αυτούς ήταν με τον καλύτερο τρόπο, καθώς προχωρούσε και ήξερε από τις παρούσες ασθένειες ποιο θα ήταν το θέμα τους αργότερα.»²

² Ιπποκράτους *Προγνωστικόν* Τὸν ἰητρὸν δοκεῖ μοι ἄριστον εἶναι πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν· προγιγνώσκων γὰρ καὶ προλέγων παρὰ τοῖσι νοσέουσι τὰ τε παρεόντα καὶ τὰ προγεγονότα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὅκοσα τε παραλείπουσιν οἱ ἀσθενέοντες ἐκδηγεύμενος, πιστεύοιτ' ἂν μᾶλλον γινώσκων τὰ τῶν νοσούντων πράγματα, ὥστε τολμᾶν ἐπιτρέπειν τοὺς ἀνθρώπους σφέας ἑαυτοὺς τῷ ἰητρῷ. Τὴν δὲ θεραπείην ἄριστα ἂν ποιέοιτο, προειδὼς τὰ ἐσόμενα ἐκ τῶν παρεόντων παθημάτων.

ودعا ذلك منه المرضى إلى سكون أنفسهم وإلى الاستسلام في يديه، و كان علاجه لهم على أفضل الوجوه، إذ كان يتقدّم فيعلم من العلل الحاضرة ما سيكون من أمرهم."

2

وليس يشكّ أحد في أنّ الذي يعلم أمور المرضى على ما ينبغي فهو أولى الناس بأن يثق به المرضى، ليس لمعرفته بأمرهم فقط، لكن لأنّه مع ذلك أيضا حريّ بأن يستعدّ للشيء المزمع بأن يحدث بهم قبل وقت حدوثه بزمان طويل. وكما أنّ الحاذق بتدبير السفن في البحر عندنا ليس الذي يجهد نفسه في تدبير السفينة إذا عرض للبحر اضطراب، وذلك أنّه لا يؤمن عليه أن يغلبه شدة قوّة الريح وحركة البحر لكنّ الحاذق عندنا هو القادر على أن يعلم كون تلك الحركة قبل وقت حدوثها بمدة طويلة بالمخايل الدالة عليها. فإن وجد مرسى قريبا، بادر فأرسي فيه. و إن منعه من ذلك عظيم اللجّة، احتال بكلّ حيلة لإحراز سفينته وحياطتها من الأفات وهو في مهلة، قبل أن يقع الهول الاضطراب، كذلك أفضل الأطباء من علم بما سيحدث بالمرضى، فاستعدّ له قبل ذلك بمدة طويلة وتأهب وهيا ما يحتاج إليه لشيء شيء ممّا يحدث.

3

4

وانى لأعرف كثيرا من المتطبّبين لا يحضرهم ما يحتاجون إليه من الأدوية وسائر الآلة عند العارض الذي يحدث للمريض بغتة. فقد يعرض للمريض كثيرا سقوط القوّة بغتة، إما من رعاف يعرض له أو نزف دم من غير المنخرين. و ربّما عرض له ذلك من اختلاف مفرط أو من عرق أو من قىء و من صعوبة الألم. وكثير من المرضى يعرض لهم بغتة، من غير أن يكون أحد ممّن حضره

5^η ΣΕΛΙΔΑ (οι 2 πρώτες γραμμές του Αραβικού κειμένου είναι μεταφρασμένες στη σελίδα 4)

Και κανείς δεν αμφιβάλλει ότι αυτός που γνωρίζει τα προβλήματα του αρρώστου όπως πρέπει, είναι ο το πρώτος που τον εμπιστεύεται ο ασθενής, όχι μόνο επειδή γνωρίζει τα προβλήματα του, αλλά και επειδή επίσης θα είναι έτοιμος για να προετοιμαστεί για αυτό που πρόκειται να τους συμβεί πολύ πριν από την ώρα της εμφάνισής του. Και όπως αυτός που είναι επιδέξιος στη διαχείριση πλοίων στη θάλασσα (πηδαλιούχος) μαζί μας δεν είναι αυτός που καταβάλλει προσπάθεια για τη διαχείριση του πλοίου εάν η θάλασσα είναι ταραγμένη, όμως αυτό δεν εξασφαλίζει ότι αυτός εάν κατακλυστεί από την δύναμη του ανέμου και την κίνηση της θάλασσας δε θα νικηθεί. Ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, ο επιδέξιος πηδαλιούχος είναι αυτός που είναι σε θέση να γνωρίζει την ύπαρξη αυτής της διαταραχής πολύ πριν από τη στιγμή της εμφάνισής της μέσω των σημαδιών που την υποδηλώνουν. Αν βρει αγκυροβόλιο κοντά, σπεύδει να αγκυροβολήσει σε αυτό. Και αν τον εμποδίζει να το κάνει το μεγάλο βάθος της θάλασσας, χρησιμοποιεί κάθε μέσο για να προστατεύσει το πλοίο του και το περιβάλλον του από ζημία ενώ βρίσκεται ακόμη σε ηρεμία χωρίς βιασύνη, πριν συμβεί η φρίκη και η αναταραχή. Ομοίως, οι καλύτεροι γιατροί είναι αυτοί που ξέρουν τι θα συμβεί στους ασθενείς, οπότε προετοιμάζονται για αυτό λίγο πριν από αυτό, και προετοιμάζουν ό,τι χρειάζεται για οτιδήποτε συμβεί.

2

3

Και ξέρω πολλούς γιατρούς που δεν φέρνουν ό,τι χρειάζονται από φάρμακα και όλο τον εξοπλισμό για το ατύχημα που συμβαίνει ξαφνικά στον ασθενή. Μπορεί να συμβεί στον ασθενή πολλή ξαφνική απώλεια δύναμης, είτε από ρινορραγίες που του συμβαίνουν είτε αιμορραγία από άλλες οπές. Μπορεί να του ήρθε από υπερβολική διάρροια ή από εφίδρωση ή από εμετό και από τη δυσκολία του πόνου. Και χωρίς προειδοποίηση από ένα γιατρό που τον παρακολουθεί ...

4

5

من الأطباء قد تقدّم فأنذر بشيء من ذلك سبات مفرط كان، أو تشنج في العصب، أن اختلاط في
الذهن. وربما فجأت الحمى المريض، وهو يتناول الغذاء، من غير نافض ولا يكون أحد ممّن
بخضرتة من الأطباء قد تقدم فأنذر بذلك، وإذا كان ذلك، فكيف ينبغي أن يكون هرب الأطباء و
دخولهم في الأرض إذا كانوا حضورا للمريض ولم يعلموا بما سيحدث به من ذلك العارض! وكانوا
إذا لم يستعدّوا ويتقدّموا فيما يحتاجون إليه، فقد عرّضوا المريض للتلف. وذلك أنه قد يعرض
للمريض أيضا نقصان النفس بغيته وسقوطها، وأن يصفرّ لونه، وتبطل حركة عروقه، ويبرد بدنه
بردا شديدا ولا يوجد عند الأطباء شيء من معرفة ذلك، فيعتدّوا بجميع ما يُحتاج إليه.

6

وليس ينبغي أن يُقتصر من المتطبّب على أن يعدّ جميع ما يحتاج إليه من الأدوية
والأغذية والأشربة وسائر الألة لما يحدث على المريض، لكنّه قد يجب عليه إذا علم أنّ حادثا
سيحدث، أن يلتمس دفع السبب الذي منه يحدث ذلك الحادث، حتّى يمنع من أن يحدث البتّة به، إن
كان ذلك ممكنا. وإن كان ذلك غير ممكن، اجتهد فيما يكسر من عادية ذلك الحادث وينقص من
شدّته. وأمّا قولي إنه ينبغي أو يستعد ويتأهب الطيب لما يحدث بالمريض، هو بعد أن يتقدّم فيعلم
شيئا شيئا ممّا يحدث به.

قد وجدتهم لا يصلون إلى معرفة الحاضر من الأمراض. وكثيرا ما رأيت المريض قد

...του ήρθε ξαφνικά κάτι από αυτά: υπερβολικός λήθαργος ή σπασμός του νεύρου ή σύγχυση του μυαλού. Και ίσως ο πυρετός να ήρθε ξαφνικά στον ασθενή, ενώ έτρωγε φαγητό, χωρίς κακουχία, και όμως κανένας από τους γιατρούς που τον παρακολουθούσαν δεν είχε προειδοποιήσει για αυτό, και αν ήταν έτσι, τότε θα έπρεπε να τρέξουν οι γιατροί και να τους καταπιεί η γη γιατί παρακολουθούσαν ασθενείς, χωρίς να γνωρίζουν (εκ των προτέρων) ότι θα συνέβαινε αργότερα εκείνο το περιστατικό! Και αν δεν ήταν έτοιμοι εκ των προτέρων και δεν είχαν στη διάθεση τους αυτό που χρειαζόνταν, θα είχαν εκθέσει τον ασθενή σε κίνδυνο της ζωής του. Και αυτό γιατί ο ασθενής μπορεί επίσης να παρουσιάσει μια ξαφνική αδυναμία, ένα κιτρίνισμα του χρώματός του, μια διακοπή στους παλμούς του και ένα σοβαρό κρύο στο σώμα, και οι γιατροί δεν γνωρίζουν τίποτα για 'αυτό, οπότε παραμένουν χωρίς τα εφόδια για όλα όσα χρειάζονται.

5

Και ο γιατρός δεν πρέπει να περιοριστεί στο να προετοιμάσει όλα όσα χρειάζεται από φάρμακα, τροφές, ποτά και όλο τον εξοπλισμό για αυτό που πιθανόν θα συμβεί στον ασθενή: είναι καθήκον τους εάν γνωρίζει ότι θα συμβεί ένα ατύχημα, να προσπαθήσει να αποτρέψει την αιτία από την οποία θα συνέβαινε αυτό το ατύχημα, προκειμένου να αποφευχθεί εξ ολοκλήρου να συμβεί, εάν αυτό είναι δυνατό. Και αν αυτό δεν είναι δυνατό, να προσπαθήσει να ελαττώσει την ένταση του περιστατικού και να μειώσετε τη σοβαρότητά του. Όσο για τη ρήση μου ότι πρέπει ο γιατρός να προετοιμαστεί για ό,τι είναι δυνατόν να συμβεί στον ασθενή, είναι να λάβει τα μέτρα μετά την πρόγνωση, που προοδευτικά θα προβλέπει μελλοντικά συμβάντα.

6

3. Έχω βρει (γιατρούς) που αποτυγχάνουν στη διάγνωση: συχνά συναντώ ασθενείςμμμμ

سقطت قوته وعرض له عارض غير ذلك شبيهه، والمتطّيبون لا يعلمون من أي سبب عرض له ذلك العارض. وقد قال أيضا في هذا أبقراط قولا أنا واصفة لك، وهم هذا "وما وجدت الأطباء أيضا يخبرون من أمر المرضى كيف ينبغي لهم أن يتعرفوا ما يعرض لهم من سقوط النفس. هل هو لضعف القوة، أو من هيجان الوجع وشدته وحدّة المرض وما يحدث من سائر الأعراض من قبل طبيعة البدن وحاله وأضاف ذلك". وأكثر المتطّيبين، مع تقصيره عن هذا، قد يهزأ بالقائل لهذا الكلام، و لا يحمد من يطلب سبب كلّ شيء ممّا يعرض للمريض، لكنّه يروم أن يهزأ به و يثلبه، و يطعن عليه بأنّه يتكأف فضلا لا يُحتاج إليه وإنما طلبه له عبث. وإذا استدعى منهم فهم الكلام في ذلك قالوا "لسنا سوفسطائيه ولا أصحاب حجاج، لكنّا ممّن قد يكتفى بعلاج الطبّ على طريق التجارب." فإذا فُضحوا في علاج المرضى، وجدت بعضهم عند الفضيحة يستعمل القحة والمكابرة لمن يناظره. ووجدت بعضهم يسقط في ذلك الوقت ثمّ يرصد الفاضح له بالحيل و المكر، ويدبر عليه حتّى يوقعه في بليّة كما دبر على قوينطس أهل زمانه من المتطّيبين حتّى نفى. وقد ينبغي أن نصف الطريق الذي به يقتضون في علاج المرضى، فإن هذا هو الغرض الذي قصدنا له في كتابنا هذا.

2

3

4

فأقول إنه ربّما حضر بعض هؤلاء المتطّيبين المستخفّين بأبقراط وسائر القدماء مريضا فظن

... που έχασαν τη δύναμή τους και τους εμφανίστηκε ένα παρόμοιο σύμπτωμα και οι γιατροί δεν γνωρίζουν από ποιον λόγο εμφανίστηκε αυτό το σύμπτωμα. Ο Ιπποκράτης είπε επίσης σχετικά για αυτό, και δίνω την περιγραφή, ³«βρήκα γιατρούς να έχουν απειρία στη διάγνωση της αδυναμίας που συναντούν στους ασθενείς, και δε γνωρίζουν αν αυτό προέρχεται από μια ελάττωση της δύναμης, ή σε μια αύξηση του σοβαρού πόνου και μια σοβαρή ασθένεια και σε άλλα συμπτώματα που σχετίζονται με τη φυσική κατάσταση του ασθενή τις ποικιλίες τους» Οι περισσότεροι από τους γιατρούς, παρά την αποτυχία τους, μπορεί να κοροϊδεύουν αυτόν που το λέει και δεν επαινούν αυτόν που αναζητά την αιτία για όλα όσα συμβαίνουν στον ασθενή, αλλά είναι πρόθυμοι να τον κοροϊδέψουν και να τον επιπλήξουν και να συκοφαντήσουν, ισχυριζόμενοι για αυτόν ότι υπερβάλλει στα καθήκοντα που δεν έχει ανάγκη το κάνει όσα κάνει, αλλά ότι η αναζήτηση του είναι μάταιη. Και αν καλούνται από άλλους να κατανοήσουν τα επιχειρήματα για αυτό, λένε, «Δεν είμαστε σοφιστές ούτε σύντροφοι της διαμάχης (δεν μας αρέσουν τα λογικά επιχειρήματα), αλλά είμαστε από αυτούς που μπορεί να αρκούνται στη άσκηση της ιατρικής μέσα από το μονοπάτι των πειραμάτων (στα πλαίσια του εμπειρισμού)». Αν βρέθηκαν εκτεθειμένοι για τη θεραπεία ασθενών, όπως βρήκα μερικούς από αυτούς, όταν ενοχλήθηκαν, χρησιμοποίησαν αγένεια και έπαρση σε όσους συζητούσαν μαζί τους. Και βρήκα ότι κάποιοι από αυτούς σιωπούσαν εκείνη την ώρα, ενώ μετά κατασκόπευαν αυτόν που τους ρωτούσε, χρησιμοποιώντας απατηλά τεχνάσματα και εξαπάτηση, για να τον καταφέρουν να πέσει σε συμφορά, όπως τα κατάφεραν οι θεραπευτές με τον Κουίντο, με τους ανθρώπους της εποχής του που συνωμότησαν εναντίον του, μέχρι που εξορίστηκε. Ίσως θα πρέπει να περιγράψουμε τον τρόπο με τον οποίο εκτίθενται αυτοί με τη θεραπεία ασθενών, γιατί αυτός είναι ο σκοπός που έχουμε σε αυτό το βιβλίο μας.

2

3

Λέω λοιπόν ότι ίσως κάποιοι από αυτούς τους γιατρούς που υποτίμησαν τον Ιπποκράτη και τους υπόλοιπους αρχαίους, αν παρακολουθούσαν κάποιον ασθενή που έχασε τη δύναμη του...

4

³Ιπποκράτη: Περί διαίτης οξέων 11 τούς ιητρούς, ως χρη διαγιγνώσκειν τὰς ἀσθενείας ἐν τῆσι νούσοισιν, αἱ τε διὰ κενεαγγείην ἀσθενεῦνται, αἱ τε δι' ἄλλον τινὰ ἐρεθισμὸν, αἱ τε διὰ πόνον καὶ ὑπὸ ὀξύτητος τῆς νούσου, ὀκόσα τε ἡμέων ἢ φύσις καὶ ἡ ἔξις ἐκάστοισιν ἐκτεκνοῖ πάθεα καὶ εἶδεα παντοῖα: καίτοι σωτηρίην ἢ θάνατον φέρει γιγνωσκόμενα ἢ ἀγνοούμενα τὰ τοιαῦτα.

به أنّ قوّته ضعيفة. فرام تقوية بأن يملأ بطنه من البيض والخبز المنقع في الشراب. وما أشبه ذلك ثمّ حَضَرَ مَطَبِّبٌ غيره فقال إنّ المريض لا يحتاج إلى شيء من ذلك، ولا إلى المقدار اليسير الذي كان من عادته أن يتناوله. وأمر المريض أن يمسك عن الطعام البتّة. فإذا أنهى إلى ما أمر به انتعشت قوّته وتراجع. وعلم من حضره علماً بيّناً أنّ المريض لو بقي على تدبيره الأوّل لكان سيختنق. وكان في ذلك فضيحة شار بالأغذية ودلالة على فضل الذي أمر بالحمية.

5

ومن قدر على أن فعل الذي أفعلاه مرارا كثيرة فيمن تغيّرت قوّته حتى كاد هؤلاء المتطبّبون أن يخنقوه بالأطعمة في غير وقتها وبلغ من فضيحتهم وكشف عوارهم الغاية القصوى؟ قانّا قد حضرنا مرضى مرارا كثيرة هذه حالهم، ولم نقتصر على أن منعناهم من الطعام حتّى أنا استفردناهم. فلمّا أن فعلنا ذلك، رجعت إليهم القوّة واشتدّت أنفسهم. والاستفراغ الذي يُحتاج إليه يختلف بحسب اختلاف حالات المرضى، إليهم القوّة واشتدّت النفس ليس يعرض من سبب واحد، لكنّه يعرض، كما وصف أبقراط، من أسباب كثيرة. وقد شفينا مرارا كثيرة بعض من عرض له هذا بالقيء وحده، ومرارا كثيرة بالإسهال، وكثيرا ما داوينا بذلك اليدين والرجلين. وكثيرا ما فعلنا ذلك بعرق عرقنا المريض، أو بمنعنا إياه من اطعام. وربّما استعملنا من هذه الأنواع التي وصفنا نوعين معا إذا رأينا ذلك أصلح.

7

8

وإتى لأعرف عدّة من المرضى داويتهم من هذا العارض بمنع من الطعام مدّة طويلة مع

...και είναι αδύναμος. Και οι γιατροί επιθυμούν να τον δυναμώσουν γεμίζοντας την κοιλιά του με αυγά και ψωμί εμποτισμένο με κρασί και τα παρόμοια. Και μετά ήρθε ένας άλλος γιατρός και είπε ότι ο ασθενής δεν χρειάζεται τίποτα από αυτά, ούτε τη μικρή ποσότητα που έπαιρνε. Διέταξε τον ασθενή να απέχει τελείως από το φαγητό. Αν ακολουθήσει (ο ασθενής) αυτό που διέταξε ο γιατρός οι δυνάμεις του ασθενούς θα αναζωογονιόντουσαν και θα επανερχόντουσαν. Και όσοι το παρακολούθησαν ήξεραν ξεκάθαρα ότι αν ο ασθενής είχε μείνει στην πρώτη του δίαιτα, θα είχε πνιγεί. Και σε αυτό θα υπήρχε μια υποτίμηση για αυτόν που είχε διατάξει την κατανάλωση φαγητού, και μια ένδειξη της αρετής αυτού που διέταξε τη δίαιτα.

Και ποιος θα έκανε αυτό που κάναμε επανειλημμένα με ασθενείς που είχαν χάσει τη δύναμη τους; Αυτοί κόντεψαν να πνιγούν από τους γιατρούς τους που όρισαν τροφές στη λανθασμένη ώρα. Αυτοί οι γιατροί έπαιρναν μια υποτίμηση και έγιναν φανερές οι αδυναμίες τους. Εμείς δεν περιορίσαμε τη θεραπεία μας στον περιορισμό της τροφής αλλά προστάξαμε και κενώσεις. Και όταν το κάναμε αυτό, επανήλθε η δύναμη των ασθενών και δυνάμωσε ο οργανισμός τους. Και το άδειασμα που χρειάζεται ο καθένας διαφέρει ανάλογα με την κατάσταση της ασθένειας, λόγω της αδυναμίας και της εξάντλησης δεν εμφανίζεται από μόνο μία αιτία, όμως περιέγραψε ο Ιπποκράτης, από πολλά αίτια. Και όπως θεραπεύσαμε πολλές περιπτώσεις, αυτό το κάναμε με εμετό, και πολλές φορές με διάρροια (καθαρτικό), με το να κάνουμε εντριβές στα χέρια και στα πόδια, και πέτυχαμε ανάνηψη με το να προκαλούμε ιδρώτα και διατάζοντας αποχή από τροφή. Ίσως χρησιμοποιήσαμε από αυτούς τους τύπους που περιγράψαμε δύο τύπους μαζί, αν δούμε ότι είναι πιο κατάλληλο

Γνωρίζω αρκετούς ασθενείς που έχουν θεραπευτεί από αυτό το σύμπτωμα (της εξάντλησης και αδυναμίας) με την αποχή από το φαγητό για μεγάλο χρονικό διάστημα ενώ ταυτόχρονα....

5

6

7

8

Σελίδα 9

شرب دواء. وأعرف آخرين ممن كان عرض لهم الغشّي، فضلا عن نقصان القوة، داويتهم بالمنع من الطعام البتّة، وبذلك كثير للبيدين والرجلين، وكثيرا أمرت مع ذلك بذلك الفقار كله. فلمّا أن فعلت ذلك رجعت قوتهم إليهم وبرءوا ب وبرءوا برؤا تاما. وكثيرا ما فعلت خلاف هذا. فرأيت قوما قد اعتزّموا على الاقتصار فمنعهم من ذلك وأعلمتهم أنّهم إن اقتصروا وقعوا من الغشّي فيما يكرهونه. فجميع من عصاني منهم عرض له من الغشّي ما أنذرته به. وأعلمت قوما أنّهم إن عولجوا بالحقنة عرض لهم هذا العارض الذي وصفت بعينه. ومنعت قوما أن يستعملوا أضمدة تحلّل وترخي، ومن استعمل الدهن الحار وأنذرتهم بأنّهم فعلوا ذلك أحدث لقوتهم سقوطا. فلم يعصني أحد منهم فانتفع بما أشرت به عليه من ذلك. و ما أحصى كم من مريض أنذرته بأن شرب ماء العسل يورثه ضعفا وسقوط قوته، فتبين له ذلك. وكم من مريض أعلمته بأن شربه ماء العسل يزيد في قوته، فوجد ذلك على ما وصفت له. فعند هذه الأشياء كلّها وأشباهاها من أعمال الصناعة يفتضح المتعاطي للطبّ وهو لا يحسنه، ويتبين فضيلة المحسن فيه.

9

10

11

12

وكثير من المتطبّبين لا يوجد عندهم إذا سئلوا عن شيء من هذه الأشياء وأشباهاه جواب،

...χορηγούσα φάρμακα. . Γνωρίζω άλλους που, εκτός από την έλλειψη δύναμης, υποβλήθηκαν σε λιποθυμία και εξάντληση και τους αντιμετώπισα με απαγορεύσεις κάθε τροφής, και με πολλές μαλάξεις στα χέρια και τα πόδια και συχνά διέταξα εντριβή ολόκληρης της σπονδυλικής στήλης. Και όταν το έκανα, η δύναμή τους επέστρεψε σε αυτούς και θεραπεύτηκαν τελείως. Πολλές φορές έχω κάνει το αντίθετο. Είδα μερικούς ανθρώπους που σκόπευαν να περιοριστούν στο φαγητό, οπότε τους εμπόδισα να το κάνουν και τους είπα ότι αν ήταν να περιορίσουν το φαγητό, θα έπεφταν από τη λιποθυμία σε δυσάρεστες συνέπειες. Όλοι όσοι ανάμεσά τους δεν με υπάκουαν έπεσαν στις λιποθυμίες, όπως τους είχα προειδοποιήσει. Είπα σε άλλους ότι θα είχαν ο ίδιο σύμπτωμα που περιέγραψε αν έκαναν θεραπεία με κλύσματα. Εμπόδισα άλλους να χρησιμοποιήσουν επιδέσμους που είχαν χαλαρωτικά και να μην χρίουν τον εαυτό τους με ζεστό λάδι , που όλα αυτά θα τους οδηγούσαν σε μια εξάντληση. Κανένας δεν με παράκουσε, και βρήκαν ότι οι συμβουλές μου ήταν αποτελεσματικές. Προειδοποίησα πάρα πολλούς ασθενείς να μη πίνουν νερό με μέλι για να μην τους κάνει αδύναμους και εξασθενημένους, και η προειδοποίησή μου ήταν πολύ δικαιολογημένη. Πληροφόρησα πολλούς από τους ασθενείς μου ότι το νερό με το μέλι θα τους έδινε δύναμη, και η συνταγή μου ήταν αποτελεσματική. Μέσα από αυτά τα πράγματα και άλλα όμοια (τεστ) φανερώνονται οι κακοί άνθρωποι που εξασκούν ιατρική, ενώ οι καλοί άνθρωποι θα δείξουν ικανότητα. Πολλοί που ασκούν ιατρική δεν έχουν τι να απαντήσουν όταν τους ρωτάνε πάνω σ'αυτά...

9

10

11

12

فضلا من أن يبينوا بالفعال حدقا بالصناعة التي يتعاطونها لأنهم لم يتعلموا هذا العلم ولا ارتاضوا فيه. وقد يكون أن يتعلم المتعلم هذا العلم، ثم يتكاسل ويتهاون بالارتياض فيه والاستعمال له، فيقصر عما يبلغه من قد ارتاض فيه. فأما من لم يتعلمه البتة فليس يمكن أن يرتاض فيه. فإن من لم يتعلم في المثل ما قال أبقراط من أن "أوجاع العين يسكنها شرب الشراب الصرّف أو الحّمّام أو التكميد أو الفصد أو الدواء المسهل"، فكيف يمكنه أن يرتاض عند نفس العمل في إصابة الوقت الذي يحتاج فيه إلى كلّ واحد من هذه الأشياء؟ فأما من قد علم هذا من أبقراط، فهو خليق بأن يجد الوقت الذي يصلح فيه كلّ واحد منها.

13

وما رأيت أحد قطّ، لا من معلمي ولا من غيرهم من سائر أهل دهرنا، أمر قط من به وجع العين بشرب شراب كثير، ولا أدخله إلى الحّمّام. لكنّي لما علمت ذلك من أبقراط أقدمت فاستعملته، وأنا أعلم إلى هذه الغاية أستعمله ولم أخطئ فيه من دهرى مرّة واحدة.

14

ولا أعلم أحدا ممّن بالحضرة إلّا وقد علم كيف داوينا الرجل الذي كان يضرّه كلّ شياف بكتحل به حتّى برأ. وكانت في عينه قرحة عظيمة مؤلمة وكان مع ذلك الغشاء العنبيّ قد نتا. فتأنيت لذلك النتوّ حتّى سكن وللقرحة حتّى اندملت من غير أن أستعمل شيئا من الشيافات. واقتصرت على أتى أهبيّ له في كلّ يوم ثلاثة ألوان من المياه: احدها ماء قد طُبخ فيه حلبة، والآخر

15

... και παρόμοια πράγματα, εκτός από το να δείχνουν ότι είναι πολύ καλοί στην τέχνη με την οποία ασχολούνται, επειδή δεν έχουν μάθει αυτή την θεωρία της και δεν έχουν καμία εμπειρία. Μπορεί κάποιος να μαθαίνει αυτή την επιστήμη και στη συνέχεια να τεμπελιάζει και να παραμελεί να εξασκείται σε αυτήν και να τη χρησιμοποιεί, οπότε υπολείπεται αυτού που έχει αναφερθεί ως ένας πεπειραμένος επιστήμονας. Όσο για εκείνους που δεν έχουν μάθει καθόλου, δεν μπορούν να κερδίσουν τίποτε από την εμπειρία. Όποιος δεν έχει μάθει την ρήση του Ιπποκράτη ότι «οι πόνοι στα μάτια ηρεμούν πίνοντας καθαρό κρασί, λουτρό, υπόθαλψη, φλεβοτομή ή καθαρτικό»⁴, πώς μπορεί να ετοιμαστεί στην ίδια δουλειά για να κάνει την κάνει τη στιγμή που χρειάζεται κάθε ένα από αυτά τα πράγματα; Και μαθαίνουμε από τον Ιπποκράτη ότι κάθε τι έχει τον κατάλληλο χρόνο για να γίνει.

Δεν έχω δει ποτέ κανέναν, ούτε τους δασκάλους μου ούτε κανέναν άλλο της ηλικίας μας, να διατάζει ποτέ όσους έχουν πόνο στο μάτι να πίνουν πολύ ποτό ή να κάνουν λουτρό. Αλλά όταν το έμαθα αυτό από τον Ιπποκράτη, το χρησιμοποίησα και ξέρω ότι για το σκοπό αυτό το χρησιμοποιώ και δεν έχω αποτύχει έστω και μια φορά.

13

Και δεν ξέρω κανέναν από τους παρόντες που δεν ξέρει πώς θεραπεύσαμε τον άνθρωπο που ήταν ευάλωτος στην εφαρμογή κάποιας αλοιφής για τα μάτια. Είχε ένα μεγάλο, επώδυνο έλκος και ακόμα είχε μια πρόπτωση στο ραγοειδές. Έτσι περίμενα να υποχωρήσει αυτό το πρήξιμο, και είχε σχηματιστεί μια προστατευτική μεμβράνη στο έλκος. Περιορίστηκα να του δίνω τρία υδατικά διαλύματα κάθε μέρα: το ένα με νερό στο οποίο είχε μαγειρευτεί τριγωνέλλα και το άλλο...

14

15

⁴ Ιπποκράτη Αφορισμοί 6:31 Οδύνας οφθαλμών άκρητοποσίη, ή λουτρόν, ή πυρίη, ή φλεβοτομή, ή φαρμακοποσίη λύει.

ماء قد طُبِّخ فيه ورد، والثالث ماء قد خلطت به زعفرانا مسحوقا غير مطبوخ. وقد رأني جميع الأطباء الذين بالحضرة وأنا أستعمل هذه المياه، فلم يقدر أحد منهم أن يمثّل استعمالها. وذلك أنّهم لا يعرفون الطريق والمقدار الذي يُحتاج أن يُقدّر في كلّ يوم من كلّ واحد من هذه المياه، على حسب ما تحتاج إليه العلّة. وذلك أنّ تقدير ما كان المياه: عن شدّة الوجع وغلبته

16

بنوع، وعند نفور النتوّ بنوع، وعند كثرة الوسخ في القرحة أو الزيادة في عمقها أو بقائها بنوع. ولم أستعمل شيئا سوى هذه الثلاثة المياه. وبلغت ما أردت من سكون نتوّ الغشاء العنبيّ الذي كان ننا و تسكين الوجع وتنقية القرحة في وقت ما كان الوسخ كثيرا فيها، وإنبات اللحم في الوقت الذي كان ننا و تسكين الوجع وتنقية القرحة في وقت ما كان الوسخ كثيرا فيها، وإنبات اللحم في الوقت الذي كانت فيه عميقة وإدخالها في وقت ما امتلأت. ولست أخلو في يوم من الأيام من أن أبين من مبلغ الحذق بهذه الصناعة ما هذا مقداره في العظم أو شبيها به. وأكثر من يرى هذا من الأطباء ال يعلم أين هو مكتوب، فضلا عمّا سوى ذلك. وبعضهم إذا رأى ذلك لقّبني البديع الفعل وبعضهم البديع القول.

17

4 مثل قوم حضرتهم من كبار أطباء روميّة، في أوّل دخلة دخلتها عند فتى محموم وهم يتناظرون في فصدّه ويختصمون في ذلك. فلما أن طال كلامهم قلت لهم "إنّ خصمتكم فضل. والطبيعة عن قريب ستفجّر عرقا ويُسفرغ من المنخرين الدم الفاضل في بدن هذا الفتى." فلم يلبثوا أن

„...νερό στο οποίο έχουν ψηθεί τριαντάφυλλα και το τρίτο είναι νερό στο οποίο έχετε ανακατέψει άψητο σαφράν σε σκόνη. Και όλοι οι γιατροί που ήταν παρόντες με είδαν να χρησιμοποιώ αυτό το νερό και κανένας από αυτούς δεν μπορούσε να με ακολουθήσει στη χρήση του. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν γνωρίζουν τον τρόπο και την ποσότητα που πρέπει να παράγεται καθημερινά από κάθε ένα από αυτά τα διαλύματα, ανάλογα με το τι απαιτεί η αιτία. . . Και αυτό γιατί η εκτίμηση του πως θα χρησιμοποιούνται αυτά τα διαλύματα ήταν: ανάλογα με τη σοβαρότητα του πόνου και την κυριαρχία του χρησιμοποιούμε τον έναν τύπο, και τον άλλο όταν υπάρχει αύξηση του πρηξίματος, και τον άλλο όταν το έλκος γινόταν πιο βαθύ και πιο επίμονο. Δεν χρησιμοποίησα τίποτα παρά μόνο αυτά τα τρία διαλύματα (νερά). Και πέτυχα αυτό που ήθελα όσον αφορά την ανακούφιση της προεξοχής της ραγοειδούς μεμβράνης που προεξείχε, την ανακούφιση του πόνου, τον καθαρισμό του έλκους σε μια εποχή που είχε πολλή βρωμιά μέσα και την αύξηση της σάρκας όταν το έλκος ήταν βαθύ, και την επούλωση της όταν ήταν γεμάτο. Μια μέρα δεν πέρασε χωρίς να εξηγήσω την έκταση των δεξιοτήτων σε αυτόν τον κλάδο, σε περιπτώσεις τέτοιων διαστάσεων ή σε παρόμοια με αυτό. Οι περισσότεροι από τους γιατρούς που είδαν αυτές τις επιδείξεις δεν ήξεραν που να βρουν γραπτά για αυτό το θέμα. Και κάποιιοι από αυτούς, όταν τα έβλεπαν αυτά, με αποκαλούσαν υπέροχο στην πράξη, και κάποιιοι από αυτούς υπέροχο στα λόγια.

16

17

4. Όπως σε μια συγκέντρωση στην οποία παρευρέθηκα και εκεί ήταν από τους σπουδαίους γιατρούς της Ρώμης, και εκεί εξετάσαμε ένα εμπύρετο νέο, και συζητούσαν για φλεβοτομή και διαφωνούσαν γι' αυτήν. Όταν μίλησαν για πολλή ώρα, τους είπα: "Ο ανταγωνισμός σας είναι περιττός. Η φύση σύντομα θα κάνει να σπάσει η φλέβα, και από το αίμα του που είναι άφθονο στο σώμα αυτού του νέου θα ρεύσει από τα ρουθούνια του." Δεν περίμεναν πολύ...

رأوا ذلك عيانا. فبُهِتوا في ذلك الوقت ولزموا الصمت. وأكسبني ذلك من قلوبهم بغضة، ولقبي البديع القول.

2

وحضرت مرّة أخرى مريضا وقد ظهرت فيه علامات بيّنة جدًا تدلّ علو الرعاف. فلم أكتف بأن أنذرت بالرعاف حتّى قلت لهم إنه يكون من الجانب الأيمن. فتلبني من حضر ذلك من الأطباء، وقالوا "حسبك! ليس بنا حاجة إلى أن نتنبأ لنا أكثر من هذا." فقلت لهم "بلى وأزيد كم مع ذلك وأنذركم أنكم عن قريب سيكثر اضطرابكم ويشتدّ وجلكم من الرعاف الحادث، لأنّه سيعسر احتباسه. وذلك أتى لست أرى طبيعته تقوى على ضبط المقدار الذى يحتاج إليه من الاستفراغ والوقوف عنه." فكان الأمر على ما وصفته. ولم يقدرُوا الأطباء علة حبس ذلك الدم، لأنهم لم يعلموا من أين ابتدأت حركته. وقطعته أنا بأهون السعي. فسمّاني أولئك الأطباء البديع الفعل.

3

فمن هذا وشبهه ليس يعسر على الناس، وإن لم يعرفوا شيئا من الطبّ، أن يفرّقوا بين الطبيب الحاذق، وبين من قد انتشر له الذكر عن غير خبر. ومن شأن الحاذق أن ينذر بأشياء كثيرة من أشباه هذه الأشياء. والممّوهون ال يعرفون في أىّ كتاب كتبت تلك الأشياء، عمّا سوى ذلك. ويغذون المريض وهو إلى الاستفراغ أحوج، ويستفرغون الدم ممّن إذا استفراغ سقطت قوّته ووقع في العثى، وهو إلى ترك الدم أحوج. ولا أدري أىّ هذين الفعلين أقبح. وقد وصف

4

...και είδαν τον αναβρασμό του αίματος και το τρίτο ήταν το σαφρόν σε σκόνη που ήταν ανακατεμένο με το νερό χωρίς να βράσει. Όλοι ξαφνιάστηκαν εκείνη την ώρα και σιώπησαν. Και αυτό μου κέρδισε το μίσος από την καρδιά τους.

Για άλλη μια φορά, παρακολούθησα έναν ασθενή που έδειξε πολύ καθαρά σημάδια ρινορραγίας. Όχι μόνο προειδοποίησα για ρινορραγία, αλλά τους είπα ότι θα ήταν από την δεξιά πλευρά. Έτσι, οι γιατροί που παρακολούθησαν αυτό μου αντέδρασαν και είπαν, "Σου φτάνει! Δεν χρειάζεται να προβλέψεις περισσότερα από αυτό για εμάς." Τους είπα λοιπόν: «Ναι, και θα σας προσθέσω κι άλλα, παρόλα αυτά, και σας προειδοποιώ ότι σύντομα θα αυξηθεί η σύγχυσή σας και ο φόβος σας εξαιτίας της ρινορραγίας που θα γίνει, γιατί θα είναι δύσκολο να την ελέγξετε. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν βλέπω τη φύση του να μπορεί να ελέγξει την ποσότητα από την οποία χρειάζεται κένωση και να σταματήσει». Αυτό που περιέγραψα συνέβη: δεν μπόρεσαν να ελέγξουν τη ροή του αίματος επειδή δεν ήξεραν πως ξεκίνησε αυτή η κίνηση· όμως εγώ μπόρεσα να το σταματήσω με λίγη προσπάθεια. Αυτοί οι γιατροί με κάλεσαν «αυτός που κάνει θαύματα.»

2

Από αυτό και από παρόμοια, δεν είναι δύσκολο για τους ανθρώπους, ακόμα κι αν δεν γνωρίζουν τίποτα από ιατρική, να διακρίνουν τον προσοντούχο γιατρό, και εκείνον για τον οποίο η φήμη έχει διαδοθεί χωρίς όμως εμπειρία. Και οι προσοντούχος προειδοποιεί για πολλά πράγματα παρόμοια με αυτά τα πράγματα. Και όσοι είναι αγύρτες δεν ξέρουν σε ποιο βιβλίο γράφτηκαν αυτά τα πράγματα, είτε κάτι παρόμοιο. Και ταΐζουν τον άρρωστο και έχει περισσότερη ανάγκη από κένωση, και αδειάζουν αίμα από αυτούς που εξαντλούνται μέχρι το σημείο να πέφτουν σε λιποθυμία, επειδή έχουν περισσότερη ανάγκη από αίμα. Δεν ξέρω ποια από αυτές τις δύο ενέργειες είναι χειρότερη. Πριν από την εποχή μου έχει περιγράψει...

3

4

ذلك بالقبح أبقراط قبلي حين قال "إنَّ مَنْ من أَرْدَا الأشياء أن يكون ضعف المريض لشدة من الوجع وحده من المرض فيؤمر بفضل تناول من شراب أو حسو أو طعام والأمر بذلك يتوهم أن ضعف المريض إنما هو من خوائه. ومن أقيح أن يكون ضعف المريض من خوى فلا يعلم ذلك الطبيب ويضيق على المريض في الغذاء. وليس يسلم الطبيب من هذا القبح إلا بالوجه الذي وصفه أبقراط من تقدمه المعرفة بالأشياء الحادثة بعد. وهذا الذي وصفنا من أمر المتعاطين للطب على غير حذق به قبيح. وأقيح منه كثيرا ما نراه منهم دائما: أن المريض يختلط ويثب من فراشه عن غير فهم وتشتد حماه وربما عرض له نفس شديد بغته مع ما وصفنا، أو نقصت نفسه وذبلت أو عرض له وجع شديد وناقض، أو غير ذلك مما أشبهه. واشتد اضطراب أهل المريض لتوقعهم له الموت، والطبيب فيما بينهم حائر عديم الحيلة. ثم لا يلبث المريض أن يعرض له رعاف على طريق البجران، أو عرق أو تستطلق بطنه أو يعرض له قيء. وإن كانت امرأة انبعث طمثها، أو عرض غير ذلك مما أشبهه ولم يتقدم من حضر من الأطباء فيعلم ذلك قبل حدوثه وينذر به.

5

ولا أعلم شيئا أقيح من هذا برجل يتضمّن للناس صناعة يشفى بها المرضى، وهو يجهل حركات الطبيعة وتهوله الأعراض التي هي عند العوام هائلة، بمنزلة من ليس عنده من الطب علم. ولا يقدر على أن يميّز بين ما يكون على طريق الواجب وبين ما يكون على خلاف ذلك.

6

... την ασχήμια αυτού Ιπποκράτης όταν είπε: «Από τα χειρότερα πράγματα είναι ότι η αδυναμία του ασθενούς οφείλεται στη σοβαρότητα του πόνου και η αυτό οφείλεται στην ασθένεια, οπότε του δίνουν εντολή να πει ποτό, ή να φάγει σούπα ή φαγητό. Και το άτομο που το διατάζει έχει την ψευδαισθήση ότι η αδυναμία του ασθενούς οφείλεται στην πείνα του⁵. Και οι γιατροί δεν είναι ασφαλείς από αυτή την ασχήμια παρά μόνο αν υιοθετήσουν αυτό που περιγράφει ο Ιπποκράτης από την γνώση των παρόντων σημαδιών των πραγμάτων για να προβλέψουν αυτό που θα συμβεί μετά. Και αυτό το περιγράψαμε είναι αξιοκαταφρόνητο σε ανθρώπους που ασκούν την ιατρική χωρίς να έχουν δεξιότητα. Και χειρότερο από αυτό που βλέπουμε πάντα από αυτούς: ότι ο ασθενής παθαίνει ντελρίο και πετιέται από το κρεβάτι του χωρίς να καταλαβαίνει, και ο πυρετός του εντείνεται, και μπορεί ξαφνικά να κάνει έντονη αναπνοή με αυτό που περιγράψαμε, ή η δύναμη του να μειώνεται και να μαραίνεται, ή παρουσιάζεται με έντονο πόνο και διαρροή ή άλλα παρόμοια. Η οικογένεια του ασθενούς έχει αυξανόμενη ένταση γιατί περιμένουν να πεθάνει και ο γιατρός ανάμεσά τους είναι μπερδεμένος και δεν έχει κάποια μέθοδο. Στη συνέχεια, αμέσως μετά, ο ασθενής εμφανίζει αιμορραγία από τη μύτη λόγω ναυτίας, ή ιδρώτα, ή αφόδευση ή εμετό. Και αν επρόκειτο για γυναίκα προκαλείται η έμμηνος ρύση ή άλλα παρόμοια συμπτώματα, και κανένας από τους θεράποντες ιατρούς δεν προβλέπει η προειδοποιεί ότι θα συμβούν αυτά.

5

Δεν ξέρω τίποτα χειρότερο από αυτό με έναν άνθρωπο που είναι εμπιστευμένος σε μια τέχνη με την οποία θεραπεύονται οι άρρωστοι, ενώ αγνοεί τις αλλαγές που φέρνει η φύση και τρομάζει από τα συμπτώματα, που για τον απλό κόσμο που για όσους δεν έχουν γνώσεις ιατρικής είναι φοβερά. Δεν είναι σε θέση να διακρίνει τι είναι μια κανονική εξέλιξη ή μια μη κανονική εξέλιξη.

6

⁵ Ιπποκράτης Περί Διαίτης όξέων

μέζον μὲν γὰρ κακὸν ἔστιν, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς νούσου ἀσθενέοντι προσφέσῃ τις ποτὸν ἢ ῥόφημα πλείον ἢ σιτίον, οἰόμενος διὰ κενεαγγεῖην ἀσθενεῖν. ἀεικὲς δὲ καὶ διὰ κενεαγγεῖην ἀσθενέοντα μὴ γνῶναι καὶ πιέζειν τῇ διαίτη:

7

وليس كذلك قال أبقراط، لكنه قال "تتقن بحقّة من المرض الذى لم يأت على الطريق الواجب؛ ولا بهولتك أمر صعب أمر صعب أتى بغير طريق الواجب." وقد أعلمنا في كثير من كتبه ما الشيء الكائن على طريق الواجب. وذلك أنّ لكلّ واحد من الأمراض طبيعة خاصة: فبعضها طبيعة سليمة، وبعضها طبيعة قتّالة؛ وبعضها طبيعة حادة، وبعضها طبيعة مزمنة. ولكلّ واحد من الأمراض أيضا مقدار من العظم وحال من السلامة والخبث. فإذا عرف الطبيب هذه الأشياء لم يخف عليه ما يكون بطريق ما يوجبه المرض، وما يكون من سبب آخر غيره. ولم يهله عرض يعرض كما يهول الجاهل بالطبّ، إذا كان ذلك العارض إنّما يدلّ على بحران، لا على موت؛ ولم يثق براحة جرى أمرها على غير الطريق الواجب. وجميع هذه الأشياء متصلة بصواب العلاج.

8

وذلك أنّ الذى يعرف طبيعة المرض ومقدار عظمه منذ أوله، يبدأ فيقيسها إلى قوّة المريض. فيستدلّ من ذلك في أىّ دوار من أدوار الأيام الأربعة يكون بحرانه، ثمّ يعلم كيف يكون البحران: أسليم يكون أو قتّال. ثمّ إنّهُ أيضا يقدرّ الغذاء من أول المرض، على حسب ما يشاكل طبيعة المرض، وقرب بحرانه وبعده. فإذا علم أنّ المريض ينتهى منتهاه ويأتي بحرانه في الأربعة الأيام الأولى، دبّر المريض بغاية التدبير اللطيف. وإذا علم أنّ منتهاه وبحرانه يتأخر إلى اليوم السابع، دبّره أيضا بتدبير اللطيف. لكنّ لطافته أقلّ لطافة من الأول. وإذا علم أنّ منتهى المرض وبحرانه يجاوز السبع، كان ما ينقص من تلطيف من الأول. وإذا علم أنّ المرض سيطول أكثر من ذلك ويزمن، دبّر المريض أولا بتدبير فيه بعض الغلظ. فإذا دنا منتهاه دبّره بتدبير اللطيف وإذا حضر المنتهى دبّره بغاية التدبير اللطيف.

9

10

Και δεν είναι έτσι, είτε ο Ιπποκράτης, αλλά είπε:⁶ «Να μην εμπιστεύεσαι για την αρρώστια που καλυτέρευε μη κανονικά · ούτε να φοβάσαι κάτι οξύσσεις που ήρθαν από μη κανονικά. ." Μας έχει πει σε πολλά βιβλία του πως είναι οι κανονικές εξελίξεις. Αυτό συμβαίνει επειδή κάθε μία από τις ασθένειες έχει μια ιδιαίτερη φύση: Μερικές από αυτές είναι καλοήθους φύσης, και μερικά από αυτά είναι θανατηφόρες. Μερικές από αυτές είναι οξείας φύσης, και μερικές από αυτά είναι χρόνιας φύσης. Και κάθε μια από τις ασθένειες έχει επίσης ένα μέγεθος και μια κατάσταση είτε καλοήθους είτε κακοήθους. Εάν ο γιατρός τα γνωρίζει αυτά, δεν του κρύβεται ποια θα είναι η αναμενόμενη πορεία της ασθένειας και τι προκαλείται από άλλο λόγο. Και δεν τον τρομάζει ένα σύμπτωμα που θα τρομοκρατούσε τον ανίδεο της ιατρικής, αν αυτό το σύμπτωμα ήταν μόνο ενδεικτικό μιας κρίσης, όχι θανάτου. Δεν εμπιστεύεται την καλυτέρευση με τρόπο διαφορετικό από την απαιτούμενη διαδρομή. Και όλα αυτά τα πράγματα συνδέονται με τη σωστή θεραπεία.

7

Και αυτό γιατί εκείνος που γνωρίζει τη φύση της ασθένειας και την έκταση της σοβαρότητάς της από την αρχή αρχίζει να τη μετράει ανάλογα με τη δύναμη του ασθενούς. Οπότε συμπεραίνει από αυτό σε ποιον σημείο του κύκλου των τεσσάρων ημερών θα συμβεί η κρίση. Επιπλέον ξέρει πώς θα είναι οι κρίσεις: καλοήθεις (ειρηνικές στο κείμενο) ή θανατηφόρες. Κατόπιν καθορίζει και την τροφή από την αρχή της νόσου, σύμφωνα με το τι διαμορφώνεται από τη φύση της ασθένειας, και αν η κρίση θα είναι σύντομα ή αργότερα.. Αν είναι γνωστό ότι ο ασθενής τελειώνει μια κρίση του στις πρώτες τέσσερις μέρες του δίνει μια πολύ ελαφρά δίαιτα . Και αν γνωρίζει ότι το τέλος της ασθένειας και η κρίση της ξεπερνά την εβδόμη ημέρα του δίνει επίσης μια ελαφρά δίαιτα, αλλά λιγότερο ελαφριά από την πρώτη. Και αν γνωρίζει ότι η ασθένεια θα κρατήσει περισσότερο ή θα είναι χρόνια, δίνει μια δίαιτα που στην αρχή είναι πιο ογκώδης και όταν φθάνει στο κορύφωμα θα την κάνει πολύ ελαφριά.

8

9

10

⁶Αφορισμοί 2 [27] Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβέεσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τι διαμένειν, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

5 فإذا أردت أن تمتحن أمر الطبيب أولاً هل يعلم أمر الطب أم لا يعلم، فابدأ أولاً أسأله من هذه الأشياء التي وصفت "أين قالها أبقراط، وكيف قالها، ما البراهين التي يثبتها بها؟" فإنك تجد كثيراً ممن هو في دهرنا هذا مشهور بالطب، مقبول القول فيه، لا يعلم فرأى الكتاب ذكر أبقراط هذه الأشياء ولا يقف على القياس الذي أداه إليها. وإذا وجدت هذا فقد ميزت بينهم وبين أخصاء الأطباء فضلاً عن أئمتهم وأفاضلهم. وإن وجدت أحد منهم إذا سألته عن شيء من هذه الأشياء والأمور يخبرك به ويوقفك عليه من الكتب فسله "هل وافق ارسطراطس أبقراط ما أمر به من تدبير المرض أو خالفه في شيء، أوفى جميع الأشياء؟" أو امر بضد غيما أمر به؟" وكذلك فسله عما قال سائر المشهورين من الأطباء وهم ديوقلس وفلسطونيقس وفولطيمس وفركساعورسس وديوخس وايروفلس واسقليداس. فإنه إن كان سلك فر التعليم المسلك الذي ينبغي قدر أن يصف لك رأى كل واحد من هؤلاء فإن كان بالحقيقة كاملاً، فإنه يصف لك مع ما يصف من اقابيل القدماء، أقابيل من أتى بعدهم من الأطباء، وما خالفهم ووافقهم فيه. ثم يخبرك بما يحكم به فيما اختلفوا فيه، ويبين لك صواب من أصاب منهم، ويكشف خطأ من أخطأ. إلا أن هذا الطريق مما يحتاج أن يكون الممتحن للطبيب به قد ارتاض في علم البرهان. وذلك أنه لا يقدر أن يفهم البرهان إلا من قد تقدم فتعلمه وعرفه: كما أنه لا يقدر أن يحسب إلا من قد تعلم الحساب. ولو كان الأغنياء وذوو المقدره والجاه يميزون بين البرهان الصحيح وبين القوا المموه، لكانوا قادرين على يمتحنوا كل واحد من الأطباء بالمناظرة من غير أن يحتاجوا إلى اختباره في علاج المريض. ولكن إذا كانوا إلى جميع الأشاء أسرع منمخ

2

3

4

8

10

5. Εάν θέλετε να ελέγξετε πρώτα το θέμα του γιατρού, γνωρίζει ή όχι για την ιατρική, τότε ξεκινήστε ρωτώντας τον για αυτά τα πράγματα που τα έχω περιγράψει : «Πού το είπε ο Ιπποκράτης και πώς το είπε, και ποια ήταν τα στοιχεία που έδωσε για να το αποδείξει;» Γιατί θα βρείτε πολλούς από αυτούς που βρίσκονται σε αυτήν την εποχή μας διάσημους για την ιατρική, των οποίων η γνώμη είναι αποδεκτή, που δεν γνωρίζουν σε ποιο βιβλίο ο Ιπποκράτης ανέφερε αυτά τα πράγματα και δεν γνωρίζουν την λογική πίσω από αυτό. Αν φθάσεις σ' αυτό θα έχεις ξεχωρίσεις μεταξύ των καλύτερων και των χειρότερων γιατρών, πόσο μάλλον τους πρωτοπόρους και αυτούς που έχουν τις ικανότητες. Και αν βρεις έναν από αυτούς, αν τον ρωτήσεις για κάτι από αυτά τα πράγματα, σου λέει γι' αυτό και σε πληροφορεί για τα βιβλία, ρώτησε τον, «Συμφωνούσε ή διαφωνούσε ο Ερασίστρατος με αυτό που πρόσταξε ο Ιπποκράτης για τη θεραπεία των ασθενών; Διαφωνούσε σε ένα πράγμα ή σε πολλά πράγματα ή σε όλες τις οδηγίες του; Ή έδινε αντίθετες οδηγίες;» Ομοίως, ρωτήστε τον τι είπαν όλοι οι διάσημοι γιατροί, δηλαδή ο Διοκλής, οι Πλειστόνικος, ο Φιλότιμος, ο Πραξαγόρας, ο Διευχής, ο Ηρόφιλος και ο Ασκληπιιάδης . Διότι αν κάποιος ακολούθησε την πορεία της εκπαίδευσης, θα πρέπει να είναι ικανός να σου περιγράψει τη γνώμη καθενός από αυτούς, και αν είναι στην πραγματικότητα πλήρης, τότε σου περιγράφει αυτά που πίστευαν οι αρχαίοι και τα λόγια εκείνων που ήρθαν μετά από αυτούς από τους γιατρούς, και δίνοντας σε συντομία όσα διαφωνούσαν, είτε όσα συμφωνούσαν μεταξύ τους. Τότε θα σας πει πως κρίνει σχετικά με το τι διέφεραν, και θα σας διευκρινίσει την ορθότητα αυτών που είχαν δίκιο ανάμεσά τους, και θα αποκαλύπτει το λάθος σε αυτόν που έκανε λάθος. Ωστόσο, αυτό το μονοπάτι είναι κάτι που απαιτεί αυτός που εξετάζει το γιατρό να έχει μια ικανοποιητική γνώση από την επιστήμη της απόδειξης. Αυτό συμβαίνει επειδή κανείς δεν μπορεί κάποιος να κατανοήσει την απόδειξη εκτός από εκείνον που έχει προχωρήσει στον να την έχει μάθει και τη γνωρίζει: όπως κανείς δεν μπορεί να κάνει υπολογισμούς εκτός από εκείνον που έχει μάθει αριθμητική. Και αν οι πλούσιοι και εκείνοι με δύναμη και κύρος έκαναν διάκριση μεταξύ της αληθινής απόδειξης και του ψεύτικου επιχειρήματος, θα μπορούσαν να δοκιμάσουν κάθε έναν από τους γιατρούς με συζήτηση χωρίς να χρειάζεται να τον δοκιμάσουν στη θεραπεία του ασθενούς. Αλλά αν δέχονται όλα τα πράγματα πιο γρήγορα από ό, τι είναι ...

2

3

4

5

إلى الارتياض في هذا، فلا أقلّ من أن يبحثوا عنهم ويمتحنوهم في علاج ويعرفوا مقدار كلّ واحد منهم، وكم نقصائه عن الطبيب الكامل. وذلك أنّ الطبيب الكامل يتقدّم فيعرف منذ أول المرض، طبيعة المرض، ووقت منتهاه، وحرانه متى يكون. والذي ليس كذلك فعل حسب ما يتبيّن من خطئه في كلّ واحد من هذه الأشياء يكون نقصائه عن الكامل.

6

فبثت في هذا الموضوع خاصّة وتفهم عني ما أصف لك، إن أردت أن تعلم بالحقيقة كيف يُمتحن الطبيب الفاضل. اعلم أنّ تقدمة المعرفة بمنتهى كلّ واحد من الأمراض وحرانه ليس هو أمر ثابتاً قائماً، كما يظنّ أكثر المتكهنين الذين يظنون ويقولون: إن هذا المريض أحسن التدبير أو أساء التدبير، فلا بدّ أن يبرأ في ساعة كذا من يوم كذا؛ وهذا المريض، كيف كانت حاله، فلا بدّ أن يموت في ساعة كذا من يوم كذا؛ وهذا الطريق من تقديم القول ينبغي أن يؤخذ به المتكهنون. نأماً تقدّم قول الأطباء فليس هذا طريق امتحانه. وذلك أنّه قد يمكن أن يكون

7

الطبيب قد تقدّم وقضى بأنّ المريض يبرأ في اليوم السابع في المثل، ويكون المتولي لعلاجه طبيب غيره، فيتناول به المرض إلى الحادي عشر. وذلك أنّ ما يُفعل بالمريض على غير ما ينبغي بعد قضيّة الطبيب يؤخّر انقضاء مرضه. وذلك يعرض على وجوه كثيرة. فربّما هيّج ما يكون من ذلك المرض في غير الوقت الذي ينبغي، فيحرّك الحران في غير وقته ولم يجر أمره على ما ينبغي. وربّما كانت الطبيعة محتاجة إلى أن تُعان على دفع الشيء المؤذي، ولم تجد من يعينها على ذلك، فتأخّر الحران عن وقته؛ وربّما لم تكن الطبيعة متهيئة لحركة سريعة للبرء، ولكنها تعمل في غلبة المرض قليلاً قليلاً؛ أو يعمل المرض في غلبتها قليلاً قليلاً، فيعرض عند ذلك ممّا يُفعل بالمريض على غير ما ينبغي أن يتأخّر البرء، أو يتقدّم الموت. وذلك أنّ تقدمة المعرفة التي تكون ممّا بأمر حران الأمراض، متى تكون ليست على جهة التماس معرفتنا، تكون على حسب

8

... να είναι ικανοποιημένοι στην απόδειξη, τουλάχιστο τα αναζητούν και τα δοκιμάζουν τους γιατρούς στη θεραπεία για να αξιολογήσουν τον καθένα, για να δουν σε πόσα είναι ελλιπείς από τον τέλειο γιατρό. Αυτό συμβαίνει γιατί ο τέλειος γιατρός προβλέπει από την αρχή της ασθένειας, τη φύση της ασθένειας, τον χρόνο του τέλους της και πότε θα είναι η κρίση. Και εκείνος που δεν είναι έτσι, φαίνεται σύμφωνα με όσα περισσότερο σφάλματα έκανε σε καθένα από αυτά τα πράγματα, τόσο αυτά θα δείχνουν την διαφορά του από τον τέλειο γιατρό.

Ξεκαθαρίζεις λοιπόν για αυτό το θέμα συγκεκριμένα, και καταλαβαίνεις τις περιγράφω, αν θέλεις να μάθεις την αλήθεια για το πώς δοκιμάζεται η ικανότητα ενός γιατρού. Να ξέρετε ότι το να προσφέρεις γνώση για το τέλος κάθε ασθένειας και την κρίση της δεν είναι ένα ξεκάθαρο και τελειωτικό πράγμα, όπως οι περισσότεροι από αυτούς που κάνουν προγνώσεις και που σκέφτονται και λένε: Αυτός ο ασθενής είναι σε μια καλή αγωγή ή σε μία κακή αγωγή, άρα πρέπει να αναρρώσει στην τάδε ώρα της τάδε μέρας. Και αυτός ο ασθενής, άσχετα πώς είναι η κατάσταση του, πρέπει να πεθάνει την τάδε ώρα της τάδε μέρας. Και όσοι κάνουν αυτόν τον τρόπο παρουσίασης των προβλέψεων θα πρέπει να τιμωρηθούν. Αυτός δεν είναι αυτός ο τρόπος να εξεταστεί ο γιατρός στις προβλέψεις. Κι αυτό γιατί είναι πιθανόν ο γιατρός να είχε προχωρήσει και να έχει αποφανθεί ότι ο ασθενής θα θεραπευτεί την έβδομη ημέρα, και αν ήταν αυτός που φροντίζει για τη θεραπεία του ένας άλλος γιατρός, μπορεί η ασθένεια να επεκτεινόταν ως την ενδέκατη. Αυτό συμβαίνει γιατί αυτό που γίνεται στον ασθενή λανθασμένα μετά την αναχώρηση του γιατρού καθυστερεί το τέλος της ασθένειάς του. Αυτό φαίνεται με πολλούς τρόπους. Ίσως προκλήθηκε κάποια ασθένεια σε μια ακατάλληλη στιγμή, και εμφάνισε πιο γρήγορα μια κρίση, και το θέμα του δεν έγινε όπως θα έπρεπε. Ίσως η φύση χρειαζόταν βοήθεια για να αποκρούσει κάποιο επιβλαβές πράγμα, αλλά δεν μπορούσε να βρει κάποιον να τη βοηθήσει, οπότε η κρίση άργησε να έρθει στην ώρα της, ίσως η φύση να μην ήταν προετοιμασμένη για μια γρήγορη κίνηση ανάρρωσης, αλλά εργάζεται για την υπερνίκηση της ασθένειας σιγά σιγά. Ή η πάθηση εργάζεται σιγά-σιγά για την υπερνίκηση της φύσης, και σε όλες τις περιπτώσεις θα καθυστερήσει η ανάρρωση, ή να επέλθει ο θάνατος ως αποτέλεσμα ακατάλληλων ενεργειών. Εάν η πρόγνωση μας για την κρίση μιας ασθένειας δεν εκπληρωθεί κανονικά, η κρίση μπορεί να έχει επηρεαστεί..,

6

7

8

انفاق ما يتفق وما يعرض من خارج. † لكن متى تكون على قدر حركة الطبيعة لما يظهر لنا بها†
ولذلك قالت القدماء "إن الطبيب خادم الطبيعة"

9

وليس ينبغي أن يكون صاحب تقدمية المعرفة غير المتولّى للعلاج، أعنى علاج المريض، إذا أردت أن تمتحن قضيتّه على طريق العدل والإنصاف. ولذلك تسمعني متى قضيت قضيتّه فقلت في المثل "إنّ هذا المرض لا يجاوز الحادي عشر يوماً"، ثمّ استثنيت فقلت "وإنّما ينبغي أن يمتحن قولى وتُعرف صحّته إن كنت أنا المتولّى لعلاج المريض وتُدبّره." وذلك أنّه قد يمكن أن يتولّى غيرى علاجه فيخطئ عليه خطأ كثيراً، فيطول مرضه إلى العشرين يوماً. وذلك أنّ تقدمية المعرفة موصولة بالعلاج، والعلاج موصول بتقدمية المعرفة، وليس ينبغي لأحد أن يقطع أحد الأمرين عن الآخر يمتحن به الطبيب.

10

وجميع العلامات التي ذكر أبقراط أنّنا تدلّ على الأمراض التي يأتي بحرانها في الأربعة الأيام الأولى، أو في الأربعة الثانية أو في الثالثة أو فيما بعد ذلك، ليس شيء منها يغادر البحران الذي يدلّ عليه وقته، إذا جرى أمر المريض كلّ من أول أمره إلى أن ينتهي منتهاه على ما ينبغي. وقد وصف هذه المعاني أبقراط نفسه، فقال "إنّه ليس ينبغي لك أن تقتصر على فعل ما ينبغي أن تفعل دون أن يجرى المريض ومن يحضره، والأشياء التي من خارج، هذا المجرى." [ومن قوله أيضاً، "وقد ينبغي لك أن لا تقتصر لى توحى فعل ما ينبغي دون أن يكون ما يفعله المريض كذلك ومن يحضره، والأشياء التي من خارج."] فكأنّه قال إنك إذا قصدت أيّها المتطبّب إلى أن

11

... σύμφωνα με όσα έρχονται απ' έξω. † Αλλά πότε είναι σύμφωνα με την κίνηση της φύσης όταν εμφανίζεται σε εμάς σε αυτήν⁷ † Γι' αυτό οι αρχαίοι έλεγαν: «Ο γιατρός είναι υπηρέτης της φύσης».

Αυτός που κάνει προγνώσεις (κλινικά) δεν πρέπει να είναι άλλος από αυτόν που του έχουν εμπιστευθεί τη θεραπεία. Εννοώ τη θεραπεία του ασθενούς, αν θέλεις να εξετάσεις την περίπτωση (ενός γιατρού) στο δρόμο της δικαιοσύνης και της αμεροληψίας. Γι' αυτό με ακούτε όταν κρίνω μια υπόθεση, να λέω για παράδειγμα, "Αυτή η αρρώστια δεν ξεπερνά τις έντεκα ημέρες." Τότε κάνω μια εξαίρεση και λέγω: "Πράγματι, η ρήση μου πρέπει να δοκιμαστεί ως προς την εγκυρότητά της μόνο αν είμαι εγώ αυτός που είναι υπεύθυνος για τη θεραπεία και τη διαχείριση του ασθενούς». Κι αυτό γιατί είναι δυνατόν να τον αναλάβει κάποιος άλλος γιατρός και να κάνει πολλά λάθη, και η ασθένειά του να διαρκεί έως και είκοσι μέρες. Αυτό συμβαίνει γιατί η πρόγνωση συνδέεται με τη θεραπεία, και η θεραπεία συνδέεται με την πρόγνωση, και κανείς δεν πρέπει να κόψει το ένα από το άλλο . Και μετά να εξετάζει τον γιατρό.

9

Και όλα τα σημάδια που ανέφερε ο Ιπποκράτης ότι υποδεικνύουμε ασθένειες των οποίων οι κρίσεις έρχονται τις πρώτες τέσσερις ημέρες, ή στις δεύτερες τέσσερις, ή τη δεύτερη, ή την τρίτη, ή μετά, κανένα από δεν εξαιρείται από εμφάνιση με κρίσεις που υποδεικνύονται από τέτοιους προβλεπόμενους χρόνους, με την προϋπόθεση ότι όλες οι συνθήκες του ασθενούς έχουν παραμείνει κατάλληλες από την εμφάνιση της ασθένειας του μέχρι να τελειώσει όπως πρέπει. . Αυτά τα νοήματα περιέγραψε ο ίδιος ο Ιπποκράτης, ο οποίος είπε: «Δεν πρέπει να περιοριστείς στο να κάνεις αυτό που πρέπει να εξασφαλίσεις τη συνεργασία του ασθενή και εκείνων που τον παρακολουθούν, καθώς και τα εξωτερικά πράγματα»⁸. [Και από τη ρήση του επίσης, «Και ίσως δεν πρέπει να περιοριστείς στο να κάνεις αυτό που πρέπει, χωρίς να λάβεις υπόψη σου τις ενέργειες του ασθενή και αυτών που τον περιβάλλουν και τα εξωτερικά πράγματα»]. Αυτό είναι σα να είπες: αν εσύ είσαι κάποιος που ασκεί την ιατρική, βάλε σκοπό...

10

11

⁷ Περί Διαίτης Ι, 2 ορθώς Συγγράφειν περί διαίτης ανθρώπινης πρώτον μὲν παντὸς φύσιν ἀνθρώπου γινῶναι καὶ διαγινῶναι.

⁸ Αφορισμοί: το 2^ο μέρος του 1^ο: Δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑαυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιεῖντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρέοντα, καὶ τὰ ἔξωθεν.

تختبر وتمتحن بالطريق العادل ما أصفه لك في كتابي هذا، فلا ينبغي لك أن تقتصر على أن تتخرى فعل ما ينبغي أن تفعله، وتظن أنك إذا فعلت ذلك فقد اكتفيت به، دون أن يفعل المريض كل ما تأمره به، ويُنهى عن فعل كل ما تنهاه عنه، ويفعل مثل ذلك من يخدمه، وتكون الأشياء التي من خارج غير محدثة حدثاً على المريض. فإنه إن حدثت على المريض آفة من أحد هذة الوجوه، فليس ينبغي لك أن تتوقع حدوث الأشياء التي أحكم بها.

12

ومثال ذلك أن ننزل أنا قلنا في مريض إنه يبرأ من مرضه ببحران يصيبه فر اليوم السابع، واتبعنا في ذلك طريق أبقراط، ثم أنه عرض في اليوم السادس من مرضه حريق في الدار التي ينزلها، فدعاه ذلك إلى أن وثب عريانا هاربا منها. ثم أصابه حين برز ريح ومطر وبرد، فأقول إنه إن كانت هذه حال المريض، فليس ينبغي أن يُمتحن فيه ما تقدم الطبيب فحكم به عليه.

13

فإنه قد يمكن أن ينال المريض ممّا عرض من الضرر أن يموت، فضلا أن لا يكون البحران في يوم السابع. فأما متى لم يحدث حادث من خارج يدخل بسببه على المريض ضرر فيما بين وقت حكم الطبيب بما قد حكم، وبين الوقت الذي حدّه، ثم مات المريض أو لم يبرأ من علته في يوم السابع. أو من غير بحران، فعند ذلك يلزم الطبيب الذي قد تقدم فحكم بما حكم به الخطأ في الوجه الذي لم يصحّ من الوجوه التي حكم بها.

14

فإنه قد يُطنّ في هذا الحكم وأشباهه أن الطبيب إنما يحكم بشيء واحد. وليس هو بالحقيقة شيئا واحداً إذا تبجّرت. لكنّه ربّما كان الشيء الذي يحكم به أشياء مخرجها في

... ότι θα πρέπει να δοκιμάζετε με το δίκαιο τρόπο αυτό που θα σας περιγράψω σε αυτό το βιβλίο μου. Δεν πρέπει να περιοριστείτε στο να κάνετε αυτό που πρέπει να κάνετε και να σκεφτείτε ότι αν το κάνετε αυτό, θα είστε ικανοποιημένοι με αυτό, χωρίς να κάνει ο ασθενής ό,τι τον προστάζετε να κάνει, και να μη κάνει αυτό που του απαγορεύετε να κάνει, και να κάνουν το ίδιο εκείνοι που τον υπηρετούν, και τα εξωτερικά πράγματα να μην επηρεάσουν τον ασθενή. Διότι εάν πάθει ο ασθενής κάτι από αυτά με διάφορους τρόπους, δεν πρέπει να περιμένετε την εμφάνιση των πραγμάτων όπως τα προβλέπω.

Ένα παράδειγμα αυτού: Ας υποθέσουμε, ότι είπαμε για έναν ασθενή που αναρρώνει από την ασθένεια του με μια κρίση που θα εμφανιστεί την έβδομη μέρα, και ακολουθήσαμε σε αυτό την μέθοδο του Ιπποκράτη, μετά όμως στην έκτη μέρα της ασθένειας εκτίθεται σε μια πυρκαγιά στο σπίτι που έμενε, και αυτό τον ώθησε να πηδήξει γυμνός, βγαίνοντας από αυτό, τον χτύπησε όταν εμφανίστηκε αέρας, βροχή και ψυχρός καιρός, οπότε λέω ότι αν αυτό είναι η περίπτωση του ασθενούς, τότε δεν αρμόζει να εξεταστεί τι είπε ο γιατρός στην πρόγνωση του. Μπορεί ο ασθενής να υποφέρει από το κακό που του συνέβη και να πεθάνει και να μην είναι η κρίση στην έβδομη ημέρα. Και αν δε συνέβη ένα εξωτερικό συμβάν που να έβλαψε τον ασθενή κατά το διάστημα που είχε προβλέψει ο γιατρός, και πέθανε ο ασθενής ή δε θεραπεύτηκε από την ασθένεια του την έβδομη ημέρα, ή θεραπεύτηκε χωρίς κρίση, τότε ο γιατρός θα πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνος για αυτό που είχε αποφανθεί, για τα σφάλματα στις απόψεις που δεν πέτυχε στις προβλέψεις του.

12

13

Μπορεί να υποθεθεί σε αυτά που αποφάνθηκε ο γιατρός και σε παρόμοιες περιπτώσεις, ότι χρησιμοποίησε μόνο ένα πράγμα για τις προβλέψεις του. Όμως αν το μελετήσεις σοβαρά το θέμα δεν είναι πραγματικά ένα πράγμα αν το δεις. Ίσως όμως ήταν αυτό που διέπει τα πράγματα για τα οποία μίλησε....

14

اللفظ محرج شيء واحد. ومثال ذلك أنّ هذه الحكم الذي جعلناه مثلا فيما تقدّم يشتمل على أشياء كثيرة: أولها، أنّ المريض يسلم من مرضه؛ والثاني، أنّ برأه يكون ببحران يصيبه دفعة، لا بأن ينتقص مرضه قليلا قليلا؛ والثالث، أنّ البحران الذي يصيبه بحران تامّ، فإنّه قد يكون من البحران ما يميل المريض إلى الصّحة ولا يُبلّغه إليها، فينقص من شدّة المرض بقصانا كثيرا ولا يقلعه القلع التامّ؛ والرابع، أنّ البحران المحمود يكون من غير جهد وخطر، فإنّ من البحران ما يكون معه جهد وخطر شديد؛ والخامس، أنّ البحران المحمود يكون في يوم السابع؛ والسادس أنّ البحران يكون باستفراغ أو بخراج؛ والسابع، أنّه يكون بنوع كذا وكذا من الاستفراغ أو من الخراج.

15

وإنما ينبغي أن يُختبر كلّ واحد من هذه الأشياء ويُمتحن، ما لم يحدث على المريض حادث، إما من شيء من الأشياء التي من خارج، وإما من طبيب جاهل يفعل بالمريض ما لا يحتاج إليه، وكذلك أيضا إن أخطأ المريض على نفسه فأحدث لها بليّة. فليس يلزم من قبل ذلك حكما الخطأ. لكنه إنّما ينبغي أن يُختبر ما يحكم له، ويُمتحن ويُتعرّف صوابه من خطئه، إذا كانت جميع هذه الوجوه مستقيمة و لم يحدث من واحد منها حادث يضرّ.

16

ومن قبل هذا ترانا دون غيرنا لثقتنا ومعرفتنا بهذه الصناعة، ندعو لمرضى إلينا على شريطة، فنضمن لهم البرء التامّ من مرضهم إذا كان سليما، إن أطاعوا في جميع بما نأمرهم به. وترى غيرنا ممّن هو خسيس الحال في أعمال هذه الصناعة، عظيم الحال في منازل ذوي اليسار. من قبل أنّهم الا يقدرّون على تضمّن شيء صحيح للمرض، ال يلتمسون منهم الطاعة لهم والانقياد. لكنّهم ينزلون أنفسهم من المرضى بمنزلة العبيد لهم، ويطيعونهم ويساعدونهم على شهواتهم. ولا

17

... με έναν μόνο όρο. Ένα παράδειγμα αυτού είναι ότι αυτή η απόφαση, την οποία δώσαμε ως παράδειγμα στα προηγούμενα, περιλαμβάνει πολλά πράγματα: το πρώτο από τα οποία είναι ότι ο άρρωστος θα σωθεί από την ασθένειά του. Το δεύτερο είναι ότι η ανάρρωσή του θα συμβεί σε μια ξαφνική κρίση, η κρίση δε θα του αφήσει μια σταδιακή υποχώρηση της ασθένειας, το τρίτο, η κρίση που θα συμβεί θα είναι πλήρης αν και σε μερικές περιπτώσεις οι ασθενείς θα τείνουν προς την καλή υγεία αλλά δε θα την πετυχαίνουν πλήρως. Και το τέταρτο, ότι η κρίση είναι καλοήθης χωρίς κόπο και κίνδυνο. Και το πέμπτο, ότι η κρίση θα συμβεί την έβδομη ημέρα. Και το έκτο ότι η κρίση θα γίνει με μια κένωση (εμετό) ή με ένα απόστημα, και το έβδομο ότι η κένωση ή το απόστημα θα είναι αυτής και αυτής της μορφής .

Κάθε ένα από αυτά τα πράγματα θα πρέπει να εξετάζεται και να ελέγχεται, εφόσον δεν συμβαίνει κανένα ατύχημα στον ασθενή, είτε από κάτι έξωθεν, είτε από έναν αδαή γιατρό που κάνει με τον ασθενή ό,τι δεν χρειάζεται, ή επίσης εάν ο ασθενής κάνει σφάλματα στον εαυτό του και του προκαλεί βλάβη. Δεν θα πρέπει να κρίνουμε εκ των προτέρων ότι κάτι είναι λάθος. Αλλά θα πρέπει να πληροφορηθεί για του τι είχε προβλεφθεί και να εξετασθεί και να πληροφορηθεί που έκανε λάθος, εάν ήταν όλες αυτές οι πλευρές είναι σωστές και σε καμία από αυτές δεν έτυχε ένα ατύχημα που να έβλαψε.

15

Και πριν από αυτό, να βλέπουμε μόνοι μας, λόγω της εμπιστοσύνης μας και των γνώσεων μας σε αυτόν τον κλάδο, να προσκαλούμε ασθενείς σε εμάς υπό όρους, έτσι να τους εγγυόμαστε πλήρη ανάρρωση από την ασθένειά τους για να γίνουν υγιείς, εάν υπακούνε σε ό,τι τους προστάξουμε να κάνουν. Και βλέπεις άλλους που είναι σε χαμηλά επίπεδα στη δουλειά αυτού του κλάδου, σε μεγάλη εκτίμηση στα σπίτια των εύπορων ανθρώπων. Πριν δεν μπορούσαν να συμπεριλάβουν κάτι σωστό για την ασθένεια, δεν τους ζητούνε να τους υπακούσουν και να υποταχθούν. Ωστόσο, αντιμετωπίζουν τον εαυτό τους ως σκλάβους στους άρρωστους, υπακούοντας τους και εκπληρώνοντας τις επιθυμίες τους. Δεν...

16

17

يقصدون بهم قصد ما هو أوفق وأنفع لهم، إذ كانوا يجهلونه ولا يعرفونه. يبتغون بهم أذ الأشياء عندهم، عند كلِّ واحدة من أحوالهم، ويبلغون من العبودية لهم إلى غايتها. وهم في ذلك سوًّا لا تنفع خدمتهم، بل تضرّ.

18

وقد يمكنك تعرّف صحّة ما ذكرت لك من أنّ "المصيب في تقدمة المعرفة ليس هو غير المصيب في العلاج." ولكنّه يحتاج في صحّة ما يتقدّم بمعرفته كما قال أبقراط "ألا يقتصر الطبيب على توخّي فعل ما ينبغي، دون أن يكون ما يفعله المريض، ومن يحضره، والأشياء التي من خارج." ويحتاج في وجود بعض ما ينتفع به من العلاج إلى أن يتقدّم فيعلم، كما قال أبقراط "ميل الطبيعة إلى أي النواحي هو" ممّا قد ترنا نفعله دائما. فإنّه ليس هذا الموضوع تفسير ما ذكره أبقراط وشرحه وتبينه، فقد فعلت ذلك في غير هذا الكتاب. ولعلّ قائل يقول، كما قد يقول كثير من الأطباء، إنّ الأشياء التي يصفها أبقراط عجيبة، إلاّ أنّه لا يمكن أن تُفعل. فأنا لذلك ذاكر لهم قليلا من كثير ممّا قد رأونا فعلناه، ليكون مثلا يُستدلّ به على أنّه لا يمكن أحد أن يعالج المرضى علاجا مستقيما، دون أن يتقدّم فيعلم الأشياء الحاضرة والسالفة والمستأنفة، على ما قال الحكيم أبقراط. وعلى أنّه ليس شيء ممّا وصفه أبقراط إلاّ وقد يمكن أن يصل إليه الطبيب الكامل. وليست بي حاجة إلى ذكر شيء ممّا قد تقادم عهده. وأنا أصف أمر مريض عالجه قريبا.

6 وذلك أنّ رجلا أتاني يسألني عيادة مريض قد بلغ به الضعف إلى أن قد دعا أهله وأخلاء، لما يرون من ضعفه، إلى أن يغذوه في الليل، فضلا عن النهار، مرّتين. وكان به مع ذلك اختلاط

19

... σκοπεύουν για αυτούς τι τους είναι πιο κατάλληλο και ωφέλιμο, όπως συνήθιζαν να το αγνοούν και δεν το ήξεραν. Θέλουν να τους ικανοποιήσουν με τα πιο νόστιμα πράγματα που έχουν, σε κάθε μια από τις συνθήκες τους, και φτάνουν στο άκρο της δουλείας τους. Και είναι σε αυτό το ερώτημα δούλοι που δεν ωφελεί η υπηρεσία τους, αλλά βλάπτει.

Και ίσως μπορέσετε να αναγνωρίσετε την ορθότητα αυτού που σας ανέφερα ότι «αυτός που πετυχαίνει στην πρόγνωση δεν είναι άλλος παρά αυτός που πετυχαίνει στη θεραπεία.» Όμως όπως είπε ο Ιπποκράτης, για να είναι σωστή η πρόγνωση είναι αναγκαίο, «ότι ένας γιατρός να μην περιορίζει την ενέργεια του στο να εκτελεί το καθήκον, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις ενέργειες των ασθενών, και επίσης όσων τους στηρίζουν και στα εξωτερικά πράγματα. (αφορισμός 1)» Και για να υπάρχει η παρουσία κάποιου οφέλους από τη θεραπεία, χρειάζεται ο γιατρός να προβλέπει, όπως είπε ο Ιπποκράτης, «Προς ποια πλευρά είναι η τάση της φύσης», που είναι ένα από τα δόγματα σύμφωνα με το οποίο μας βλέπετε να ενεργούμε συνέχεια. Δεν είναι εδώ το μέρος για να ερμηνεύσω, να εξηγήσω και να εξηγήσω αυτά που ανέφερε ο Ιπποκράτης. Αυτό το έκανα σε άλλο βιβλίο, εκτός από αυτό το βιβλίο. Ίσως κάποιος θα έλεγε, όπως θα έλεγαν πολλοί γιατροί, ότι τα πράγματα που περιγράφει ο Ιπποκράτης είναι εκπληκτικά, αλλά δεν μπορούν να γίνουν. Ως εκ τούτου, τους αναφέρω μερικά από αυτά που μας έχουν δει να κάνουμε, για να δώσω ένα παράδειγμα με το οποίο μπορούν να συμπεράνουν ότι κανείς δεν μπορεί να θεραπεύσει τον άρρωστο με ευθύ τρόπο, χωρίς να κάνει πρόγνωση και να γνωρίζει το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον, σύμφωνα με όσα είπε ο σοφός Ιπποκράτης. Και ότι δεν υπάρχει τίποτα που περιγράφεται από τον Ιπποκράτη στο οποίο να μην έχει πρόσβαση ο γιατρός που είναι πλήρης. Δεν χρειάζεται να αναφέρω κάτι παρωχημένο. Θα περιγράψω πράγματα για έναν ασθενή που θεράπευσα πρόσφατα.

6. Ήρθε ένας άντρας σε μένα ζητώντας μου να επισκεφτώ έναν άρρωστο που είχε φτάσει σε σημείο αδυναμίας, μέχρι που ειδοποίησε στην οικογένεια και τους φίλους του, όταν είδαν την αδυναμία του, να τον ταΐσουν δύο φορές κατά τη διάρκεια της νύχτας, καθώς και κατά τη διάρκεια της ημέρα. Ήταν ανακατεμένη με αυτό...

في ذهنه، وحمى شديدة. فلما أن مسست عرقه، قضيت أنّ في أحشائه ورما عظيما. وكان قد بلغ من شأن ذلك الورم أنّه كان يظهر للجاهل بالطبّ بالنظر واللمس. فجعل من حضر منهم بعجب من أنّي عرفت من نبض العرق أنّ في الأحشاء ورما. وإلى هذا بلغ الأمر في زمننا هذا من دروس محاسن هذه الصناعة. فلما نظرت في جميع أمور هذا المريض بشّرت اهله بسلامته وأعلمتهم أنّه لا بأس عليه. فسألوني عمّا ينبغي أن يفعل به، فأمرتهم أن يقطعوا عنه الغذاء، ويدعوه قارا هادئا، ولا يحرّكوا من أمره شيئا إلى أن أمرهم بأمرى. وإثما أمرتهم بذلك لآتى علمت علما يقينا أن مرض ذلك المريض قريب من منتهاه، وأنّ بحرانه فد حضر، وأنه لم يبلغ من ضعف ذلك المريض ألاّ يحتمل أن يقطع عنه الغذاء يوما واحدا. فإنّه إذا تقدّم الطبيب فعرف هذه الأشياء دلّه ذلك على ما ينبغي أن يفعل. والفصل الذى قاله أبقراط: "إنّ المرض إذا بلغ منتهاء، فيجب أن يُستعمل من التدبير ما هو الغاية من اللطافة."

2

3

فقد رأيت أنا وجدنا بهذا المريض، حين فتّشت عن خبره، أنّ هذا المريض قد أطمع بالليل مرتين، لما خافوا عليه من الضعف. وكان من رأيهم أن يطعموه بالنهار أكثر من مرتين. فحسمته الغذاء، وأمرته ألا يتناول الغذاء بتّه، فضلا عن أن آذن في أن يطعم مرارا كثيرة. وخبرنا أوليائه بأنّه يحتاج إلى استفراغ كثير، وإثى لولا أنى رأيت طبيعته مستعدة لفعل ذلك في غد ذلك اليوم، لكنّا نحن سنفعل ذلك. فلما ان كان هذا، اشتدت الحمى بالمريض منذ أول الليل

... σοβαρή περίπτωση πυρετού στο κεφάλι του. Κι όταν άγγιξα το ιδρωμένο δέρμα του (κι ένιωσα τον παλμό του), κατάλαβα ότι υπήρχε ένας μεγάλος όγκος στα έντερα του. Αυτός είχε φθάσει σ' αυτό το στάδιο σε τέτοιο μέγεθος που θα φαινόταν στον αδαή της ιατρικής με την όραση και την αφή. Αυτοί που παρακολουθούσαν θαύμασαν ότι διέγνωσα έναν όγκο στα έντερα από τον παλμό του ασθενή: Και αυτό συνέβη στην εποχή μας από τα διδάγματα των αρετών αυτού του κλάδου. Όταν εξέτασα όλες τις πληροφορίες (υποθέσεις) αυτού του ασθενούς, έδωσα καλά νέα στην οικογένειά του ότι ήταν ασφαλής και τους ενημέρωσα ότι δεν υπάρχει τίποτα κακό μαζί του. Με ρώτησαν τι να του κάνουν, γι' αυτό τους διέταξα να του κόψουν το φαγητό και να τον αφήσουν να μείνει ήρεμος και να μην κινείται και να μην αλλάξουν τίποτα για το θέμα του μέχρι να τους δώσω νέες οδηγίες. Τους πρόσταξα μόνο να το κάνουν επειδή ήξερα με βεβαιότητα ότι η ασθένεια του ασθενούς πλησίαζε στο τέλος της, ότι είχε φτάσει η κρίση του και ότι η αδυναμία του ασθενούς δεν είχε φτάσει στο σημείο να μην άντεχε να του κόψουν το φαγητό μια μέρα. Γιατί αν ο γιατρός προβλέψει αυτά, αυτό θα του υποδεικνύει τι πρέπει να κάνει. Και ο αφορισμός που είπε ο Ιπποκράτης: «Αν η ασθένεια έχει φτάσει στο ύψος της, πρέπει να χρησιμοποιηθεί μια πολύ περιορισμένη δίαιτα⁹.

2

Είδα για αυτόν τον ασθενή όταν έψαξα το ιστορικό του, ότι αυτός ο ασθενής τρεφόταν δύο φορές κατά τη διάρκεια της νύχτας, επειδή φοβόντουσαν ότι μπορεί να γίνει αδύναμος. Και ήταν η γνώμη τους να τον ταΐζουν περισσότερες από δύο φορές κατά τη διάρκεια της ημέρας. Αποφάσισα λοιπόν να του διακόψω τη δίαιτα, και του διέταξα να μην τρώει καθόλου φαγητό, εκτός από το να του δώσω άδεια να τρέφεται πολλές φορές. Και πληροφορήσαμε αυτούς που τον πρόσεχαν ότι χρειάζεται να κάνει πολύ εμετό (κένωση), και αν δεν είχα δει τη φύση του έτοιμη να το κάνει την επόμενη μέρα το πρωί εκείνης της ημέρας, θα το είχαμε κάνει. Όταν συνέβη αυτό, ο πυρετός του ασθενούς αυξήθηκε από την αρχή της νύχτας...

3

⁹ αφορισμός 1:8 Όκοταν δέ άκμάζη τό νούσημα, τότε λεπτότατη διαίτη αναγκαίου χρέεσθαι

4

بأكثر ممّا كانت تشتدّ وزاد اختلاط عقله، فأرعب ذلك أهله. فأعلمتهم أنّه لا بأس عليه وإنّه سيعرق عند انحطاط ذلك النوبة من حمّاه. ثمّ فارقتهم. فمضت بالمريض تلك الليلة ولم يعرق، وجعل اختلاط عقله يتزيّد حتّى بلغ من ذلك إلى الغيبة القصوى. فأتانى رجل من أهله فى السحر فأخبرني بما كان من أمر المريض. وسألني أن أنظر له فيما ينبغي أن يُعالج به. وجعل يوميّ إلى أنّي قد أخطأت فيمات تقدّمت بالحكم عليه من أمر محنتي لعرقه. وأنّي لم اصب في حسمي إياه الغذاء بالأمس. وذلك أنّه ذكر لي أمر تغذيته وشاورني فيه وفي صبّ بعض المياه على رأسه أو وضع بعض الأدهان عليه التي من عادتنا ان نستعملها في أصحاب الحمّى الحادّة مع ورم الدماغ: مثل الخلّ مع دهن الورد، ودهن الورد المبرّد الذي قد طُبّخ فيه أو نُقِع الدواء المسمّى سفندولين والدواؤ المسمّى ارفلس، وما أشبه ذلك. ومن هذا خاصّة قد تعمل علما بيّنا أنّ العلاج الصواب مقرون بصحّة تقدمة المعرفة.

5

وذلك أنّي لمّا رأيت في ذلك المريض علامات بيّنة تدلّ على البهران، ورأيت طبيعته متشوّقة إلى استفراغ ما يؤذيها بالعرق، وليس يواتيها الأمر على حسب حركاتها، بحثت عن سبب تحلّفها، فوجدت البيت الذي كان فيه المرض شديد البرد. فأمرت أن يوقد له الحطب الموافق له حتّى يدفأ، فإذا سخن البيت سخونة كافية صبّ على بطن المريض دهن حار إلى أن يبتدئ به العرق. فإذا بدأ العرق أمسك عن صبّ الدّهن، وعُنّي بتعاهد مسح العرق. وأمّنتهم

6

... περισσότερο από ό,τι ήταν και εντεινόταν και η σύγχυση του μυαλού του, έτσι τρόμαξε η οικογένειά του. Τους είπα λοιπόν ότι δεν είχε τίποτα κακό και ότι θα ιδρώσει όταν υποχωρήσει αυτή η κρίση από τον πυρετό του. Μετά έφυγα. Έτσι ο ασθενής πέρασε εκείνο το βράδυ χωρίς να ιδρώσει, και είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η σύγχυση του μυαλού του μέχρι να φτάσει στα άκρα. Ένας άντρας από την οικογένειά του ήρθε σε μένα τα ξημερώματα και μου είπε τι έγινε με τον ασθενή. Μου ζήτησε να δω με τι πρέπει να του φερθούν. Και άρχισε να λέει ότι είχα κάνει λάθος σχετικά με την πρόγνωση μου, και ότι είχα κάνει λάθος στην απόφαση μου σχετικά με τη διακοπή της διατροφής του χθες. Με συμβουλευτήκε για το θέμα της σίτισης του, και για να του ρίξουμε λίγα διαλύματα στο κεφάλι ή να του βάλουμε μερικά αρωματικά λάδια, τα οποία συνήθως χρησιμοποιούμε σε εκείνους με πυρετό που εμφανίζεται όταν υπάρχει ερεθισμός στον εγκέφαλο: όπως ξίδι με ροδέλαιο, και το κρύο ροδέλαιο στο οποίο μαγειρεύτηκε, ή το φάρμακο που λέγεται σφονδύλιο¹⁰, και το φάρμακο που ονομάζεται έρπυλος¹¹, και τα παρόμοια. Από αυτήν την ιδιαίτερη περίπτωση θα δείτε καθαρά ότι η σωστή θεραπεία συνδέεται με τη σωστή πρόγνωση.

4

Και αυτό γιατί όταν είδα ξεκάθαρα σημάδια της κρίσης σε εκείνο τον ασθενή, και είδα τη φύση του να θέλει να κάνει εμετό και να ελευθερωθεί από ότι τον βλάπτει με τον ιδρώτα, και εμποδιζόταν να κάνει τις κινήσεις της, έψαξα τον λόγο της υστέρησής της, και βρήκα το σπίτι στο οποίο ήταν ο ασθενής, ήταν πολύ κρύο. Διέταξα λοιπόν να ανάψουν τα αναγκαία καυσόξυλα για να ζεσταθεί και όταν το σπίτι ζεστάθηκε αρκετά, να χύνεται καυτό λίπος στο στομάχι του ασθενή μέχρι να αρχίσει να ιδρώνει. Εάν ο ιδρώτας αρχίσει, να σταματήσουν να χύνουν το λίπος, και να φροντίσουν να σκουπίσουν τον ιδρώτα. Και τους βεβαίωσα ...

5

6

¹⁰ Σφονδύλιο: Οι ρίζες και τα φύλλα έχουν ιδιότητες αφροδισιακές, χωνευτικές, τονωτικές, διεγερτικές, υποτασικές, αποχρεμπτικές και ήπια καταπραϊντικές.

¹¹ Thymus serpyllum Θυμάρι το έρπυλο Κοινό όνομα Αγριοθυμάρι ή έρπυλος ή έρπον mother of thyme

من الخوف من العرق وأعلمتهم أنه لا يمكن أن يأتي منه شيء كثير دفعة. وتقدّمت إليهم إذا كفت العرق أن يُغذى المريض. فلمّا فعلوا ذلك عرق المريض على المكان وأقلعت عنه الحمى وخفّ عامّة الورم الذي كان في الجنين مع العرق. وبقيت منه نقيّة عالجتها حتّى برأ منها البرء التامّ في نحو من ثلاثة أيّام أو أربعة.

7

ولو أنّ غيرى من الأطباء ممّن ليس يعنى بتقدّمة المعرفة تولّى أمر هذا المريض، كان سيصبّ على رأسه خلّاً مع دهن ورد بارد، أو غيره ممّا أشبهه، فكاو يقتله. لكنّ أبقراط لمّا أن قال "إنّ ما ينبغي أن يُستفرغ، فينبغي أن يُستفرغ من الناحية التي يميل إليها بالموضع على ينبغي استفراغه منها"، قد علّمنا أنّه ينبغي لنا أن نداوى ميل الفضول إلى ناحية الجلد بالعرق. وهذا وحدة أمر مفرد يسير سهل أن يعلمه كلّ أحد. أعنى "أن يجعل الاستفراغ على حسب ميل الكيموسات." وإتّما تعرّف سيلها فر كلّ واحد من المرضى، إلى أيّ ناحية هو، فعس قد تقدّم في جدا. ولذلك تجد ما كتب به أبقراط فلي تقدّمة المعرفة، أضعاف ما كتبه في العلاج. صدر كتابه في تقدّمة المعرفة فقال "إنّي أرى أنّه من أفضل الأمور أن يكون من شأن الطبيب تقدّمة الرؤية." وذلك أنّه إنّما أراد بقوله تقدّمة المعرفة، تقدّمة المعرفة. ثمّ ما أتى به بعد ذلك

8

... ότι τίποτα υπερβολικό δεν θα μπορούσε να προκύψει αμέσως από φόβο για τον ιδρώτα. Και τους ζήτησα όταν σταματήσει ο ιδρώτας να τραφεί ο ασθενής. Όταν το έκαναν αυτό, ο ασθενής ιδρώσε εκεί που ήταν, και ο πυρετός έφυγε από πάνω του και το γενικό πρήξιμο που υπήρχε στις δύο πλευρές υποχώρησε μαζί με τον ιδρώτα. Και παράμεινε λίγο (πρήξιμο), και συνέχισα να τον θεραπεύω μέχρις ότου ο ασθενής έκανε πλήρη ανάνηψη σε περίπου τρεις ή τέσσερες ημέρες.

Κι αν άλλος γιατρός, που δεν ασχολείται με την πρόγνωση, είχε φροντίσει αυτόν τον ασθενή, θα του έριχνε ξύδι στο κεφάλι με κρύο ροδέλαιο ή κάτι τέτοιο και θα τον σκότωνε. Ωστόσο, όταν ο Ιπποκράτης είπε, «όταν πρέπει να γίνει κένωση, να γίνει κένωση από την πλευρά προς την οποία τείνει να γίνει κένωση, από το σημείο από όπου τείνει να γίνει κένωση», μας δίδαξε ότι πρέπει να αντιμετωπίζουμε το περίσσειμα του υγρού που τείνει προς την πλευρά του δέρματος με εφίδρωση¹².

7

Αυτό είναι ένα απλό, εύκολο θέμα που είναι εύκολο να το γνωρίζουν όλοι. Εννοώ «να γίνει η κένωση σύμφωνα με την τάση των χυμών». Εν τούτοις, η ροή του καθενός από τους ασθενείς, προς ποια πλευρά τείνει, είναι τόσο πολύ δύσκολο να την προβλέψουμε. Γι' αυτό βρίσκουμε ότι αυτά που έγραψε ο Ιπποκράτης για την πρόγνωση είναι, πολλές φορές περισσότερο από ότι έγραψε για αυτά που έγραψε για τη θεραπεία. Και προχώρησε στο μπροστινό μέρος του βιβλίου του «Προγνωστικόν», και είπε, «Νομίζω ότι είναι από τα καλύτερα πράγματα ότι η δουλειά του γιατρού πρέπει να εξασκήσει την πρόγνωση¹³». Και αυτό γιατί εννοούσε λέγοντας «προλέγων» εννοούσε πρόγνωση. Μετά ακολούθησε λέγοντας ...

8

¹² *Ιπποκράτους Αφορισμοί 1:21* Ἄ δεῖ ἀγειν, δκου ἄν μάλιστα ρέπη, ταύτη ἀγειν, διά τῶν ξυμφερόντων χωρίων *Μετάφραση*. Τα υγρά που πρέπει να καθαρίσετε, πρέπει να τα οδηγήσετε εκεί όπου κυρίως ρέπουν από τους κατάλληλους δρόμους.
<https://enallaktikidrasi.com/2017/02/300-aforismoi-ippokrati-pateras-iatrikis>

¹³ Τὸν ἰητρὸν δοκεῖ μοι ἄριστον εἶναι πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν· προγιγνώσκων γὰρ καὶ προλέγων

حين قال "وذلك أنه إذا تقدّم فعلم وسبق فأخبر المرضى." وإمّا سمّى تقدمه المعرفة بتقدمة الرؤية لأنّ صاحبها يتقدّم فيصوّر في ذهنه الأمور كلّها، ويراهها قبل أن يتعرّفها بالحسّ. 7. من ذلك أنّ الورم الذى يكون في البطن، أمّا كثير من المطبّيين فإنّما يعرف كم مقداره، و أي أنواع الأورام هو، وفي أيّ الأعضاء أن الأحشاء هو، ويتعرّف ذلك بالحسّ والنظر. وأمّا الطبيب الحاذق بتقدمة المعرفة، الكامل في صناعته، فإنّه يرى ذلك بذهنه قبل أن يدركه بالحسّ، وليس من نبض العرق فقط يتعرّف الموضع الذى فيه الورم. لكن قد يمكن أن يعرف ذلك من لون البدن كلّه، ومن اللسان خاصّة ومن البول والبراز. والاستدلال من هذه الأشياء أصحّ منه بالمس.

فقد رأيت أطباء مرّة يختصمون في علّة قد اختلفوا فيها--ما هي؟ وكان ورم عظيم في البطن كلّه، فقلت قبل أن أكشف بطن ذلك المريض وأحسّه إنّ علّته خراج في العضل الذى في بطنه، وأنّه ليس في شيء من أحشائه علّة. وقد كان الأطباء توهموا أنّ في أحشائه دبيلة. فكانوا يغذونه بغذاء هو من اللطافة في الغاية. فغذوته بغير ذلك الغذاء وأبرأته في أيام قلانل. وقد كان الأطباء قبل ذلك أنهكوه بقلة معرفتهم بعلّته. ورّبما كان اللون كافيا في الدلالة على العلّة، ورّبما دلّ عليها النبض، ورّبما دلّ عليها البول والبراز، وكثيرا ما يدلّ عليها اللسان. ورّبما احتجنا من هذه الدلالات إلى اثنتين أو إلى ثلاث أو إليها كلّها معا. فليس ينبغي ممّن يجهل الطب أن يقترح على طبيب استدلالا من علامة دون أخرى. ولكنّه يجب أن يُطلق له أن يستدلّ ويحكم ممّا شاء ومن كن شاء من العلامات إن أراد ذلك من علامة واحدة، وإن أراد من علامتين،

2

3

... «αν ένας γιατρός δώσει προγνώσεις και προλέγει, γι' αυτό να ενημερώσει τους ασθενείς». Αντί για τον όρο «πρόγνωση» χρησιμοποίησε «προλέγει», επειδή αυτοί που την εφαρμόζουν θα έχουν μια εικόνα για τα γεγονότα εκ των προτέρων και θα ξέρουν ότι πριν το γνωρίσουν από τις αισθήσεις.

7. Όπως για παράδειγμα πολλοί γιατροί, μπορούν να προσδιορίσουν το μέγεθος των όγκων στην κοιλιά με το να τους νιώσουν και να τους εξετάσουν, και μπορούν να αποφασίσουν για τον τύπο τους, και αν επηρεάζουν ένα (μυϊκό όργανο) ή τα σπλάχνα . Οι πλήρεις γιατροί που έχουν ικανότητα στη διάγνωση μπορούν να συλλάβουν αυτό το θέμα διανοητικά πριν τον νιώσουν με τις αισθήσεις. Η διάγνωση για τη θέση του όγκου δεν περιορίζεται από τον παλμό. Αλλά μπορεί να προσδιοριστεί από το χρώμα ολόκληρου του σώματος, και από τη γλώσσα ειδικότερα, και από τα ούρα και τα κόπρανα. Η διάγνωση είναι πιο έγκυρη όταν βασίζεται μάλλον σε αυτά τα πράγματα παρά στην αίσθηση της αφής.

Μια φορά είδα γιατρούς να μαλώνουν για μια ασθένεια για την οποία διαφωνούσαν --- τι ήταν; Ήταν ένας τεράστιος όγκος που είχε εξαπλωθεί σε όλη την κοιλιά, οπότε είπα πριν αποκαλύψω το στομάχι αυτού του ασθενούς και τον νιώσω, ότι η πάθησή του ήταν ένα απόστημα στο μυ του στομάχου του και ότι δεν υπήρχε τίποτα στα έντερά του. Και οι γιατροί υπέθεσαν ότι είχε εμπύημα στο έντερο. Έτσι του προσδιόρισαν να τρώγει φαγητό που ήταν υπερβολικά ελαφρύ. Έτσι του άλλαξα τη διαίτα και τον θεράπευσα σε λίγες μέρες. Πριν από αυτό, οι γιατροί τον είχαν εξαντλήσει με την έλλειψη γνώσης της πάθησής του. Ίσως το χρώμα να ήταν αρκετό για να υποδείξει την ασθένεια, και ίσως ο σφυγμός να το έδειχνε, και τα ούρα και τα κόπρανα ίσως να το έδειχναν, και η γλώσσα συχνά το έδειχνε. Ίσως χρειαζόμασταν δύο ή τρεις από αυτές τις ενδείξεις ή όλες μαζί. Δεν ενδείκνυται για κάποιον που αγνοεί την ιατρική να προτείνει σε έναν γιατρό να βγάλει συμπέρασμα από το ένα σημάδι και όχι από κάποιο άλλο . Πρέπει όμως να του δοθεί η ελευθερία να συμπεράνει και να κρίνει από ό,τι θέλει και όποιο θέλει από τα σημάδια, αν το θέλει από ένα σημάδι και αν θέλει από δύο σημάδια,...

2

3

4

أو أراد من ثلاث، أو من جميع العلامات. ثم يُختبر ويُمتحن ما يتقدّم فيحكم به ويُعرف حقّه من باطله. وكذلك أيضا إن يتقدّم الطبيب فيحكم بجميع الأشياء الجزئية، فلا ينبغي أن يُدّم على ذلك. ولا يُحمد على الحكم بما ليس عنده منه حقيقة وبصيرة. ويُقتصر على أن يُنظر: هل تقدّم فعلم جميع ما يحتاج إليه في علاج المريض أم لا؟ وأريد أعدّد هذه الأشياء وأجمعها، حتّى إذا استعملها من يقصد لمحنة الأطباء كان فعله ذلك على طريق عدل وإنصاف.

5

فأقول إنّ على الطبيب أن يعرف ضرورة الأمراض التي لا تجاوز الرابع في أوّل يوم منها. ولست أحصى كم من محموم، وكم من مرّة رأيت من حُمّ نوبة واحدة، فأدخلته بعد انقضائها على المكان إلى الحمّام، بعض في اليوم الأوّل وبعض في اليوم الثاني. ولم أنتظر بهم الثلاثة الأيام التي من عادة كثير من الأطباء ان ينتظروها بالمرضى، من أصحاب تاسلس وغيرهم. وهم بذلك متمسكون كأننا سنّة مُنزله من عند الله.

6

وعلى الطبيب أيضا أن يعرف المرض الذي يجاوز اليوم الرابع في أوّل يوم منه. ويعلم من أمره هذا الذي وصفت، أعنى أنّه يجاوز الرابع. وإذا قلت اليوم الأوّل أو غيره، فافهم عني أنّي أريد النهار مع الليل.

7

فأمّا الأمراض التي من شأنها أن تجاوز السابع، فمن أنفع الأمور فيها أن يتقدّم الطبيب فعلم هذا الأمر الذي يعتمها كلّها وهو أنّها تجاوز اليوم السابع، إمّا في اليوم الأوّل وإمّا في اليوم الثاني، لامحالة، إذا أراد أن يقدر طريق الغذاء على ما أمر به أبقراط. ولا يستطيع الطبيب أن يعلم في اليوم الأوّل والثاني من المرض هل يكون إقلاعه في اليوم الرابع عشر، أو في ليوم الأربعين، أو في غيرها من الأيام. ولا سبيل له إلى معرفة ذلك فيهما، وإمّا يعرف ذلك بعد أن

8

... ή αν ήθελε από τρία σημάδια, ή από όλα τα σημάδια. Μετά δοκιμάζει και εξετάζει την πρόγνωση που έγινε, και μετά κρίνει και ξεχωρίζει το σωστό από το λάθος. Ομοίως, εάν ο γιατρός δεν κάνει χρήση όλων επιμέρους θεμάτων, δεν πρέπει να τον υποτιμάνε για αυτό. Και δεν πρέπει

4

να τον επαινούν που δίνει μια κρίση χωρίς αληθινή διορατικότητα. Και θέλω να απαριθμήσω αυτά τα πράγματα και να τα συγκεντρώσω, ώστε αν κάποιος σκοπεύει να εξετάσει τους γιατρούς να τα χρησιμοποιήσει, και να το κάνει στον δρόμο της δικαιοσύνης και της ισότητας.

Λέω λοιπόν ότι ο γιατρός πρέπει με αναγκαιότητα να μπορεί να διαγνώσει από την πρώτη μέρα τις ασθένειες που δεν ξεπερνούν σε διάρκεια τις τέσσερις ημέρες. Δεν μπορώ να υπολογίσω τον αριθμό των εμπύρετων ασθενών που είχα (επισκέφθηκα) και πόσες φορές εξέτασα κάποιον με πυρετό που του συνέβη μια φορά, οπότε τον έβαλα αφού είχε περάσει ο πυρετός να πάει στο λουτρό, μερικούς στην πρώτη μέρα και άλλους στη δεύτερη. Δεν περιμένα τις τρεις μέρες που συνήθως περιμένουν πολλοί γιατροί με ασθενείς, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων του Θεσσαλού¹⁴ και άλλων. Και επιμένουν σε αυτό, σαν να έχουμε μια αποκάλυψη από τον Θεό.

5

Ο γιατρός πρέπει επίσης να διαγνώσει την ασθένεια που υπερβαίνει την τέταρτη ημέρα από την πρώτη ημέρα της. Και πρέπει να γνωρίζει το θέμα του από αυτό που περιέγραψα, εννοώ ότι ξεπερνά τις τέσσερις ημέρες. Και αν λέγω την πρώτη μέρα ή κάτι άλλο, τότε καταλάβετε ότι εννοώ τη μέρα μαζί με τη νύχτα.

6

Όσο για τις ασθένειες που είναι πιθανό να ξεπεράσουν την έβδομη ημέρα, ένα από τα πιο ωφέλιμα πράγματα που είναι γενικό σε αυτές είναι ότι ο γιατρός πρέπει να το πει εκ των προτέρων στην πρώτη ή στη δεύτερη ημέρα, ότι δηλαδή ξεπερνούν την έβδομη ημέρα. Αυτό θα πρέπει να το κάνει, αν θέλει να εκτιμήσει τη δίαιτα του φαγητού σύμφωνα με όσα πρόσταξε ο Ιπποκράτης. Ο γιατρός δεν μπορεί να γνωρίζει την πρώτη και τη δεύτερη ημέρα της ασθένειας εάν αυτή θα τελειώσει τη δέκατη τέταρτη ημέρα, ή την τεσσαρακοστή ημέρα, ή κάποια άλλη μέρα, γιατί τις δύο πρώτες ημέρες αυτή η γνώση δεν υπάρχει, όμως μπορεί να την αποκτήσει...

7

8

¹⁴ Θεσσαλός: γιος του Ιπποκράτη κατά μία εκδοχή, ή ήταν από τις Τράλλεις της Λυδίας, και γιος ενός υφαντουργού, έζησε την εποχή του Νέρωνος. Ο Γαληνός στο περί Κρίσεων τον αντιμάχεται. Ήταν από τους ιδρυτές της δογματικής σχολής

بتمادى بالمريض الأيام. وليس يمكن أن يتقدّم فيعلم أمر المرض الذي شأنه أن ينقضى في اليوم الحادى عشر، قبل اليوم الثالث والرابع. وأمّا المرض الذى يكون انقضاؤه عند الرابع عشر، قد يُستدلّ عليه فى اليوم الثالث والرابع. إلا أنّ الدلالة الوثيقة على ذلك إنّما يُظفر بها فى اليوم السابع. وكذلك فإنّ الأمراض التى شأنها أن يكون بحرانها فى اليوم العشرين، فربّما استدلّ على ذلك منها فى اليوم الحادى عشر. وحقيقة معرفة أمرها إنّما يكون فى اليوم الرابع عشر. وكذلك المرض الذى من شأنه أن ينقضى فى اليوم السابع والعشرين، إنّما يُستدلّ على ذلك منه بالدلالة الوثيقة فى اليوم العشرين، وأمّا قبل ذلك، فالدلالة على ذلك منه ضعيفة خفية، وكذلك أيضا فإنّ انقضاء المرض الذى نكون فى اليوم الرابع والثلاثين قد يتبيّن أمره بعض البيان فى اليوم العشرين. ثمّ إنّه يتبيّن بيانا أوكد فى الأيام التى بعد ذلك. وكذلك فإنّ الأمراض التى ينقضى فى يوم الأربعين، قد يتبيّن أمرها فى اليوم العشرين بعض البيان، ثمّ يظهر أمرها وينكشف فى اليوم السابع والعشرين. وكذلك الأمر فيما هو من الأمراض أطول من هذه، ليس يظهر منذ أوّلها حدّ وقت انقضائها. إلا أنه ليس يفسد علينا أمر تقدير الغذاء، من قبل أنّا لا نصل إلى أن نعلم فى الأيام الأوّل من المرض أنشأنه أن ينقضى فى أربعين يوما. وذلك أنّه يكفينا فى اليوم الأوّل والثانى من المرض أن نُفرق بين المرض الذى ينقضى فى السابع وما دونه، وبين المرض الذى يجاوز السابع. وقد بيّنا ذلك فى كتب آخر، فقلنا "وينبغى للمنكر لهذا، إن كان يزعم أنّ تقدمة المعرفة بهذه الأشياء غير ممكنة، أن يحضر قضيانا عند المرضى وبطالبا بصحتها حتى ينكشف له خطؤنا من صوابنا." وإن كان مُقرا بأنّ ذلك يمكن، إلاّ إنّه يزعم أيّه أنّه لا يُنتفع به أن يتبيّن ذلك، وأنّ أبقراط لم يحسن فيما كتب فى هذا الباب. ولسنا نراهم يفعلون كذلك. لكنّا متى قصدنا إلى الأعراض التى يُقصد إليها فى تقدير الغذاء، فبيّنا أنّها قوّة المريض ومنتهى المرض، ثمّ لم يقدرُوا أن ينقضوا ما نأتى به من الحجج والبراهين على ذلك،

9

10

11

...μετά μερικές μέρες ασθένειας. Και δεν είναι δυνατόν να πει πριν από την τρίτη και την τέταρτη μέρα ότι η ασθένεια θα τελειώσει την ενδέκατη μέρα. Όσο για την ασθένεια, αν αυτή τελειώσει τη δέκατη τέταρτη, αυτό μπορεί να συναχθεί από την τρίτη και τέταρτη ημέρα. Ωστόσο, οι αξιόπιστες αποδείξεις για αυτό αποκτώνται την έβδομη ημέρα. Ομοίως, ασθένειες που είναι πιθανό να είναι η κρίση τους στην εικοστή ημέρα, αυτό μπορεί να συναχθεί για αυτές την ενδέκατη ημέρα, και πιο σίγουρη πρόβλεψη γίνεται μόλις τη δέκατη τέταρτη μέρα. Όπως επίσης μπορεί να προβλεφθεί ότι μια ασθένεια θα τερματιστεί την εικοστή έβδομη ημέρα, αλλά συνάγεται για αυτήν από τα αξιόπιστα στοιχεία στην εικοστή ημέρα, και ως προς τις μέρες πριν από αυτήν, οι ενδείξεις είναι αδύναμες και ασαφείς, και ομοίως επίσης ο τερματισμός της αρρώστιας στην τριακοστή τέταρτη μέρα μπορεί να ξεκαθαριστεί κατά μέρος στην εικοστή μέρα, και ξεκαθαρίζεται στις ακόλουθες ημέρες. Επιπλέον ο τερματισμός μιας ασθένειας την τεσσαρακοστή ημέρα μπορεί να αποκαλυφθεί κατά ένα μέρος στην εικοστή, και να επιβεβαιωθεί και να αποκαλυφθεί στην εικοστή έβδομη και παρόμοια σε πιο μακροχρόνιες ασθένειες, ο τερματισμός τους δεν μπορεί να καθοριστεί όταν ξεκινούν. Όμως δεν θα πρέπει να εμποδιστούμε να δώσουμε μια συνταγή για δίαιτα απλώς επειδή δεν μπορούμε να προβλέψουμε, κατά τις πρώτες λίγες ημέρες, ότι μια ασθένεια θα τερματιστεί σε σαράντα μέρες. Είναι επαρκές για μας να διακρίνουμε στην πρώτη και στη δεύτερη ημέρα, μεταξύ ασθενειών που τερματίζονται προ ή κατά την έβδομη ημέρα, και αυτές που διαρκούν περισσότερες ημέρες. Εξηγήσαμε αυτό το θέμα σε άλλα βιβλία όπου γράψαμε «όποιος το αρνείται αυτό, και ισχυρίζεται ότι μια τέτοια πρόγνωση είναι αδύνατη θα πρέπει να παρακολουθήσει τις κλινικές μας και να μας ζητήσει να του επικυρώσουμε τις προτάσεις μας, για να ανακαλύψει από μόνος του αν είχαμε δίκιο ή άδικο.» Και αν παραδεχτεί ότι αυτή η πρόγνωση είναι δυνατή και μετά ισχυριστεί ότι αυτή η πρόγνωση είναι άχρηστη και ότι ο Ιπποκράτης δεν έκανε καλά γράφοντας για αυτό το θέμα, αλλά βλέπουμε ότι δεν έχουσε τέτοια στάση. Και όμως όταν αναζητούμε τα σημάδια που θα πρέπει να ερευνηθούν για να δώσουμε συνταγή για δίαιτες για τους ασθενείς, και σημειώνουμε ότι αυτά τα σημάδια είναι ειδικά η δύναμη του ασθενή σε σχέση με την αποκορύφωση της ασθένειας, τότε δεν μπορούν να αρνηθούν αυτά που δείχνουμε...

9

10

11

قالوا إنهم إنما يدعون طلب هذه الأشياء لأنه لا سبيل إلى الوصول إلى علمها، ومتى بينا أن الوصول إلى علمها يمكن بالقضايا التي نقضى بها على المرضى بحضرتهم وصحة ما نقضى به فيهم، قالوا "إن ذلك لا يُنتفع به"، وعوضونا منه بتجويبعهم المرضى ثلاثة أيام. وليس هذا شيئاً إلاّ الفرار من موضوع الفضيحة كلّما وقفوا عليها.

8 والوقوف على حيلة المموّهين من الأطباء في نفسه سهل. وإنما صعب لأنه ليس يوجد من يميّز ويمتحن ويقف. وذلك أتى لست أرى أحداً بقصد البتّه إلى أن يتعرف الطبيب الفاضل، ولا يتفرّغ لذلك، ولا يدري كيف يمتحنه ويختبره. لكنّ جميعهم، كما قلت قبل، يعتمدون في اختبار الطبيب على غيرهم ولا يتقون بأنفسهم ولا يرون أنّهم يكملون لذلك. ولهذا قد نجد في كلّ مدينة كثيراً من أهلها قد اكتسبوا مالاً، ونالوا جاهاً وعزّاً، ونجدهم بأمرهم يجرون في معاشهم

2

مجرى البهائم. وأنا أصوّب لهم تركهم التقدّم على اختبار الأطباء لمناظرتهم فيما ليس عندهم من العلم به، لجهلهم بالطريق في ذلك. ولست أذرهم لأنهم قصّروا عن اختبار علم الأطباء من قبل علمهم، لأنه قد يمكنهم بأهون السعي اختبار ذلك، لولا أنّه قد غلب عليهم الكسل غاية الغلبة حتّى صار يمنعهم من أن يحضروا المرضى، وقد يكثر عندهم، ولو فعلوا ذلك لرأونا مراراً كثيرة في يوم المرض الأول سنقضى أنّ هذا الابتداء حمّى غبّ، وهذا ابتداء ربع. وكذلك في الحمّى النائية في كلّ يوم، وفي الحمّى المركّبة من الغبّ والنائية في كلّ يوم،

3

Είπαν ότι ισχυρίζονται ότι αναζητούν αυτά τα πράγματα μόνο επειδή δεν υπάρχει τρόπος να φτάσουμε στη γνώση, και όταν τους δείξουμε ότι η πρόσβαση στη γνώση είναι δυνατή από τις περιπτώσεις που κρίνουμε τον άρρωστο παρουσία τους και την εγκυρότητα αυτών των προγνώσεων αυτά, είπαν, «Αυτό δεν ωφελεί.» Αντίθετα λιμοκτόνησαν τους ασθενείς για τρεις ημέρες. Και αυτό δεν είναι τίποτε άλλο παρά προσπάθεια για να ξεφεύγουν από υποτιμητικές καταστάσεις για αυτούς και όποτε τους εμφανίζονται.

8 Το να ανακαλύψεις τα κόλπα των αγυρτών γιατρών είναι από μόνο του εύκολο. Όμως έχει γίνει δύσκολο γιατί δεν υπάρχει κανείς να διακρίνει, να κάνει εξετάσεις και να αποκτήσει αληθινή γνώση. Και αυτό γιατί δεν βλέπω κανέναν να αναζητεί για να αναγνωρίσει τον ενάρετο γιατρό, και για αυτό να δώσει ολόκληρο του το χρόνο, και πώς να τον εξετάσει και να τον δοκιμάσει. Όλοι όμως, όπως είπα και πριν, εξαρτώνται από άλλους για την εξέταση του γιατρού και δεν εμπιστεύονται τον εαυτό τους ότι θα μπορέσουν να το κάνουν. Γι' αυτό μπορεί να βρούμε σε κάθε πόλη πολλούς από τους κατοίκους της που έχουν κερδίσει χρήματα και έχουν αποκτήσει κύρος και τιμή, και τους βρίσκουμε να τρέχουν για τα προς το ζην σαν ζώα με τις οικογένειες τους. Και θεωρώ σωστό για το ότι δεν προχωρούν στην εξέταση των γιατρών γιατί θα συζητούσαν θέματα για τα οποία έχουν άγνοια και δεν έχουν γνώση για το πώς να συζητήσουν. Και δεν τους συγχωρώ γιατί δεν κατάφεραν να δοκιμάσουν τις γνώσεις των γιατρών στην ιατρική, γιατί μπορούν να τους ελέγξουν με την πιο εύκολη προσπάθεια. Όμως οι άνθρωποι έχουν νικηθεί από τη τεμπελιά στο βαθμό που τους εμποδίζει στην παρακολούθηση των αρρώστων, και μπορεί να είναι πολλοί που είναι κοντά τους. Αν το έκαναν αυτό θα μας είχαν δει ότι πολύ συχνά κάνουμε διάγνωση την πρώτη ημέρα για μια αρρώστια ότι και ότι την κρίναμε ότι αυτή είναι η αρχή ενός πυρετού που διαρκεί τρεις ημέρες (τριταίος). Και ομοίως στον επαναλαμβανόμενο πυρετό κάθε μέρα, και στον σύνθετο πυρετό και επαναλαμβανόμενο κάθε μέρα¹⁵,

2

3

¹⁵ ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΙΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟ ΙΙ

Εἰ μὲν δὴ τις ἡμῖν αὐτοῖς παρέτυχεν ἐπὶ τῶν νοσοῦντων ἐκ τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ καὶ ἀμφημερινὸν πυρετὸν καὶ τριταῖον καὶ τεταρταῖον καὶ ἡμιτριταῖον καὶ καῦσον καὶ ἄλλα πολλὰ τινα νοσήματα προγινώσκουσιν, ἔργω τῆς θεωρίας εἴληφε βάσανον. εἰ δέ τις οὕτω παρεγένετο προορήσει τοιαύτη, δίκαιον δὴ τοῦτόν ἐστι μῆτε θαυμάζειν ἤδη τὰ λεγόμενα πρὶν κρίναι τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν ἀλλὰ μὴδὲ προκατεγνωκέναι πρὶν ἀκοῦσαι τε σύμπαντος λόγου καὶ τῆ πείρα βασανίσαι. τὸ μὲν οὖν ἀκοῦσαι τε καὶ συνιέναι τῶν λεγομένων ἀπάντων κοινόν (οὕτω γὰρ εἰρήσεται σαφῶς ὡς μὴ λαθεῖν ἂν τινα), τὸ δὲ καὶ τῆ πείρα κρίναι τοὺς λόγους, εἰ μὲν ἡμῖν

وسائر أصناف الأمراض. فلما أن قصرُوا عن هذا أيضا ولم يأخذوا أنفسهم يحضور المريض ومسأله الأطباء عن حالتهم، أعياهم الأمر في امتحان الأطباء.

4

ومنهم من يكونون إن سأل الأطباء عن شيء من أمر المرضى يريد أن يكون الجواب قد بلغ قصره أن يكون أقل من المسألة. وإلى هذا بلغ بعضهم الكلام، وصحَّ فيهم ما قال ثوقيديديس. "إنَّ الذي يدفع الكلام والقياس ويزعم أنه ليس يصحَّ به الشيء، فلا يخلو من أن يكون إما عديم عقل، وإما يكون يقصد بذلك إلى اجتلاب رئاسة أو حظَّ من المنفعة." وما أحد عندي أحقَّ بأن يُنسب إلى عدم العقل والفهم ممَّن ظنَّ أنَّ البحث عن طبائع الأمور يكون بشئٍ سوى الكلام و القياس.

5

وإني لأعرف رجلا من أهل اليسار دعاه بغض الكلام والقياس إلى أن ضحك مني واستهزأ في قضية قضيت بها على مريض مرّة. وذلك أتى حضرت المريض في أول يوم حُمّ، فعلمت وقضيت بأن حمّاه غبّ. فلما كان في اليوم الثاني نابته الحمى كما كانت في اليوم الأول. فظنَّ ذلك الفتى أن تلك الحمى ليست بغبّ، لكنّه الحمى البلغميّة النائبة في كلّ يوم. وضحك من قضيتي لأنه لم يعلم أنه قد يتركب حميان وثلاث من الغبّ بعضها مع بعض، ومع غيرها. ولم أشعر باستجهاله إيتي إلا بعد أيام. ثمَّ أنَّ ذلك الفتى عاد ذلك المريض في اليوم الخامس من مرضه، وقد نابته الحمى. فقال لي "قد كان يبلغني عنك أنك تعرف حمى الربع فضلا عن الغبّ والنائبة

6

.. και τα άλλα είδη ασθενειών. Όταν λοιπόν αγνόησαν όλα αυτά και δεν πήγαν για να παρακολουθήσουν τον ασθενή και να ρωτήσουν τους γιατρούς για την κατάστασή τους, απέτυχαν στο να εξετάσουν τους γιατρούς.

Και ανάμεσά τους είναι εκείνοι που, αν ρωτήσουν τους γιατροί για κάτι από τις υποθέσεις των ασθενών, θέλουν η απάντηση να είναι πιο σύντομη από την ερώτηση. Και σε αυτό έφτασε το μίσος τους στη διαλεκτική συζήτηση, ώστε αυτό που είπε ο Θουκυδίδης γι' αυτούς ήταν σωστό. «Αυτός που αντικρούει τα λόγια και τη λογική και ισχυρίζεται ότι κάτι δεν μπορεί να διαπιστωθεί από αυτά, είτε στερείται λογικής είτε σκοπεύει με αυτό να αποκτήσει την ηγεσία ή ένα μέρος του οφέλους¹⁶». Για μένα, κανείς δεν αξίζει περισσότερο να θεωρηθεί ότι έχει έλλειψη λογικής και ότι είναι βλάκας από εκείνον που πιστεύει ότι η αναζήτηση της φύσης των πραγμάτων θα μπορεί να γίνει με οτιδήποτε άλλο εκτός από ένα διαλεκτικό επιχείρημα και λογική.

4

Και ξέρω έναν άνθρωπο (νέο) από τους ανθρώπους του πλούτου που εξαιτίας του μίσους του για τη διαλεκτική συζήτηση τον έκανε να γελάσει και να κοροϊδέψει μια διάγνωση που έκανα σε έναν άρρωστο κάποτε. Παρακολούθησα ένα άρρωστο στο ξεκίνημα μιας προσβολής με πυρετό που τον διάγνωσα ως τριταίο πυρετό. Όταν ήταν τη δεύτερη μέρα, είχε πυρετό, όπως και την πρώτη μέρα. Έτσι εκείνος ο νεαρός σκέφτηκε ότι αυτός ο πυρετός δεν ήταν τριταίος, αλλά ότι ήταν ο φλεγματικός πυρετός που επανεμφανιζόταν κάθε μέρα. Και ο νέος γέλασε με την διάγνωση μου γιατί δεν ήξερε ότι δύο και τρεις συνδυασμένες επιθέσεις τριταίου πυρετού μπορούσαν να συμβούν ταυτόχρονα ή με έναν άλλο πυρετό. Δεν κατάλαβα ότι είχε υποθέσει ότι είχα άγνοια παρά μόνο λίγες μέρες αργότερα. Τότε εκείνος ο νεαρός επισκέφθηκε τον ίδιο ασθενή όταν ο πυρετός επέστρεψε την πέμπτη μέρα της ασθένειάς του. Μου είπε: «Μου αναφέρθηκε για σένα ότι έχεις την ικανότητα να κάνεις διάγνωση για τον τεταρταίο, εκτός από τον τριταίο και τον καθημερινό...

5

6

¹⁶ Θουκυδίδης: III 42.2 τούς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἴδια τι αὐτῷ διαφέρει.

كلّ يوم، في أوّل يوم منها. وقد علمت علما يقينا بمشاهدتي إياك عند مريضنا هذا أنّ جميع ما كان يُقال إنما كان قولاً موضوعاً، ليست لشيء منه حقيقة. وإلا فما بالك قضيت في هذه الحمى النائبة كلّ يوم، أنّها حمى غبّ؟" ثمّ أنّه ضحك. وضحك نعه جميع من كان حوله من أهل الملق، ودام بهم الضحك طويلاً. فانتظرت بهم حتّى القضى ضحكهم، ثمّ قلت لهم "إني أعذرکم لعلمي بأنكم لا تعلمون أنّه يتركب حميان من غبّ. وذلك أنّكم لا تتفرّغون للعناية بأشباه هذه الأشياء الجليّة. ولا يبلغ من حرصكم على الأدب تنظروا في الكتب التي كتبها الأطباء في تركيب الحميات. ولو كنتم نظرتم في تلك الكتب، لعلمكم كنتم تعلمون أنه قد يمكن أن يكون بهذا المريض حمياً غبّ، لا حمى واحدة نائبة في كلّ يوم." قالوا "وكيف يتبيّن لنا أنّ الذي بهذا المريض حمياً غبّ، لا حمى واحدة نائبة في كلّ يوم؟" فقلت لهم "أمّا الساعة فما أقدر على أن أتیکم ببرهان على أنّ بهذا المريض حمى غبّ. وذلك أنّ هذا أمر تقصر أذهانكم عن فهمه، وتحتاجون في علمه إلى زمان طويل. ولكنّي سأبين لكم إذا صار هذا المريض إلى اليوم السابع من أوّل مرضه، أن الذي كان به حمى غبّ. ويزداد لكن بيانا في اليوم الحادي عشر. وذلك أنّ هذه الحمى التي تنوب في الأفراد ستنتفضى أوّلاً، ولا تعود بعد السابع. ثمّ تبقى الحمى الأخرى إلى اليوم الرابع عشر." فلما قلت هذا رأيت ذلك الفتى قد صرّ أذنيه كما يصرّ الحمار عند الشيء المنقر. وجعل كلّ من حوله يهذى بلون من الهدبان. ثمّ صحّ ما

... , την πρώτη μέρα της προσβολής του. Και ήξερα με βεβαιότητα όταν σε παρατήρησα με αυτόν τον ασθενή μας ότι όλα όσα ειπώθηκαν για σένα ήταν κατασκευασμένα λόγια και τίποτα από αυτά δεν είναι αλήθεια. Τι μπορείς να πεις για τη διάγνωση σου γι' αυτόν τον πυρετό που επαναλαμβάνεται κάθε μέρα, ότι είναι τριταίος πυρετός;». Όλοι οι κόλακες που ήταν γύρω ενώθηκαν στο γέλιο του και το γέλιο τους κράτησε πολύ. Τους περίμενα λοιπόν μέχρι να τελειώσει το γέλιο τους, τους είπα: «Σας συγχωρώ γιατί ξέρω ότι δεν ξέρετε ότι δύο πυρετοί συνδυάζονται μεταξύ τους. Αυτό συμβαίνει επειδή δεν αφιερώνετε χρόνο για να φροντίσετε για αυτά τα σπουδαία πράγματα. Και η όρεξη σας για τη εκπαίδευση δεν είναι τόσο υψηλή ώστε να συμβουλευτείτε τα βιβλία που γράφηκαν από τους γιατρούς για το συνδυασμό των πυρετών. Και αν είχατε κοιτάξει σε αυτά τα βιβλία, ίσως θα ξέρατε ότι είναι πιθανό αυτός ο ασθενής να υποφέρει από συνδυασμό δύο τριταίων πυρετών, και όχι έναν επαναλαμβανόμενο πυρετό κάθε μέρα. Είπαν: «Πώς μπορεί να είναι σαφές για εμάς ότι αυτός ο ασθενής έχει δύο τριταίους πυρετούς, και όχι έναν πυρετό που επαναλαμβάνεται κάθε μέρα;» Τους είπα: «Όσο για την ώρα, δεν μπορώ να σας φέρω απόδειξη ότι αυτός ο ασθενής έχει δύο τριταίους πυρετούς. Αυτό συμβαίνει γιατί αυτό είναι κάτι που το μυαλό σας αδυνατεί να καταλάβει και χρειάζεστε πολύ χρόνο για να το μάθετε. Θα σας εξηγήσω όμως ότι αν αυτός ο άρρωστος φτάσει στην έβδομη μέρα από την αρχή της ασθένειάς του, ότι αυτός έχει τριταίο πυρετό. Και θα γίνει ξεκάθαρο την ενδέκατη μέρα. Αυτό συμβαίνει γιατί αυτός ο πυρετός που πλήττει σε μονές ημέρες θα τελειώσει πρώτος και δεν θα επιστρέψει μετά την έβδομη ημέρα. Τότε ο άλλος πυρετός θα μείνει μέχρι τη δέκατη τέταρτη μέρα.» Όταν το είπα αυτό, είδα εκείνο το νεαρό ότι έσφιξε τα αυτιά του καθώς ο γάιδαρος τρίζει σε κάτι αποκρουστικό. Και έκανε τους πάντες γύρω του να μουρμουράνε σαν να είχαν ντελίριο. Μετά επιβεβαιώθηκε

قضيت به على ما قضيت. وكنت ظننت أن من حضرني من الأطباء عند ذلك المريض سيعجبهم ما رأوا مني ويحبوني عليه ويلتمسون التعليم مني. إذ لم يكمل لعلم الكل بأن يفرقوا من الحمى النائية في كل يوم وبين حمى غب. فرأيت منهم ضد ذلك. وذلك أنهم لم يسألني واحد منكم عن شيء من هذا العلم، فضلا عن أن يسألني أن أعلمه إياه. ومقتوني فضلا عن أن يحبوني، لغلبة الحسد عليهم. فجعلوا يحتالون بكل حيلة أن يتلبوني ويمنعوني من حضور المرضى معهم. وإنما قلت جميع ما قلت من هذا لأدل على كل حمى تحدث بالمحمومين.

9

فإن أراد مريد إن يمتحن ويختبر الأطباء، فلن يقدر إن قصد لذلك على أن يبلغه دون أن يكون قد تعلم أصولا من علم الطب، ووطن نفسه على احتمال الكلام وإن طال. وليس أحد من المترقبين يحتمل ذلك لغلبة الترقه عليهم والملال. وأنهم مشاغيل بلداتهم دائما لا يستفيقون منها. وليس بليّة من كانت هذه حاله من أهل العبوديّة للذة يسيرة. لأن بعضهم منكمش في طلب المال والجاه ونيل المرتبة الأولى من الرئاسة أو الثانية أو الثالثة أو غيرها من سائر المراتب. وإن كثيرا من هؤلاء عندي لفي موضع رحمة، إذ كانوا يفتنون أعمارهم في حُطَب خارجة عن معنى الحكم والقضاء الذي يقومون به. منها ما يقدمونه قبل الحكم، ومنها ما يتبعونه بها، وغير ذلك مما أشبهه. ولو كان من يتعاطى الأحكام والرئاسة يتأدّب الحقيقي،

10

.... η πρόβλεψη που έκανα. Και σκέφτηκα ότι οι γιατροί που με παρακολούθησαν με αυτόν τον ασθενή θα ήθελαν αυτό που είδαν από εμένα και θα ζητούσαν οδηγίες γι' αυτό και θα αναζητούσαν εκπαίδευση από εμένα. Γιατί δεν είχαν κατανοήσει όλοι τους τη διάκριση μεταξύ του πυρετού που υποτροπιάζει κάθε μέρα και του συνδυασμού δύο τριταίων πυρετών. Τους είδα τελείως αντίθετα από αυτό. Και αυτό γιατί ούτε ένας άνθρωπος δεν με ρώτησε για κάτι από αυτές τις γνώσεις, πόσο μάλλον να μου ζητήσει να του τις διδάξω. Και με μίσησαν αντί να με αγαπήσουν, γιατί τους κυριέψε ο φθόνος. Χρησιμοποίησαν κάθε κόλπο για να με εξαπατήσουν και να με εμποδίσουν να παρακολουθώ τους ασθενείς μαζί τους. Μάλλον, είπα όλα όσα είπα για να δώσω ενδείξεις για κάθε πυρετό που εμφανίζεται με τους εμπύρετους ασθενείς.

Εάν ένας έχει την επιθυμία να θέλει να εξετάσει τους γιατρούς, δεν θα μπορέσει, γιατί θα είναι πέραν από τις δυνατότητες του χωρίς να έχει μάθει τα βασικά της ιατρικής επιστήμης και να έχει συντονιστεί με τη δυνατότητα διαλεκτικής συνομιλίας, έστω και μακράς διάρκειας με διαλεκτικά επιχειρήματα. Και κανένας από τους εύπορους δεν μπορεί να το αντέξει αυτό λόγω του ότι είναι πάντα απασχολημένοι με τις απολαύσεις, από τις οποίες δεν ξυπνά. Δεν νιώθουν δυστυχία εκείνοι που βρέθηκαν σε αυτή την κατάσταση του της σκλαβιάς για την απόλαυση. Κάποιοι από αυτούς είναι πιασμένοι στην αναζήτηση χρημάτων και κύρους και κατάκτηση της πρώτης θέσης ή της δεύτερης, ή της τρίτης ή άλλης θέσης. Έχω πολλούς από αυτούς που είναι σε αξιοθρήνητη θέση, καθώς συνήθιζαν να περνούν τη ζωή τους σε ρητορικά κηρύγματα που είναι άσχετα με την έννοια της κρίσης και της δικαστικής εξουσίας που εκτελούν. Μερικά από αυτά είναι αυτά τα λένε πριν εκδώσουν καταδίκες, και άλλα ακολουθούν αυτές, και άλλα παρόμοια. Και αν αυτοί που αναλαμβάνουν νομικά καθήκοντα ή έχουν ηγετικές θέσεις...

لكان قادرا أن يحذف جميع هذا الحشو فيشتغل في الأحكام فيقصر عليه طريقها ويفعل له من عمره ما يستعمل فيما هو أفضل من ذلك. وذلك أتى أرى أنّ سلامة الرئيس من مرض يعرض له، خير له وأفضل من طلب القضاء والحكم بين من يخاصم نهاره كلّه في الأموال. والقصد لسلامته من ذلك يكون بأن يجتهد في وقت صحته في اختبار وامتحان طبيب حاذق يعتمد عليه في وقت مرضه ويرجو لنفسه السلامة فلي يديه.

9. وامتحان ذلك كما قلت مرارا كثيرة يكون على ضربين. أحدهما أن يمتحن قضايا في المرضى، فيوجد لا يخطئ فيها. على أن يكون الطبيب الذي قضى هن المتولي لعلاج المريض كلّه؛ والآخر أن يمتحن علمه قبل حضور المرضى والعمل، فيوجد عنده العلم بجميع ما قيل في الطب، ويوجد قد اختار من تلك الأقاويل أفضلها. إلا أنّ المتولي لهذا الامتحان ينبغي أن يكون عالما بطريق البرهان. ولست أعرف أحدا من الأغنياء في دهرنا هذا حاذقا بطريق البرهان ماهرا به. وذلك أنه وإن تعلمه، فإنه لا يصبر على أن يروّض نفسه فيه حتّى يمهره. ونجد أيضا أكثر الأطباء على هذا، وليس نجد خمسة من أهل دهرنا هذا من الأطباء يقدرون أن يقولوا ما أقول في نفسي، ممّا لا يقدر أحد أن يدفعه. وهو أتى منذ صباي تعلمت طريق البرهان. ثم أتى لما ابتدأت بتعلم الطب، رفضت اللذات واستخففت بما يتنافس فيه من عرض الدنيا ورفضته، حتّى وضعت عن نفسي مؤونة البكور إلى أبواب الناس للركوب معهم من منازلهم، وانتظارهم على

...θα μπορούσαν να διαγράψουν όλα αυτά τα παραπανήσια, έτσι θα δούλευε σε πιο σύντομες διαδρομές στα δικαστικά του καθήκοντα, και θα περνούσαν το υπόλοιπο της ζωής τους κάνοντας ό,τι καλύτερο σ' αυτήν. Και αυτό γιατί βλέπω ότι η ανάνηψη στην υγεία ενός ηγετικού στελέχους από μια ασθένεια που του συμβαίνει, είναι καλύτερη γι' αυτόν και καλύτερη από το να ζητά δικαιοσύνη και διαιτησία ανάμεσα σε αυτούς που τσακώνονται όλη μέρα για τα χρήματα. Για την ασφάλειά του πρέπει να προσπαθεί τη στιγμή που είναι υγιής να δοκιμάζει και να εξετάζει τις ικανότητες των γιατρών στους οποίους μπορεί να εξαρτάται την ώρα της ασθένειάς του και ελπίζει για τον εαυτό του να θεραπευτεί στα χέρια τους.

9. Η εξέταση αυτών, όπως έχω πει πολλές φορές, είναι δύο ειδών. Η μία από αυτές είναι ότι εξετάζει τις διαγνώσεις τους σε ασθενείς, και ότι δεν υπάρχει κανένα λάθος σε αυτούς. Υπό την προϋπόθεση ότι ο γιατρός που τα εξετάζεται είναι υπεύθυνος για ολόκληρη τη θεραπεία του ασθενούς. Ο άλλος είναι να δοκιμάσει τις γνώσεις του στη θεωρία πριν παρακολουθήσει τον άρρωστο και εργαστεί, αν έχει γνώση όλων όσων έχουν ειπωθεί στην ιατρική, και με σοβαρότητα να έχει διαλέξει τα καλύτερα από αυτά τα δόγματα. Ωστόσο, αυτός που αναλαμβάνει αυτή την εξέταση θα πρέπει να γνωρίζει τη μέθοδο της απόδειξης. Και δεν γνωρίζω κανέναν από τους πλούσιους σε αυτήν την εποχή μας, που να είναι επιδέξιος στον δρόμο της απόδειξης, και να είναι επιδέξιος σε αυτήν. Κι αυτό γιατί και να τη μάθει, δεν έχει την υπομονή να δαμάσει τον εαυτό του σε αυτό, και να την κατακτήσει. Και διαπιστώνουμε επίσης ότι συμβαίνει με τους περισσότερους γιατρούς, και δεν βρίσκουμε πέντε από αυτούς τους ανθρώπους της εποχής μας ανάμεσα στους γιατρούς που να είναι σε θέση να πουν αυτό που λέω στον εαυτό μου, το οποίο κανείς δεν μπορεί να διαψεύσει. Είναι ότι από τα νιάτα μου έμαθα τον δρόμο της απόδειξης. Όταν άρχισα να μαθαίνω ιατρική, απέρριψα τις απολαύσεις και μείωσα ό,τι συναγωνίζεται σε αυτήν από τις προσφορές του κόσμου και το απέρριψα, ώσπου έβαλα στον εαυτό μου να ανακουφιστεί από το φορτίο να πηγαίνω στις πόρτες των ανθρώπων και να τρέχω μαζί τους ή στα κατώφλια των.....

أبواب الملوك للانصراف معهم إلى منازلهم ومنادمتهم. ولم أفن دهري وأشقى نفسي في هذا التطواف على الناس، الذي يسمونه تسليما. لكنني أشغلت نفسي دهري كله بأعمال الطبِّ والروية والفكر فيه وسهرات عامّة ليلي في قلب الكنوز التي خلفها لنا القدماء. فمن قدر أن يقول إنّه فعل مثل هذا الذي فعلت، ثمّ كانت معه طبيعة ذكاء وفهم سريع يمكن معها قبول هذا العلم العظيم، فواجب أن يُوثق به قبل أن يجزّب قضاياها وفعله في المرضى. ويُفضى بأنه أفضل ممّن ليس معه ما وصفنا ولا فعل ما عدّنا.

3

وبهذا الطريق صار رجل من رؤساء الكمريين عند رجوعي إلى مدينتنا من البلدان التي كنت نزعت إليها. على أنّه لم يكن تمّ لي في ذلك الزمان ثلاثون سنة، إلى أن ولّاني علاج جميع المجروحين من المبارزين في الحرب. وكان قد تولّى أمرهم قبل ذلك رجلان من المشايخ أو ثلاثة.

4

فلما أن سئل ذلك الرجل عن طريق المحنة التي امتحنني بها حتّى وثق بي فولّاني أمرهم، قال "إنّي رأيت الأيام التي أفناها هذا الرجل في التعليم أكثر من الأيام التي أفناها غيره من مشايخ الأطباء في تعلم هذا العلم. وذلك أنّي رأيت أولئك يفتنون أيامهم فيما لا يُنتفع به. ولم أر هذا الرجل يفتنى يوما واحدا ولا ليلة واحدة من قمره في الباطل. ولا يخلو في يوم من الأيام ولا في

5

...των πυλών των βασιλιάδων να πηγαίνω μαζί τους στα σπίτια τους και να πίνω μαζί τους. Και δεν πέρασα τη ζωή μου και δεν ξόδεψα τον εαυτό μου στο να περιφέρομαι σε ανθρώπους και να τους επισκέπτομαι. Ωστόσο, ασχολήθηκα σε όλη μου τη ζωή με το να μελετώ την ιατρική, με διαλογισμό και στοχασμό πάνω σε αυτήν, και με πολλά βράδια που τα πέρασα άπνους για να εξετάσω τους θησαυρούς που μας άφησαν οι αρχαίοι. Έτσι, όποιος μπορεί να πει ότι έκανε κάτι σαν αυτό που έκανα εγώ, και στη συνέχεια είχε το δώρο της ευφυΐας και της γρήγορης κατανόησης με την οποία μπορούσε να δεχτεί αυτή τη μεγάλη γνώση, τότε πρέπει να τον εμπιστευτείτε πριν δοκιμάσει σε ζητήματά για τη δράση του σε ασθενείς. Και κρίνεται ότι είναι καλύτερος από αυτόν που δεν έχει αυτό που περιγράψαμε ούτε είχε τις εμπειρίες που απαριθμήσαμε.

3

Με αυτόν τον τρόπο, ένας άνδρας ήρθε ένας από τους αρχηγούς των Ιερών, με την επιστροφή μου στην πόλη μας, από τις χώρες στις οποίες ταξίδευα. Ωστόσο, μόλις εκείνη την εποχή ήμουν τριάντα χρονών, μέχρι που μου δόθηκε η εξουσία να περιθάλψω όλους τους τραυματισμένους σε μονομαχίες μονομάχους.¹⁷ Πριν από αυτό, δύο ή τρεις ηλικιωμένοι είχαν αναλάβει τις υποθέσεις τους. Όταν εκείνος ο άντρας ρωτήθηκε για τη δοκιμασία με την οποία με δοκίμασε ώστε να με εμπιστευτεί και να μου δώσει την εντολή τους, είπε: «Είδα τις μέρες που πέρασε αυτός ο άνθρωπος στη μελέτη που ήταν περισσότερες από τις μέρες που πέρασαν οι πιο ηλικιωμένοι για να μάθουν αυτή την επιστήμη. Και αυτό γιατί είδα αυτούς να ξοδεύουν τις μέρες τους σε άχρηστα πράγματα. Και δεν είδα αυτόν τον άνθρωπο να περάσει μια μέρα ή μια νύχτα με φεγγάρι σε τιποτένια πράγματα....»

4

5

¹⁷ Ο Γαληνός αναφέρει στο ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ἐπιλείπει δ' ἂν με ἡ ἡμέρα διηγούμενον, ὅσα τοιαῦτα τεθέαμαι κατὰ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, ἐπὶ τε στρατιωτῶν ἐν πολέμοις τετραμένων, καὶ τουτωνὶ τῶν καλουμένων μονομάχων,

وقت من الأوقات من الارتياض فيما ينتفع به. وقد رأيناه أيضا فعل أفعالا قريبا هي أصح في الدلالة على حدقه بهذه الصناعة من كثيرة سنى هؤلاء المشايخ."

6

وقد كنت حضرت مجلسا عاما من المجالس التي يجتمع فيها الناس لاختبار وعلم الأطباء. فأريت من حضر أشياء كثيرة من أمر التشريح. وأخذت حيوانا من القروذ فشقت بطنه حتى خرجت اسعاؤه. ودعوت من حضر من الأطباء إلى ردها وخياطة البطن على ما ينبغي، فلم يقدم أحد منهم على ذلك. وعالجناه نحن فظهر منا فيه حذق ودربة وسرعة كفت. وفجّرنا أيضا عروقا كثيرة كبارا بالتعمد ليجري منها الدم بسرعة. ودعونا مشايخ من الأطباء إلى علاجها، فلم نجد عندهم شيئا. وعالجناها فتنبّين لمن كان عقل ممتن حضر، أن الذي ينبغي أن يولّى أمر المجروحين من كان معه من الحذق ما معي. فلما ولّاني ذلك الرجل أمرهم، وهو أول من ولّاني هذا الأمر، اغتبط بذلك. وذلك أنه لم يمت من جميع من ولّاني أمره من المجروحين إلا رجلان فقط. وقد كان مات ممتن ولّاه طبيبا كان قبلي ستة عشر نفسا. ثم ولّاني بعده أمرهم رجل آخر من رؤساء الكمريين، فكان بتوليته إياي أسعد. وذلك أنه لم يمت أحد ممتن ولّانيه، على أنه قد كانت بهم جراحات كثيرة جدا عظيمة.

7

وإنما قلت هذه الأدل كيف يقدر الممتحن أن يمتحن ويميّز بين الطبيب الماهر وبين غيره قبل أن تجرّب قوله وعمله في المرضى. ولا يكون امتحانه له كما يمتحن الناس اليوم الأطباء ويقدمون منهم من ركب معهم في مواكبهم واشتغل بخدمتهم الشغل الذي لا يمكن معه الفراغ لأعمال

8

... αλλά στο να εκπαιδεύει τον εαυτό του σε ό,τι ωφελείται από αυτό. Είδαμε επίσης ότι έκανε κάποιες ενέργειες που είναι πιο σωστές στο να δείχνουν την ικανότητά του σε αυτόν τον κλάδο από τα πολλά χρόνια αυτών των ηλικιωμένων.»

Έχω παρακολουθήσει ένα δημόσιο συμβούλιο στο οποίο συγκεντρώνονται άνθρωποι για να εξετάσουν τη γνώση των γιατρών. Έδειξα λοιπόν σε όσους παρακολούθησαν πολλά πράγματα από το θέμα της ανατομίας. Και πήρα ένα ζώο από τις μαϊμούδες και του άνοιξα την κοιλιά του μέχρι να βγουν τα έντερά του. Και κάλεσα τους παρόντες ιατρούς να τα επιστρέψουν πίσω και να του ράψουν την κοιλιά όπως θα έπρεπε με ράμματα, αλλά κανένας δεν το έκανε αυτό. Και το αντιμετώπισαμε, και δείξαμε δεξιότητες, εκπαίδευση και ταχύτητα. Επίσης, σκόπιμα άνοιξαμε πολλές μεγάλες φλέβες, έτσι ώστε το αίμα να ρέει μέσα από αυτές γρήγορα. Και καλέσαμε τους ηλικιωμένους ανάμεσα στους γιατρούς να τις κλείσουν, αλλά δεν βρέθηκε κανένας τους. Και το αντιμετώπισαμε, και έγινε σαφές σε όσους είχαν το μυαλό των παρευρισκόμενων, ότι αυτός που θα έπρεπε να είναι υπεύθυνος για τους τραυματίες θα έπρεπε να είναι κάποιος που έχει την ίδια ικανότητα με εμένα. Έτσι, όταν εκείνος ο άνθρωπος μου εμπιστεύτηκε τις υποθέσεις τους, και ήταν ο πρώτος που μου εμπιστεύτηκε σε αυτό το θέμα, χάρηκε γι' αυτό. Και αυτό γιατί μόνο δύο άνδρες πέθαναν από όλους τους τραυματίες που μου εμπιστεύτηκαν. Κάτω από τον προκάτοχο μου πέθαναν δεκαέξι. Στη συνέχεια, μετά από αυτόν, ένας άλλος άνδρας από τους αρχηγούς των ιερέων τους με διόρισε και με έβαλε υπεύθυνο στους πληγωμένους και ήταν ακόμη πιο τυχερός. Κι αυτό γιατί κανένας από τους ασθενείς που ήταν κάτω από την φροντίδα μου πέθανε, αν και είχαν πολλές, πάρα πολλές μεγάλες πληγές.

Τα διηγήθηκα μόνο για να υποδείξω πώς αυτός που εξετάζει μπορεί να δοκιμάσει και να διακρίνει μεταξύ ενός γιατρού με ικανότητες και κάποιου άλλου που δεν έχει ικανότητες προτού ακόμη τον δοκιμάσει προφορικά και στην πρακτική. Η εξέταση του δεν πρέπει να γίνονται όπως τώρα, όπως τιμώνται σήμερα οι γιατροί που συνοδεύουν σε πομπές (τους πλουσίους) και τους υπηρετούν σε δουλειές που τους εμποδίζουν στην εξάσκηση της ιατρικής...

6

7

8

ΣΕΛΙΔΑ 34

الطبّ. بل يكون تقديمه واختياره لمن كان على خلاف ذلك، وكان شغله في دهره كلّه أعمال الطبّ لا غيرها.

9

9. وإلى لأعرف رجلا من أهل العقل والفهم قدمني وأخطراني من فعل واحد رأني فعلته، وهو تشريح حيوان تبيّن به بأى الآلات يكون الصوت، وبأى الحركة منها. وكان عرض لذلك الرجل قبل ذلك الوقت بشهرين أن سقط من موضع عال فكسرت من بدنه أعضاء كثيرة وبطل عامّة صوته، حتّى صار كلامه بمنزلة السرار. وعولجت أعضائه فصلحت وبرأت بعد أيام كثيرة وبقي صوته لا يرجع. فلما أن رأى منى ذلك الرجل ما رأى، وثق بي وقلدني أمر نفسه. فأبرأته في أيام قلانل، لأتى عرفت الموضع الذى كانت الآفة فيه فقصدت له.

10

وإنى لأعرف رجلا آخر سقط من دابته فتهشم. ثمّ عولج فبرأ من جميع ما كان ناله، خلا إصبعين من أصابع كفه وهما الخنصر والبنصر، بقيتا خدرتين زمانا طويلا. وكان لا يحسّ بهما كبير حسّ ولا يملك حركتهما على ما ينبغي، وكان من ذلك أيضا شيء في الوسطى. جعل الأطباء يضعون على أصابعه تلك الأدوية مختلفة، وكلّما لم ينجح دواء انتقلوا منه إلى غيره. فلما أتاني سألته عن الموضع الذى قرع الأرض من بدنه فلما قال إن الموضع الذى قرع الأرض من بدنه هو ما بين كتفيه، وكنت قد علمت من التشريح أن مخرج العصبة التي تأتي هاتين الإصبعين من أول خرزة فيما بين الكتفين، علمت أنّ أصل البليّة هو من الموضع الذى تنبت منه تلك العصبة من النخاع. فوضع على ذلك الموضع بعض الأدوية التي كانت توضع على الأصابع. وأمرت فقلع عن الأصابع تلك الأدوية التي كانت توضع عليها. وعليها. وعلمت أنّ وضعها هناك باطل. فلم يلبث ذلك

11

Αντίθετα, η επιλογή των γιατρών και η προώθηση τους θα πρέπει να είναι για όσους αφιέρωναν το χρόνο τους στα έργα της ιατρικής και σε τίποτε άλλο.

Γνωρίζω έναν έξυπνο και σοφό άνδρα που με είχε κατανοήσει και με επέλεξε από μια μοναδική πράξη που είδε ότι έκανα: το οποίο ήταν μια ανατομή ενός ζώου στο οποίο έδειξα πως είναι τα όργανα του ήχου και τα όργανα της κίνησης. Ήταν δύο μήνες πριν από αυτό, ο άνθρωπος έπεσε από μια υψηλή θέση, και έσπασε πολλά μέλη του σώματός του και έχασε μέρος της φωνής του, και τα λόγια του να ακούγονται ψιθυριστά. Τα μέλη του αντιμετωπίστηκαν και απελευθερώθηκε και απελευθερώθηκε μετά από πολλές ημέρες, η φωνή του δεν επιστράφηκε. Όταν είδε αυτός ο άνθρωπος αυτά που είδε, μου έδειξε εμπιστοσύνη και με άφησε τον εαυτό του σε μένα. Εγώ τον θεράπευσα σε λίγες μέρες, γιατί ήξερα το σημείο που είχε το πρόβλημα.

9

Και ξέρω άλλον άνθρωπο που έπεσε από το ζώο του και τσακίστηκε. Έπειτα θεραπεύτηκε, και θεραπεύτηκε από ό,τι είχε πάθει, εκτός από δύο δάχτυλα της παλάμης του, το δεύτερο δάχτυλο και το τέταρτο, που έμειναν μουδιασμένα για πολύ καιρό. Δεν είχε μεγάλη αίσθηση από αυτά και δεν είχε κανέναν έλεγχο της κίνησής τους όπως θα έπρεπε. Ήταν και κάτι και στο μεσαίο δάχτυλο.

10

Έτσι οι γιατροί του έβαζαν διάφορα φάρμακα στα δάχτυλά του, και όποτε ένα φάρμακο δεν είχε αποτέλεσμα, το άλλαζαν με κάτι άλλο. Όταν ήρθε κοντά μου, τον ρώτησα για το σημείο στο σώμα του που χτύπησε στο έδαφος, και όταν είπε ότι το σημείο που χτύπησε είναι ανάμεσα στις ωμοπλάτες του και ήξερα από την ανατομία ότι η έξοδος του νεύρου που έρχεται σε αυτά τα δύο δάχτυλα έρχεται από τον πρώτο σπόνδυλο. Εφάρμοσα σ' αυτό το σημείο μερικά από τα φάρμακα με τα οποία αλείφανε τα δύο δάχτυλα, δίνοντας οδηγίες να μην αλείφουν πλέον τα δάχτυλα καθώς ήταν μάταιο...

11

الرجل إلا يسيرا حتّى برا. وبقي كلّ من رأى ذلك منّى يتعجّب من أن ما بين الكتفين يُعالجا فنتبراً الأصابع.

12

وأثنى رجل آخر أصابته آفة في صوته وشهوته للطعام معا. فأبرأته بأدوية وضعتها على رقبته. وكان العارض لذلك الرجل ما أصف لك. وكان به خنازير عظيمة في رقبته في كلا الجانبين. فعالجه بعض المعالجين بقطع تلك الخنازير، واورثه بسوء احتياطه بردا في العصبتين المجاورتين للعرقين النابضين الشاخصين في الرقبة. وهان الصبتان تنبئان في أعضاء كثيرة وتأتى مننا شعبة عظيمة إلى فم المعدة. ومن تلك الشعبة تنال المعدة كلّها الحسن. إلا أنّ أكثر ما في المعدة حساً فمها، لكثرة ما ينبث من تلك العصبية فيها. وشعبة يسيرة من كلّ واحدة من هاتين

13

العصبتين تحرّك واحدة من آلات الصوت. ولذلك ذهب صوت ذلك الرجل وشهوته. فلمّا علمت ذلك وضعت على رقبته دواء كسّخنا. فبرأ في ثلاثة أيام. وما أحد رأى هذا الفعل منّى ثمّ صبر لأن يسمع منّى الرأي الذى أدانى إلى علاجه بما عالجه. فعلم بذلك خلق كثير. فما أحد منهم علم بذلك منّى، إلا عجب وعلم أنّ بالأطباء إلى الترشيح أعظم الحاجة.

14

وبهذا قد تعلم أنّه ليس يعسر عليك أن تختبر أعمال هذه الصناعة، إن أنت قصدت لذلك. فإن أنت استتكتف من عن أن تمتحن الأطباء لأنك مكتر أو لأنك بطل فإنّ أول ما تناله العقوبة على ذلك أنت. وذلك أنّه ليس كما أنّ الأمر فلى امتحان الأطباء وتعلم الطبّ أو ترك ذلك إليك، كذلك الأمر إليك في الحاجة إلى الطبّ. لأن قلّة معرفتك بالطبّ هي أكثر ما يوقعك في لأمرض

... και ο άνδρας μετά από λίγο είχε θεραπευτεί. Όλοι όσοι το είδαν τι έκανα ήταν έκπληκτοι όταν έγινε θεραπεία στην περιοχή ανάμεσα στις ωμοπλάτες .

Και ένας άλλος άντρας που είχε χάσει ταυτόχρονα την όρεξη του. Έτσι τον θεράπευσα με φάρμακα που του έβαλα στο λαιμό. Θα σας περιγράψω (την ιστορία) για την πάθηση αυτού του άντρα. Και είχε μεγάλες χοιράδες (=εξογκωμένοι αδένες)στο λαιμό του εκατέρωθεν. Μερικοί από τους θεραπευτές τον περιέθαλψαν κόβοντας αυτές τις χοιράδες, και του κληροδότησαν, λόγω της κακής του προφύλαξης, ένα κρυολόγημα στα δύο νεύρα στην περιοχή των δύο αρτηριών που εμφανίζονται στο λαιμό. Αυτά τα δύο νεύρα διακλαδώνονται σε πολλά όργανα: από αυτά ένας μεγάλος κλάδος φθάνει στην καρδιά του στομάχου. Από αυτόν τον κλάδο όλος ο στόμαχος δέχεται αίσθηση, όμως το πιο ευαίσθητο μέρος του στομάχου είναι η καρδιά λαμβάνοντας υπόψη την πολύ εκτενή διακλάδωση που έχει από αυτό το ιδιαίτερο νεύρο. Ένας μικρός κλάδος από καθένα από τα δύο νεύρα ελέγχει την κίνηση από ένα μέρος από τα όργανα της φωνής, έτσι είχε αποτέλεσμα να χάσει αυτός ο άνδρας τη φωνή και την όρεξη. Όταν κατάλαβα τι είχε συμβεί εφάρμοσα θερμαντικά φάρμακα στον λαιμό. Έγινε καλά σε τρεις μέρες. Ούτε ένας από αυτούς που με παρατηρούσε να κάνω αυτά είχε την υπομονή να ακούσει τα επιχειρήματά μου που με οδήγησαν σε αυτή τη θεραπεία. Πολλοί άνθρωποι μάθανε για αυτήν, και δεν υπήρχε ούτε ένας από αυτούς που μάθανε για αυτή τη θεραπεία που δεν εξεπλάγη, και κατάλαβαν ότι ο γιατρός έχει πολύ μεγάλη ανάγκη να γνωρίζει ανατομία.

Με αυτό ίσως ξέρετε ότι είναι δύσκολο για εσάς να δοκιμάσετε τα έργα της ιατρικής τέχνης , αν το είχατε σκοπό. Εάν είστε πολύ υπερήφανοι στο να υποβάλετε σε δοκιμασία τους γιατρούς επειδή είστε πλούσιος ή επειδή είστε ήρωας, τότε ο πρώτος που θα τιμωρηθεί για αυτό είστε εσείς. Και αυτό γιατί δεν είναι απλώς το θέμα αν δέχεσαι ή απορρίπτεις την εξέταση των γιατρών και την εκμάθηση της ιατρικής, δεν εξαρτάται από σένα πότε θα φθάσεις στην ανάγκη για γιατρό. Γιατί η έλλειψη γνώσης της ιατρικής ...

12

13

14

المتولية. وما أحد كان أولى بأن يتعلم صناعة يكتسب بها الصحة، من الأبطال والأغنياء. ولا أعلم أن الإثم في هذا إلا مثل الإثم في الأمور التي يرتكبوها من معاصي الله أو أكثر منه وذلك أن الله، عز وجل، أمر بأن يعرف الإنسان نفسه. وهم لا يعرفون شيئا من أمر النفس ولا من أمر البدان. وكأنّ تركيبهم من أشياء سواهما. ويجهلون أمر تركيبهم كما يجهله البهائم. ويعرفون عدد قراهم وعدد من فينا من العبيد والأكرة على الصحة والحقيقة، ولا يعرفون عدد أعضاء أبدانهم. وحالهم في الجهل بأمر البدن، كحالهم في الجهل بأمر النفس. وكان الأجود لهم كثيرا أن يجهلوا عدد من يملكون من الطبّاحين وغيرهم. ويعلموا عدد ما فيهم من العصب الذي به يكون الصوت، والذي به يكون النفس، وسائر كلّ واحد من الأفعال. وقد كان ينبغي لهم، وإن كسلوا عن تعلم الطبّ، ألا يغفلوا عن امتحان الطبيب لكن يفرّغوا أنفسهم لهذا، ولو يسيرا من عمرهم.

15

ويعبرونا أسماعهم حتى يتعلّموا أولا هذا الذي نحن في صفته، وهو كيف يُمتحن الطبيب الحاذق. ثم يأخذون أنفسهم بمحنّته. إنهم لو فعلوا ذلك لما واقعوا فيما يقعون فيه باختيارهم الأخصّ على الأفضل من الموضع الذي كان ينبغي لهم أن يرفضوه، فضلا عن أن يختاروه ويقدموه. وذلك أنهم إنّما يختارون ويقدمون من الأطباء من طالت صحبته لهم، وكثرت أسفاره معهم، ولزم أبوابهم نهاره كلّ سنين كثيرة متوالية. وما هكذا يختارون ويقدمون الشعراء. لكنهم لو دخل مدينتهم شاعر لم يعرفوه قبل ذلك ساعة قطّ، فرأوا شعره أجود، لقدّموه على غيره ممّن عرفوه. وليس حقّ من طالت صحبته وخدمته لالتماس الغنى، إلا أن تحسن إليه وتعينه.

16

17

... σου φέρνει τη μια αρρώστια πίσω από την άλλη. Και κανείς δεν αξίζει περισσότερο να μάθει μια τέχνη με την οποία θα αποκτούσε υγεία από τους ήρωες και τους πλούσιους. Όχι ότι δεν ξέρω ότι η αμαρτία τους σε αυτό το θέμα μοιάζει μόνο με την αμαρτία αυτών που διαπράττουν ανυπακοή προς το Θεό. Και αυτό συμβαίνει επειδή ο Θεός, ο Ισχυρός και Μεγαλοπρεπής, διέταξε να γνωρίσει ο άνθρωπος τον εαυτό του. Και δεν γνωρίζουν τίποτα για το θέμα της ψυχής ή για το θέμα του σώματος. Ήταν σαν να αποτελούνταν από άλλα πράγματα. Και αυτοί αγνοούν τη σύνθεσή τους, όπως την αγνοούν τα θηρία. Γνωρίζουν τον αριθμό των χωριών τους και τον αριθμό των δούλων τους και αυτών που καλλιεργούν τη γη αλλά δεν ξέρουν τον αριθμό των σωματικών τους οργάνων. Η κατάσταση της άγνοιάς τους για το θέμα του σώματος είναι η ίδια με την κατάσταση άγνοιάς τους για το θέμα της ψυχής. Θα ήταν πολύ καλύτερο για αυτούς να αγνοούν τον αριθμό των μαγείρων και των άλλων που έχουν και να γνωρίζουν τον αριθμό των νεύρων μέσα τους μέσω των οποίων σχηματίζεται ο ήχος, και μέσω των οποίων σχηματίζεται η φωνή, και οι υπόλοιπες από κάθε μία από τις ενέργειες. Και θα ήταν απαραίτητο, ακόμη κι αν είχαν βαριούνται να μάθουν ιατρική, να μην παραμελούν το θέμα της εξέτασης του γιατρού, αλλά να αφιερωθούν σε αυτό, έστω και για λίγο χρόνο από τη ζωή τους.

15

Και θα πρέπει να μας δανείζουν τα αυτιά τους για να μάθουν πρώτα αυτό που περιγράφουμε, δηλαδή για το πώς δοκιμάζεται ένας ικανός γιατρός. Μετά θα πρέπει να εξοικειωθούν με τη δοκιμασία αυτής της ικανότητας. Διότι, αν το είχαν κάνει αυτό, δεν θα είχαν πέσει σε αυτό στο οποίο εμπίπτουν συνήθως επιλέγοντας το πιο κακό και όχι το καλύτερο. Έπρεπε να χρησιμοποιήσουν κριτήρια που θα τους συνιστούσαν να απορρίψουν και όχι να επιλέξουν τον χειρότερο. Και αυτό γιατί επιλέγουν και τιμούν ανάμεσα στους γιατρούς μόνο εκείνους που η συντροφιά τους ήταν μεγάλης διάρκειας, και ταξιδεύουν πολλές φορές μαζί τους και βρίσκονται στο κατώφλι της πόρτας τους για όλη μέρα για πολλά συναπτά χρόνια. Όμως δεν είναι αυτός ο τρόπος με τον οποίο διαλέγουν και τιμούν τους ποιητές. Αν ερχόταν στην πόλη τους ένας ποιητής που δεν γνώριζαν και τον έβλεπαν για μια ώρα και έκριναν ότι η ποίησή του ήταν καλύτερη, θα τον προτιμούσαν από άλλους που τους γνώριζαν. Δεν είναι δικαίωμα όσων ήταν μαζί του για πολύ καιρό και τον υπηρέτησαν να αναζητήσουν πλούτη, παρά μόνο να του φερθούν σωστά και να τον βοηθήσουν...

16

17

ولا حقّ لمن لزم الباب نهاره كلّه، إلا أن يكون بواباً. ومقدّمًا في ذلك كلّه فليس يستحقّ أن يُنسب إلى الفضيلة في الطبّ بذلك. ولا حقّ لمن يجول البلدان الكثيرة، إلا أن يُنسب إلى أنّه شعوزي وأنّ له فضيلة في ذلك، وليس ذلك ممّا يستحقّ به أن يُنسب إلى الفضيلة في الطبّ. بل هذا هو الذي يمنع من في خدمة الأغنياء من أن يستفيد معرفة التشريح، ومعرفة الأدوية والأغذية وسائر ما يحتاج إليه، والتدرّب في ذلك على ما ينبغي، لأنّه مشغول ليس يتفرّغ لشيء من هذه الأشياء البتّة. وأنا أظنّ أنّه لو كان رجل معه من العلم والفراسة ما كان ما أبقراط، ثمّ تشاغل هذا التشاغل لكان سينسى كلّ ما علمه سريعاً بشغله بالطعام الطيّب والشراب الكثير، وكثرة الأسفار، ولزوم أبواب الأغنياء وسائر ما يتشاغل به ممّا لا منفعة فيه في علم الطبّ. فمن الموضع الذي كان ينبغي لهم أن ييأسوا من أن يجدوا عندهم ما يحتاجون إليه، فلا يحتاجون إلى امتحانهم بأكثر من ذلك، صاروا من ذلك الموضع بعينه يقدّمونهم ويختارونهم على غيرهم ويفضّلونهم، لقلّة خبرتهم بطريق الاختيار ولامتحان. ومن العجب أن يكون أرووس وهو من أقوى أهل دهرنا على الخطب التمس يوماً من الأيام الخطبة في أمر احتيج فيه إلى ذلك. فتكلّم بكلام أخسّ من الكلام الذي كانت عادته ان يتكلّم به. فأحسّ بذلك من نفسه، فأخبرنا بالعلّة فيه. وقال إنّ السبب في ذلك أنّه اشتغل ثلاثة أيّام قبل ذلك، فلم يتفرّغ لأن يكتب ولا

18

19

Αυτός που μένει όλη μέρα στην πόρτα δεν έχει δικαίωμα, παρά μόνο να είναι θυρωρός. Πριν από όλα αυτά, δεν αξίζει να αποδοθεί σ' αυτόν ότι είναι ικανός στην ιατρική. Δεν υπάρχει δικαίωμα για εκείνον που ταξιδεύει σε πολλές χώρες να ονομαστεί γιατρός εκτός από το να τον ονομάσουν τσαρλατάνο και ότι έχει αυτήν την ικανότητα . Και με αυτά δεν είναι αξίζει για να του αποδοθεί ότι έχει ικανότητα στην ιατρική. Αντίθετα, αυτό είναι που εμποδίζει όσους βρίσκονται στην υπηρεσία των πλουσίων να επωφεληθούν από τη γνώση της ανατομίας, τη γνώση των φαρμάκων, των τροφίμων και ό,τι χρειάζεται, και την εκπαίδευση σε αυτά όπως θα έπρεπε, επειδή είναι απασχολημένος και δεν αφιερώνεται σε κανένα από αυτά τα πράγματα καθόλου. Και νομίζω ότι αν υπήρχε άνθρωπος με γνώση και μια διαισθητική γνώση σαν τον Ιπποκράτη, θα έχει ξεχάσει γρήγορα όλα όσα είχε μάθει εξαιτίας της ενασχόλησής του με το καλό φαγητό και το άφθονο ποτό, τα συχνά ταξίδια και με το να περιμένει, στις πύλες των πλουσίων, και όλα όσα τον απασχολούν δεν έχουν κανένα όφελος για την επιστήμη της ιατρικής. Αυτά τα κριτήρια θα έπρεπε να είχαν κάνει τους ανθρώπους να έχουν απελπιστεί ότι θα βρουν αυτό που χρειάζονται, ώστε να μην θέλουν να τους δοκιμάσουν κάτι περισσότερο, και ίσως εξαιτίας των συγκεκριμένων κριτηρίων να τους οδήγησαν να επιλέγουν γιατρούς χωρίς ικανότητες έναντι άλλων και προτιμώντας τους, λόγω της έλλειψης εμπειρίας των, στον δρόμο της επιλογής και των δοκιμών. Είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι ο Ηρώδης, ο οποίος είναι ένας από τους πιο ικανούς ανθρώπους της εποχής μας σε ομιλίες (ρήτορας), μια μέρα χρειάστηκε να κάνει μια ομιλία για ένα θέμα. Η ομιλία του ήταν κατώτερη από το επίπεδο των δικών του ομιλιών που το ένιωσε ο ίδιος, γιατί μας πληροφόρησε για την αιτία. Μας είπε ότι ήταν απασχολημένος στις τρεις προηγούμενες ημέρες....

18

19

20

يقرأ فيها شيئا. وأذكر أنّي سمعت قولاً من رجل وقد خطب فلم يُحسن الخطبة، وهو يعتذر بأنّه اشتغل قبل بأربعة أيّام. ثمّ يكون من لم يتعلّم الطبّ على الطريق المستقيم ولا ارتاض وتدرّب فيه، ولا كان له فيه حظّ قطّ، له قدر دون سائر الناس، كلّما كثر شغله عنه كان فيه أكبر ولا ترانى أقول هذا وأنا أقصد به إلى توبيخ المترفين وذلك لأتّى لأطمع في قبولهم لذلك. فلست أروم تقييدهم ولا اجرارهم إلى استماع قولي. ولا أطمع لهم في أن يتعلّموا وأن يحذقوا طريق البرهان، ولا أن يمتحنوا الأطبّاء في أحكامهم على المرضى وأفعالهم على ما أصف. وأنا راجع إلى الكلام في المسألة التي قصدت إلينا منذ أوّل كلامي.

21

22

فأقول إنّ من أراد أن يميّز بين الطبيب الأفضل والأخسّ فينبغي أن ينظر أوّلاً من أمر ذلك الذي يريد أن يمتحنه في أيّ شيء أفنى أكثر عمره؟ أفي قراءة الكتب مداواة أم في لزوم أبواب الأغنياء التطواف عليهم الأسفار معهم؟ فإن وجده يفعل جميع هذه الأشياء، فليست به حاجة إلى أن يمتحنه، لأنّه لا يجد عنده شيئا أكثر ممّا عنج الشعوذي والبواب والنديم. فإن رأيتّه مثابراً على النظر في كتني أبقراط وديوقلس وفركساغورس وسائر القدماء، فليحسن ظنّك به، واجعله في عداد من تمتحنه.

23

ويكون أوّل ما تمتحنه به أن تنتظر هل عنده معرفة ودربة ثاقبة بأمر التشريح؟ ثمّ من بعد ذلك بأن تنتظر هل يعلم ما فعل كلّ واحد من الأعضاء ومنافعه؟ ثمّ أنظر هل عنده طريق علم قياسي من أمر الأغذية وسائر التدبير والأدوية؟ وقد ينبغي أيضاً أن يظهر لك منه فهم كتب القدماء من

24

... που δεν μπόρεσε να διαβάσει ή να γράψει κάτι σε αυτό. Θυμάμαι ότι άκουσα μια ομιλία από έναν άνθρωπο που έδωσε ένα λόγο, αλλά δεν μιλούσε καλά και ζήτησε συγγνώμη που δούλεψε τέσσερις μέρες πριν. Τότε αυτός που δεν έμαθε την ιατρική με τον σωστό τρόπο, και που δεν είχε την ελάχιστη εκπαίδευση σε αυτήν, και όμως τον εκτιμούνε πάνω από όλους τους άλλους, όσο πιο πολλές αποσπάσεις της προσοχής του (από την ιατρική) τόσο περισσότερη εκτίμηση έχει .

20

Και δεν με βλέπετε ότι τα λέω αυτά γιατί εννοώ με αυτά να επιπλήττω τους εύπορους, γιατί δεν ελπίζω ότι θα τα δεχτούν. Δεν θέλω να τους περιορίσω ούτε να τους αναγκάσω να ακούσουν αυτά που λέω. Ούτε ελπίζω να μάθουν και να κατακτήσουν το μονοπάτι της απόδειξης, ούτε ότι θα εξετάσουν τους γιατρούς στις αποφάσεις τους για τους ασθενείς και τις πράξεις τους σύμφωνα με αυτά που περιγράφω. Και επιστρέφω στη συζήτηση για το θέμα που μας προοριζόταν από την αρχή της ομιλίας μου.

21

Λέω λοιπόν ότι όποιος θέλει να διακρίνει τον καλύτερο από τον χειρότερο γιατρό θα πρέπει πρώτα να εξετάσει το θέμα του ατόμου που θέλει να εξετάσει σε ποιο θέμα έχει περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του; Είναι η ανάγνωση βιβλίων και η θεραπεία ή είναι απαραίτητο να περιφερόμαστε στις πόρτες των πλουσίων και να ταξιδεύουμε μαζί τους; Αν τον βρεις τον υποψήφιο να τα κάνει όλα αυτά, τότε δεν χρειάζεται να τον δοκιμάσεις, γιατί δεν βρίσκεις να έχει μάθει τίποτα περισσότερο από αυτό που έχουν ασχοληθεί ο τσαρλατάνος, ο θυρωρός και ο φίλος στο πιωτό. Αν τον δεις να επιμένει να εξετάζει τα βιβλία του Ιπποκράτη, του Διοκλή, του Πραξαγόρα και των υπολοίπων αρχαίων, ας τον σκεφτείς καλά και να το βάλεις ανάμεσα σε αυτούς που εξετάζεις.

22

Και το πρώτο πράγμα με το οποίο θα τον δοκιμάσεις είναι να δεις αν έχει οξυδερκείς γνώσεις και εκπαίδευση στο θέμα της ανατομίας. Μετά από αυτό, θα πρέπει να δεις αν γνωρίζει τι κάνει το καθένα από τα μέλη και τη χρησιμότητα τους. Μετά θα πρέπει να ερευνήσεις, αν έχει τη μέθοδο της επιστημονικής γνώσης για το θέμα των τροφίμων και άλλων μέτρων και φαρμάκων; Μπορεί επίσης να είναι απαραίτητο να κατανοεί τα βιβλία των αρχαίων γιατρών στην...

23

24

الأطباء وأنه عنى بحفظها. فإن هو لم يُعن بحفظها ولم يظهر لك دربة وحذق بجميع ما وصفت، فليس بك حاجة إلى أن تمتحن قوله وفعله في المرضى. فإن ظهرت لك منه قوة صالحة في هذه الأشياء التي وصفت، فعند ذلك ينبغي أن تمتحن قوله وفعله في المرضى. وقد وصفت قبل كيف يُمتحن ما عند الطبيب في تغذية وتدبيرهم. ووصفت أيضا أشياء كثيرة مما يُمتحن بها ما عنده في علاجهم بالأدوية، وأنا واصفى هذا الموضوع.

10. فأقول إنك إن رأيت طبيبا يُبرئ بالأدوية الأدوية التي يُبرئها المعالجون بالحديد بالقطع، فعَدّ ذلك منه على أن له علما وروية ودربة وحذقا. والذي يعالجه المعالجون بالحديد هو الخراجات، والديبلات، واللوزتين، والخنزير، واللهاة الغليظة، والسلع، والغدد، والمواضع التي تعفن من البدن، والعظام التي تتعزى من اللحم وتنسلخ فلا علينا اللحم.

2

فمتى رأيت طبيبا يُبرئ جميع هذه الأدوية بالأدوية، ولا يحتاج إلى القطع إلا أن تدعوه إلى ذلك ضرورة شديدة، فاحمد منه معرفته بالأدوية. وأحمد أيضا من رأيته يُبرئ بالأدوية وحدها من ادواء العين ما يعالجه غيره بالقطع: مثل الطفرة، والجرب، والسبل، والبرد، والماء، والغرب والنواصير، والشعر، وزيادة لحم المأفئين ونقصانه. وأحمد أيضا من رأيته قد حلل من العين مدة محقنة فيها بسرعة، أن رد الطبقة التي يقال لها العنبيّة، بعد أن نتت نثوا كبيرا شديدا، إلى موضعنا حتى لطئت، أو ظهر منه غير ذلك مما هو شبيه به في علاج العين بغير حديد. وأحمد أيضا في معرفة الأدوية من رأيته يُبرئ بها داء الفيل، ورأيته بفتت بالأدوية الحجارة التي تتوآد

3

... ιατρική και θα πρέπει να τα φυλάξει μέσα του. Αν δεν φρόντισε να τα απομνημονεύσει και δεν σας έδειξε εκμάθηση και επιδεξιότητα σε όλα αυτά που έχω περιγράψει, τότε δεν χρειάζεται να τον εξετάσετε στα λόγια και τις πράξεις του σχετικά με τους ασθενείς. Αν σας φαίνεται ότι έχει καλή επίδοση σε αυτά τα πράγματα που έχω περιγράψει, τότε θα πρέπει να εξετάσετε τα λόγια του και τις πράξεις του σχετικά με τους άρρωστους. Έχω περιγράψει προηγουμένως πώς ελέγχεται ο γιατρός στη δίαιτα και τη διαχείρισή της. Περιέγραψα επίσης πολλά πράγματα με τα οποία δοκιμάζεται για το ότι μπορεί ως γιατρός να δώσει συνταγές για φάρμακα για θεραπεία, και θα περιγράψω αυτό το μέρος.

10. Λοιπόν, λέω ότι αν δείτε έναν γιατρό που θεραπεύει με φάρμακα τις ίδιες ασθένειες που θεραπεύουν οι χειρουργοί κόβοντας με σίδηρο, να τον θεωρήσετε ότι αυτός έχει γνώση, σκέψη, εκπαίδευση και ικανότητα. Αυτό που θεραπεύουν οι χειρουργοί με σίδηρο είναι αποστήματα, εμπυήματα, αμυγδαλές, χοιράδες (φουσκωμένοι αδένες), χονδροειδείς ουλές, σταφυλές, αδένες και σημεία που σαπίζουν στο σώμα και οστά που έχουν απογυμνωθεί από τη σάρκα και αφαιρεθεί, οπότε δεν υπάρχει πάνω τους σάρκα.

Κάθε φορά που βλέπετε έναν γιατρό που θεραπεύει όλες αυτές τις ασθένειες με φάρμακα και δεν χρειάζεται να κάνει τομές εκτός αν είναι πολύ απαραίτητο, γι' αυτό να τον ευχαριστήστε για τις γνώσεις του στα φάρμακα. Θα πρέπει να επαινέσεις όποιον θεραπεύει με φάρμακα μόνο ασθένειες του ματιού που άλλοι καταφεύγουν σε τομές: πτερύγιο, τράχωμα, ραηνις, χαλάζιον, καταρράκτης, δακρυϊκό απόστημα και συρίγγιο, τριχίαση, και υπεραύξηση και οπισθοχώρηση της σάρκας τους εσωτερικού κώνου. Επίσης αξίζουν έπαινο όσοι μπορούν γρήγορα να απομακρύνουν το πύον και να ανακουφίσουν την πίεση στο μάτι, με τον τρόπο αυτό θεραπεύουν τον χιτώνα που ονομάζεται ραγοειδής όταν παρουσιάζει πολύ πρήξιμο σε ένα προπτυσμένο μάτι, και το αποκαθιστούν σε κανονική στενά προσκολλημένη θέση του, και αυτοί που χρησιμοποιούν άλλες παρόμοιες οφθαλμικές θεραπείες χωρίς να καταφεύγουν στην χειρουργική. Αξίζουν έπαινο και όσοι θεραπεύουν ελεφαντίαση ή διαλύουν λίθους που ...

2

3

في المثانة أو في الكلى أو يمنع من تولد الحجارة في المفاعل أو يحللها إذا تولدت. واحمد أيضا من رايته يقدر على أن يُبرئ الورم الصلب الجاسئ في المفاصل كان أو في الأحشاء أو في العضل. واحمد أيضا في معرفة الأدوية من رايته يُبرئ الانعقال الذي يكون في شيء من المفاصل، أي مفصل كان. وهذه الأدوية ليس يتضمّن المعالجون بالحديد برءها ولا هي ممّا علاجها سهل يسير. وكذلك حال القروح المنسوبة إلى السرطان أو الأكلة أو القروح يسقيها عرق قد اتسع، الناصور إذا انتهى إلى العظم أو تقادم وتولد فيه لحم صلب. فإنّه ليس شيء من هذه الأدوية بسهل العلاج. لكنهم يحتاجون في علاجها إلى الحديد والنار. فمن ادعى عندك علما بأمر الأدوية، فيجب عليه أن ينهي بها هذه الأدوية. وأن يمنع العروق التي قد اتسعت من أن يزداد اتساعها.

4

5

ويجب عليه أيضا أن يُبرئ بالأدوية مع التدبير: النقرس ووجع النسا، ووجع المفاصل- ما دام لم يتولد فيها حجارة- والصرع، والفالج، والاسترخاء، الجنون العارض من السوداء والصفراء المحترقة، والصداع الدائم المشتمل على الرأس كلّه، والشقيقة، والسدر، والمدة المحتبسة فيما بين الصدر والرئة، والربو، ونفث الدم، وزلق الأمعاء، والقرحة التي تكون في الأمعاء أو في غير الأمعاء من الجوف، والديبلات، والأورام التي تكون في الأحشاء، والتي تكون في الثديين. فإنّ الطبيب الحاذق يقدر يُبرئ هذه الأدوية كلّها بالأدوية مع التدبير.

2

11. وإن كان بالحقيقة كاملا فلا يدع علاج من يقذف من رثته الدم. لكنّه يعالجه بعد أن يتقدّم فينذر، ويخبر من لا خبرة له بالطبّ أنّه يضرب يده إلى علاج مرض صعب عسر البرء، وقد قضى عليه أكثر القدماء من الأطباء أنّه لا يبرأ. كما قد تقدّمت فأندرت بذلك في كثير من أصحاب هذه العلل مرارا كثيرة، ثمّ عالجتهم فأبرأت كثيرا منهم: ممّن كان بعضهم أصابته هذه العلة من سقطة سقطها من العلو، أو ضربة ضربها في صراع، أو في مجاهدة رياضة، أو عرض له من سعال شديد فتق في عرق. وبعضهم عرض له ذلك من قبل نزلة انحدرت من الرأس فعرض بسببها في الرئة تآكل؛ إلا أنّ هذا العلاج انا أول من استخرجه، وكذلك أيضا الأدوية التي تبرئ النزلة وهي مع ذلك لا تمنع من نفث ما في الصدر والرئة. وذلك أنّ الأدوية التي تغلظ النزلة الرقيقة

...στην ουροδόχο κύστη ή στα νεφρά, ή για να αποφευχθεί ο σχηματισμός λίθων στις αρθρώσεις, ή να διαλυθούν εάν υπάρχουν. Και να επαινεθεί επίσης αυτός που έχω δει και είναι ικανός να θεραπεύσει τις σκληρές πέτρες στις αρθρώσεις, στα σπλάχνα ή στους μύες. Και να επαινέσεις επίσης αυτόν που με τη γνώση των φαρμάκων, τον είδες να θεραπεύει τη σύσπαση που είναι σε οποιαδήποτε άρθρωση, όποια άρθρωση κι αν είναι. Αυτές οι ασθένειες δεν μπορούν οι χειρουργοί (από όσους θεραπεύουν με σίδηρο) να εγγυηθούν ότι θα τις θεραπεύσουν, ούτε είναι εύκολο να αντιμετωπιστούν. Το ίδιο ισχύει για τα έλκη που οφείλονται σε καρκίνο ή τις πληγές ή τις πληγές που ποτίζονται από μια φλέβα που έχει διογκωθεί (ανεύρυσμα)¹⁸, ένα συρίγγιο εάν κατ'αλήθεια στο οστό ή συρίγγιο όπου δημιουργείται συμπαγής σάρκα σε αυτό. Καμία από αυτές τις ασθένειες δεν αντιμετωπίζεται εύκολα. Χρειάζονται όμως εγχείρηση (σίδηρο) και καυτηρίαση (φωτιά) για να τις αντιμετωπίσουν. Όποιος ισχυρίζεται ότι γνωρίζει για τα φάρμακα, τότε πρέπει να τερματίσει τις ασθένειες με αυτά τα φάρμακα. Και για να μην πλατύνουν οι φλέβες που έχουν διευρυνθεί. Και πρέπει επίσης να θεραπεύσει με φάρμακα και με δίαιτα: ουρική αρθρίτιδα και πόνος στο ισχιακό νεύρο, πόνι τις αρθρώσεις - όσο δεν υπάρχουν πέτρες - επιληψία, ημπτυγία, χαλάρωση, παροδική παραφροσύνη από μαύρη και θερμή κίτρινη χολή, πονοκεφάλους που αφορούν ολόκληρο το κεφάλι, ημικρανία, σύγχυση και το πύο που δημιουργείται μεταξύ του θώρακα και του πνεύμονα¹⁹, άσθμα, αιμόπτυση, ολισθηρά έντερα (διάρροια), έλκη που βρίσκονται στα έντερα ή σε άλλα όργανα στο κοίλο, εμπυήματα και όγκοι που βρίσκονται στα σπλάχνα, τα οποία βρίσκονται στους μαστούς. Ένας ικανός γιατρός μπορεί να τα θεραπεύσει όλα αυτά με φάρμακα και δίαιτα.

11. Αν στην πραγματικότητα είναι πλήρης γιατρός, τότε δεν πρέπει να παραμελεί τη θεραπεία κάποιου όπου αναβλύζει αίμα από τους πνεύμονες. Αλλά τον θεραπεύει αφού προχωρά και προειδοποιεί, και ενημερώνει όσους δεν έχουν εμπειρία στην ιατρική ότι θα χειριστεί μια σοβαρή ασθένεια που είναι δύσκολο να θεραπευθεί, και οι περισσότεροι από τους αρχαίους γιατρούς αποφάνθηκαν ότι δεν θεραπεύεται. Όπως έχω προειδοποιήσει προηγουμένως για αυτό σε πολλούς από τους ασθενείς από αυτές τις ασθένειες, στη συνέχεια τους αντιμετώπισα την περίπτωση τους και θεραπεύσα πολλές από αυτές: Από εκείνους που μερικοί από αυτούς είχαν αυτή την ασθένεια από πτώση από ύψος, από χτύπημα που προκλήθηκε από αγώνα, από έντονη αθλητική προσπάθεια ή από έντονο βήχα, σπασμο φλέβας. Και μερικοί από αυτούς εκτέθηκαν σε αυτό από μια καταρροή που κατέβηκε από το κεφάλι, και εξαιτίας αυτού, ο πνεύμονας πληγώθηκε. Ωστόσο, ήμουν ο πρώτος που βρήκα τη θεραπεία για αυτή την αρρώστια, καθώς και τα φάρμακα που θεραπεύουν την καταρροή, και παρόλα αυτά, δεν εμποδίζουν την απόχρεμψη αυτού που υπάρχει στο στήθος και στους πνεύμονες. Αυτό συμβαίνει επειδή τα φάρμακα που παχαίνουν τη λεπτή καταρροή και καθαρίζουν τον πνεύμονα...

¹⁸ Ἀρτηρίας δ' ἀναστομωθεΐσης τὸ πάθος ἀνεύρυσμα καλεῖται ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΦΥΣΙΝ ΟΓΚΩΝ 725

¹⁹ [716] γε ἐκπυῖσκοντα ἅπαντα τινὲς μὲν ἐμπυήματα προσαγορεύουσιν, ἔνιοι δὲ διαπυήματα καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ ἐκπυῖσκειν διαπυῖσκειν· ἔνιοι δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅταν ἐν σπλάγχνω γένηται τι τοιοῦτον, ἐκεῖνο μόνον ἐμπύημα προσαγορεύουσι ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΦΥΣΙΝ ΟΓΚΩΝ

والأدوية التي تنقى الرئة والصدر من المدّة التي فيما بين الرئة والصدر، من الكيموسات الفاعلة للربو أو من الورم العارض في الرئة يضاف بعضهما بعضا.

3

وقد حضرت مرّة، مع قوم من الأطباء، مريضا قد اجتمعت عليه نزلة مع ضيق في نفسه. فتركت أولئك الأطباء يسقونه الأدوية التي ظنّوا أنّه ينتفع بها. فسقوه أولا بعض الأدوية التي تنفع من السعال والنزلة. وهذه الأدوية تُشرب عند طلب المريض للنوم، وذلك أنّها تجلب طرفا من السبات حتّى أنّها تنفع من به أرق وسهر. فنام ليلته تلك بأسرها نوما ثقيلًا. وسكن عنه السعال وانقطعت عنه النزلة. إلّا أنّه جعل يشكو ثقلا يجده في آلة النفس. وأصابه ضيق شديد

4

في صدره ونفسه. فرأى الأطباء عند ذلك أنّه لا بدّ من أن يسقوه شيئا ممّا يعين على نفث ما في رئته. فلما تناول ذلك قذف رطوبات كثيرة غليظة لزجة. ثمّ أنّ السعال عاوده في الليلة القابلة، وسهر وجعل يحسّ بشيء رقيق ينحدر من بأسه إلى حلقه وقصبة رئته. فاضطّروا في الليلة القابلة إلى أن يسقوه ذلك الدواء المنوم، فسكن عنه أيضا عند ذلك النزلة والسعال والسهر. إلّا أنّ نفسه ازداد ضيقًا، وساءت حاله في الليلة القابلة سوءا لم يجد الأطباء معه بدا من أن يسقوه بعض

5

الأدوية المملّفة المقطعة لما في الرئة. فلمّا أن شرب ذلك نقيت رئته. إلّا أنّه عرض له من السعال، ومن كثرة النزلة، ومن الأرق بسببهما، ما لم يقو على احتماله. فلمّا ان علمت أنّ الأطباء قد تحيّرُوا ولم يبق عندهم حيلة، سقيته بالعشّي دواء لم يهيج به سعال ولا نزلة وجلب له نوما صالحا وسهل عليه قذف ما في رئته أيضا. وسلكت بذلك المريض هذا الطريق، فأبرأته من العلتين معا في أيام قلانل، على أنّهما علّتان متضادّان فيما يظهر. ويتبيّن من هذا لمن يدبّره أن قال من الأطباء "إنّه لا يمكن أن يبرأ بدواء واحد مرضان متضادّان" لم يصب. وأنا أول من استخرج استعمال هذه الأدوية، واستعمال الأدوية التي يُعالج بها القرحة العارضة في الرئة

6

... και το στήθος στη θωρακική κοιλότητα (το διάστημα μεταξύ του πνεύμονα και του θώρακα), από το χυμό που προκαλεί το άσθμα ή από έναν ερεθισμό στον πνεύμονα, είναι αντίθετα μεταξύ τους.

Κάποτε, με μια ομάδα γιατρών, παρακολούθησα έναν ασθενή που είχε συνδυασμό καταρροής και δύσπνοιας. Έτσι άφησα αυτούς τους γιατρούς να του δώσουν τα φάρμακα που πίστευαν ότι θα τον ωφελούσαν. Πρώτα, του έδωσαν του κάποιο φάρμακο που είναι χρήσιμο για τον βήχα και της καταρροής. Τα φάρμακα αυτά τα έπαιρνε ο ασθενής όταν ήθελε να κοιμηθεί, και αυτό γιατί δίνουν ένα λήθαργο, και ωφελούν όσους υποφέρουν από αϋπνία και εγρήγορση. Κοιμήθηκε πολύ βαριά όλο το βράδυ. Και ησύχασε ο βήχας του, και σταμάτησε η καταρροή. Ωστόσο, άρχισε να παραπονιέται για ένα βάρος που είχε στο μηχανισμό της αναπνοής. Ήταν πολύ ταλαιπωρημένος στο στήθος και στην αναπνοή του. Σε εκείνο το σημείο, οι γιατροί αποφάσισαν ότι έπρεπε να του δώσουν κάτι για να του δώσουν κάτι για να του δώσουν την ευκαιρία να κάνει απόχρεμψη αυτό που υπήρχε στους πνεύμονές του. Όταν το πήρε αυτό, απέβαλε πολύ πυκνά, κολλώδη υγρά. Μετά ο βήχας επανήλθε το επόμενο βράδυ, και έμεινε ξύπνιος και ένιωσε κάτι τρυφερό που κατέβηκε από το στόμα του στον λαιμό του και την τραχεία του πνεύμονά του. Έτσι, το επόμενο βράδυ, αναγκάστηκαν να του δώσουν αυτό το φάρμακο για τον ύπνο, κι έτσι ησύχασε από την καταρροή, τον βήχα και το ξενύχτι. Ωστόσο, ταλαιπωρήθηκε περισσότερο και η κατάστασή του επιδεινώθηκε το επόμενο βράδυ. Αναγκάστηκαν να του δώσουν ανακουφιστικά φάρμακα που διαλύουν αυτά που έχει στους πνεύμονες. Όταν το ήπια, οι πνεύμονές του καθαρίστηκαν. Ωστόσο, εκτέθηκε σε βήχα, συχνή καταρροή και αϋπνία και εξαιτίας τους δεν άντεχε. Όταν έμαθα ότι οι γιατροί είχαν μπερδευτεί και δεν έβρισκαν μια διέξοδο, του έδωσα το βραδινό ένα φάρμακο που δεν προκαλούσε βήχα ή καταρροή. Του έφερε έναν καλό ύπνο και τον διευκόλυνε να κάνει απόχρεμψη αυτό που υπήρχε στον πνεύμονά του. Και ο ασθενής πήρε αυτήν την πορεία, έτσι τον θεράπευσα και από τις δύο ασθένειες σε λίγες μέρες, αν και φαίνεται να είναι δύο αντιφατικές ασθένειες. Και γίνεται σαφές από αυτό για όσους το διαχειρίζονται, ότι είναι λάθος αυτό που είπε ένας από τους γιατρούς, «Δεν είναι δυνατόν να αναρρώσει κανείς με ένα φάρμακο, δύο αμοιβαία αποκλειόμενες ασθένειες». Και εγώ ήμουν ο πρώτος που προσδιόρισα την εφαρμογή αυτών των φαρμάκων που θεραπεύουν περιστασιακά έλκη στους πνεύμονες...

من قبل نزله تنحدر أليها من الرأس، وغير ذلك من أدوية كثيرة، سائبين طريق استعمالنا في كتاب "تركيب الأدوية".

7

ولكن لا ينبغي لك، إن كنت أنا قدرت على هذا، إن تطالب غيرى من الأطباء ممن تقصد إلى أن تمتحنه بمثل هذه الأفعال. لكن قد ينبغي أن تقتصر على أن تجد عندهم الحذق بما عرفه من كان قبلي من أمر الأدوية. وذلك أنه قد يمكن أن يكون الطبيب ناقصا عن حال الكمال، لكنه ليس بالساقط كالكثير من المشهورين في زماننا هذا. وليس من قبل أبرأت أتى كثير لا أحصى عددهم بالإسهال فقط من الداء الذى يقال له داء الثعلب، ومن البهق، والبرص، والقوابى المزمنة، والجرب، والتقشير، والقروح التي تنسب إلى السرطان، من غير أن أضع على موضع العلة دواء البتة، فقد ينبغي أن يطالب غيرى من الأطباء بمثل ذلك من الأفعال. فإنك تجدهم مقصرين، لا عن كثير من هذه الأفعال العظيمة، لكن عما هو دونها بكثير. وإنى لأعرف قوما مشهورين من الأطباء يسقون الدواء المسهل، فإذا لم يسهل بقوا حائرين لا يدرون ما يصنعون. فإذا دُعينا لذلك، أمرنا بعضهم أن يستحموا في الحمام، وفصدنا بعضهم، وأمرنا بعضهم بالقىء، بعضهم بتناول شيء من الفاكهة القابضة. فحين يفعل ذلك بهم تستطلق بطونهم. وقد وصفنا في كتبنا العلامات التي يستدل بها ويعلم ما الذى ينتفع به ويحتاج إليه كل أحد من هؤلاء. ولا أحصى كم من عليل به يرقان أبرأته بالإسهال فقط، وكذلك ممن به جذام، أو ممن به ألم قد تقادم وأزمن. وغير ذلك من الأمراض المزمنة قد أبرأت منها كثيرا بالإسهال فقط. 12. وإن لم تجد أشباه هذه الأشياء عند من تمتحنه فينبغي أن تعذره. فإن رأيت من يدعى الطب لا يقدر {أن} يبرى من به يرقان بلا حمى بالإسهال مرة واحدة فلا ينبغي أن تعذره. وكذلك لا ينبغي أن تعذر من لا يقدر أن يبرى من عضه كلب كلب أو أفعى أو غيرها من الدواب التي تنهش، بالأدوية دون قطع الموضع الذى قد نهش وكيه وما ذكر من هذه الأشياء.

8

2

وقد رأيت كثيرا من الأطباء لا يقدر على فتح أفواه العروق التي كانت تنفتح من أسفل فيجرى منها الدم، فاحتبست في وقت حاجة الدم إلى أن يجرى. ولا يقدر ان يذوب لحما يحتاج إلى تنويبه. وقد رأيت قوما من الأطباء ال يحسنون أن يعالجوا اللحم الزائد ال1ى ينبت في أصل الظفر وليس القصد في علاجه إلا إلى غرض واحد: وهو وجود أدوية تذوب ذلك اللحم الذى يزيد من غير لدع. وإنى لأعرف من الأطباء من يعالج العصب إذا جرح، بض ما يحتاج إليه

... που προκαλούνται με την κάθοδό της καταρροής που έρχεται από το κεφάλι, και πολλά άλλα φάρμακα, θα εξηγήσω τη μέθοδο χρήσης τους στο βιβλίο «Σύνθεση Φαρμάκων».

Αλλά δεν πρέπει, εάν και μπορώ να τα κάνω όλα αυτά, να απαιτήσετε τέτοιες ενέργειες από άλλους γιατρούς τους οποίους σκοπεύετε να εξετάσετε. Ωστόσο, μπορεί να είναι απαραίτητο να περιοριστείτε στο θέμα αν έχουν γνώση των όσων φαρμάκων ήταν γνωστά πριν από μένα. Αυτό συμβαίνει γιατί μπορεί ένας γιατρός να είναι ελλιπής στην κατάσταση της τελειότητας, αλλά δεν είναι αποτυχημένος όπως πολλοί διάσημοι γιατροί της εποχής μας. Δεν ήταν επειδή θεράπευσα με καθαρτικά αναρίθμητο αριθμό που υπέφεραν από την ασθένεια που ονομάζεται αλωπεκία και από λεύκη, λέπρα, χρόνιο έκζεμα, ψώρα, ξεφλούδισμα και πληγές που 1αποδίδονται σε καρκίνο, χωρίς καθόλου να βάλω φάρμακα στο σημείο της πάθησης, και ως εκ τούτου εσύ θα απαιτείς από τους άλλους γιατρούς να κάνουν παρόμοιες ενέργειες. Θα τους βρείτε να υπολείπονται, όχι σε πολλές από αυτές τις μεγάλες πράξεις, αλλά σε ό,τι είναι πολύ μικρότερο από αυτά. Και γνωρίζω έναν αριθμό διάσημων γιατρών που χωρίς να ξέρουν τι κάνουν δίνουν καθαρτικά, αλλά δεν έχουν εύκολο αποτέλεσμα, μένουν σαστισμένοι, μη ξέροντας τι να κάνουν. Αν κληθούμε να το κάνουμε, θα διατάξουμε κάποιους να κάνουν μπάνιο στο λουτρό, άλλοι θα κάνουν εμετό, και θα διατάξουμε σε άλλους να κάνουν εμετό, και άλλοι θα φάνε λίγο από τον στυπτικό καρπό. Όταν τους γίνει αυτό, η κοιλιά τους θα απελευθερωθεί. Έχουμε περιγράψει στα βιβλία μας τα σημάδια με τα οποία συνάγεται και γνωρίζει τι είναι χρήσιμο και τι χρειάζεται ο καθένας από αυτούς. Δεν υπολογίζω τον αριθμό των ασθενών με ίκτερο που ανάρρωσαν μόνο από καθαρτικά, καθώς και εκείνων με λέπρα ή εκείνων με πόνο που ήταν χρόνιος. Και υπάρχουν άλλες χρόνιες ασθένειες, πολλές από τις οποίες θεραπεύτηκαν μόνο με το καθαρτικό.

12. Αν δεν βρείτε παρόμοια εμπειρία με το άτομο που εξετάζετε, τότε θα πρέπει να τον συγχωρήσετε. Αν δείτε κάποιον που προσποιείται ότι είναι γιατρός, που δεν μπορεί αμέσως να {να} θεραπεύσει κάποιον που έχει ίκτερο χωρίς πυρετό με καθαρτικό, τότε δεν πρέπει να τον δικαιολογήσετε. Ομοίως, δεν πρέπει να δικαιολογήτε κάποιον που δεν μπορεί να θεραπεύσει κάποιον από το δάγκωμα ενός λυσσασμένου σκύλου, ενός φιδιού ή άλλων ζώων που δαγκώνουν, με φάρμακα χωρίς να κόψετε και να καυτηριάσετε το μέρος που δαγκώθηκε, και ή να εφαρμόσετε μια παρόμοια θεραπεία.

Έχω δει πολλούς γιατρούς που δεν μπορούν να ανοίξουν τα στόματα των φλεβών που κανονικά άνοιγαν από τον πυθμένα και έρεε αίμα από αυτές, έτσι μπλοκαρίστηκαν τη στιγμή που έπρεπε να ρεύσει το αίμα. Άλλοι δεν μπορούν να διασκορπίσουν τη σάρκα που πρέπει να διασκορπιστεί. Και έχω δει μερικούς γιατρούς που δεν θεραπεύουν την περίσσεια σάρκας που μεγαλώνει στη ρίζα του νυχιού, και η πρόθεση στη θεραπεία της είναι μόνο για έναν σκοπό: την παρουσία φαρμάκων που διαλύουν τη σάρκα που αυξάνεται χωρίς τσίμπημα. Ξέρω γιατρούς που θεραπεύουν ένα νεύρο αν τραυματιστεί, με αντίθετο από αυτό που χρειάζεται...

7

8

2

من العلاج، فيعرض من ذلك التشنُّج لصاحب الجراحة فضلا عن الرخاوة في ذلك العضو. ويخطئون ضرورياً أحر كثيرة من الخطأ، تدلّ على جهلهم دلالة بيّنة.

3

وأما الطبيب الحاذق فإنه يخلص من جميع هذه المثالب، وبيانا فيحسن في هذه الأشياء التي وصفنا. وعنده مع ذلك طريق لوجود جميع ما يحتاج إليه فيما يعالج به المرضى. حتّى أنّه وإن اتفق أن يكون في قرية ليس معه شيء ممّا كان يستعمله من الأدوية في مدينته، يقدر أن يجد هناك ما يحتاج إليه لعلاج كلّ مرض من زهر النبات، وثماره، وأصوله، ولحائه، ولبنه، وورقه، وعصارته من الحشائش والشجر وما بين ذلك. فقد رأيتموني وأنا أفعل ذلك مرارا كثيرة.

4

وبهذا الطريق بعينه قدر المستعمل الدواء الواحد المفرد كالمرداسنج والاسفياج أن يلزق به الجراحات ويدمل به ما يحتاج منها إلى الإدمال. ويشفى به القروح العظيمة الغور والنواصير. ويسكّن به عادية القروح الخبيثة الساعية، ويبرئ به القروح التي معها أورام أو صلابة. وكذلك قد

5

يجب على الطبيب الكامل ان يحسن هذا ويحكمه. وقد ينبغي إذا اقترحت على طبيب أن يبرئ [ذلك] بدواء واحد مفرد يسمّيه لك، علا مختلفا ليتبين لك حذقه، أن يكون ذلك الدواء ليس في الغاية من الحرارة ولا من البرودة، لكن يكون-إن أمكن- متوسطا. فإن كان إلى الحرّ أو إلى البرد أميل، فلا ينبغي أن يكون قد بعد عن المتوسط كثيرا. فقد رأيتمونا مرارا كثيرة هيأنا من المراداسنج أدوية أبرأنا بها جميع هذه الأدوية التي وصفنا قبل وغيرها من القوابي، والسعفة،

6

...με αποτέλεσμα ο ασθενής με το τραύμα να ταλαιπωρείται από σπασμό, εκτός από τη χαλάρωση σε αυτό το μέλος. Και κάνουν πολλά άλλα είδη λαθών, που δείχνουν ξεκάθαρα την άγνοιά τους.

Όσο για τον επιδέξιο γιατρό, είναι ελεύθερος από όλες αυτές τις ελλείψεις, και ξεκαθαρίζει και βελτιώνεται σε αυτά που περιγράψαμε. Έχει, ωστόσο, έναν τρόπο να έχει όλα όσα χρειάζεται για τη θεραπεία ασθενών. Αν τύχει μάλιστα να βρισκόταν σε ένα χωριό χωρίς τίποτα από τα φάρμακα που χρησιμοποιούσε στην πόλη του, θα πρέπει να μπορέσει να βρει εκεί ό,τι χρειαζόταν για να θεραπεύσει κάθε ασθένεια από τα άνθη, τους καρπούς, τις ρίζες, το φλοιό, τον χυμό σα γάλα, τα φύλλα, τους χυμούς από βότανα. και τα δέντρα και ότι υπάρχει μεταξύ τους. Με έχετε δει να το κάνουν πολλές φορές. Με τον ίδιο τρόπο, ο γιατρός θα πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί ένα απλό φάρμακο, όπως τη λιθάργη²⁰ και το λευκό μόλυβδο, για να προκαλέσει τη θεραπεία των πληγών και να δημιουργήσει ένα επουλωτικό κάλυμμα, όταν είναι αναγκαίο, επίσης να θεραπεύει βαθιά κοίλα έλκη και συρίγγια, και να τα χρησιμοποιεί αυτά τα φάρμακα για να ανακουφίζει κακοήθη έρποντα έλκη, και να θεραπεύει έλκη που συνοδεύονται από πρηξίματα και σκληρύνσεις. Ομοίως, ο πλήρης γιατρός μπορεί να χρησιμοποιεί αυτά τα φάρμακα καλά και αποτελεσματικά. Ίσως χρειαστεί, εάν προτείνετε σε έναν γιατρό, του οποίου θέλετε να ελέγξετε την ικανότητα, να σας πει μόνο για ένα φάρμακο, για διαφορετικές αιτίες, αυτό το φάρμακο δεν θα είναι ούτε πολύ ζεστό ούτε πολύ κρύο, αλλά είναι -αν είναι δυνατόν- μέτριο.

Πολλές φορές μας έχετε δει να προετοιμάζουμε από τον λιθάργυρο φάρμακα που μας θεραπεύουν από όλα αυτά τα νοσήματα που περιγράψαμε προηγουμένως και άλλα από τους λειχήνες, το έκζεμα, τη δακτυλίτιδα...

3

4

5

6

²⁰ Για τη θεραπεία των ελκών αναφέρεται το ψιμμύθιο (λευκός ανθρακικός μόλυβδος) και η λευκάργυρος ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ 196 *ἀλλ' εἰ καὶ μέχρι τοῦ βάθους ἐξικνεῖσθαι δυνατόν ἐπισκοπεῖσθαι. ψιμμύθιον γοῦν καὶ λιθάργυρος στύφει καὶ ξηραίνει μετρίως· ἀλλ' ἐὰν ἐπιπάσσης αὐτὰ δίκην τέφρας ἐν κύκλῳ τοῦ τετρωμένου, πλέον οὐδὲν ἀνύσεις· οὐ γὰρ διίκνεϊται τῶν οὕτω ξηρῶν φαρμάκων εἰς τὸ βάθος ἢ δύναμις. ὑγρότητος οὖν αὐτοῖς δεήσει τινός, ἴν' ὁποῖόν τι τῶν ἐμπλαστικῶν φαρμάκων, ἢ καὶ τῶν ὑγροτέρων τι γένηται. τοῦτο μὲν οὖν τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείας ἐστὶν ἴδιον, οὐκ αὐτῆς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου· καὶ εἰ δόξαιμεν αὐτοῦ δεῖσθαι τε πρὸς τὰ παρόντα, κἂν ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ μνημονεύσαιμεν.*

وال سحج الذى يكون في الفخذين من المشى، وجميع القروح التي تكون في الرحم وفي المقعدة وفي غيرهما من سائر الأعضاء من غير علة من خارج. وذلك أنّ المرءاسنج إذا خلط بالماء العذب كان فعله لونا، وإذا خلط بما البحر كان فعله غير ذلك الفعل، وإذا خلط بدهن الورد كان فعله غيرهما، وإذا خلط بالخلّ كان فعله غير فعل الثلاثة، وإذا خلط بالزيت كان فعله غير فعلها، وإذا خلط بالخلّ والزيت من غير ماء، كان فعله غير فعل جميعها. وفعل المخلوط معه ماء عذب غير فعل المخلوط معه ماء البحر. وفعله أيضا إذا طبخ غير فعله إذا لم يُطبخ، ويختلف أيضا اختلافا

7

كثيرا على حسب اختلاف طبخه، في كثرته وقلته. وكذلك الحال في خبث الفضّة، وفي الاسفيداج والطين المسمّى قيموليا، وغيره من سائر أصناف الطين. فإنها إذا هي خلطت مرّة بماء، ومرّة بشراب، ومرّة بماء البحر، ومرّة بماء الثلج، ومرّة بزيت، ومرّة بدهن ورد، ومرّة باتنين من هذه أو ثلاثة أو بأكثر من ذلك، ظهرت منها قوى متضادة. وإن أنت خلطت هذه الأدوية بعصارات أصناف النبات، كان ما يظهر من اختلاف قواها وأفعالها أكثر. فقد تقدر أن تعجن كلّ واحد من هذه الأدوية بعصارة الخسّ مرّة، وبعصارة السلق أخرى، وبعصارة الهندباء مرّة، وبعصارة الحمّاض مرّة، وبعصارة الحشيشة التي يُقال لها لسان الحمل، وبعصارة الحشيشة التي يُقال لها حيّ العالم، وبعصارات أصناف كثيرة غير هذه من النبات. فتقدر بهذا الطريق أن تهَيئ من المرتك دواء يصلح لجميع القروح، وكذلك من غير المرتك ممّا ليست له قوة قويّة. على أنّه إن كان للدواء قوة قويّة، فقد يمكن أن تخلطه بهذه الأشياء التي وصفنا، فيحدث له أفعال

8

... τις εκδορές που γίνονται στους μηρούς από το περπάτημα, και όλες οι πληγές που εμφανίζονται στη μήτρα, στους γλουτούς και σε άλλα μέρη του σώματος, χωρίς εξωτερική πάθηση. Και αυτό γιατί αν ο λιθάργυρος αναμιχθεί με γλυκό νερό, το αποτέλεσμα θα είναι ένα είδος, και αν αναμιχθεί με θαλασσινό νερό, η δράση του θα είναι διαφορετική από αυτή τη δράση, και αν αναμιχθεί με ροδέλαιο, τότε η δράση του είναι άλλη, από αυτή, και αν αναμιχθεί με ξύδι, η δράση του θα είναι διαφορετική από τη δράση των τριών, και εάν αναμιχθεί με λάδι, τότε η δράση του θα είναι διαφορετική από αυτή τη δράση, και εάν αναμιχθεί με ξύδι και λάδι χωρίς νερό, η δράση θα ήταν, διαφορετική από όλα. Κάνουμε το μείγμα με γλυκό νερό και η δράση του είναι διαφορετική από το θαλασσινό νερό. Και το μείγμα αν μαγειρευτεί θα έχει διαφορετική δράση από ότι αν δεν μαγειρευτεί, και επίσης διαφέρει πολύ ανάλογα με τη διαφορά στο μαγείρεμα, στο πόσο πολύ ή πόσο λίγο το μαγειρέψαμε. Το ίδιο συμβαίνει και με την ασημένια σκωρία, τον λευκό μόλυβδο και τον πηλό που λέγεται κιμωλία και άλλα είδη πηλού: Διότι αν αναμιχθεί μια φορά με νερό, μια φορά με οίνο, μια με θαλασσινό νερό, μια με το λιωμένο χιόνι, μια με λάδι, μια με ροδέλαιο και μια με δύο ή τρία από αυτά ή περισσότερα από αυτό, αναδύονται αντίθετες δυνάμεις. Και αν αναμίξατε αυτά τα φάρμακα με τους χυμούς των φυτικών ποικιλιών, θα φαινόταν διάφορα αποτελέσματα από τη διαφορά στις δυνάμεις τους από τα άλλα που κάναμε. Ίσως μπορέσετε να ζυμώσετε καθένα από αυτά τα φάρμακα με χυμό μαρουλιού μία φορά, με χυμό σέσκουλου μία φορά, με χυμό πικραλίδας μία φορά, με χυμό οξαλίδας μία φορά, με το χυμό του χόρτου που ονομάζεται *αρνόγλωσσο*, με το χυμό του χόρτου που ονομάζεται *sempernivum* (σημ. είδος παχύφυτου), και με τους χυμούς πολλών άλλων ειδών φυτών. Έτσι θα μπορέσεις να παρασκευάσεις από το λιθάργυρο ένα φάρμακο κατάλληλο για όλες τις πληγές, καθώς και από άλλα εκτός του λιθάργυρο, που δεν έχουν ισχυρή δύναμη. Ωστόσο, εάν το φάρμακο έχει ισχυρή δύναμη, μπορείτε να το αναμίξετε με αυτά τα πράγματα που περιγράψαμε και θα έχει δράσεις.

كثيرة مختلفة، كما قد يفعل بالنورة. وذلك أنا نخلطها مع كل واحد ممّا وصفنا، وربّما غسلناها وربّما لم نغسلها، فيكون فعلها على حسب ما نخلطها به وعلى حالنا في الغسل وغيره. 13. إلا أنّ الأمر على ما قد وصفت لك مرارا كثيرة في كتابي هذا من أنّه ليس أحد من أهل اليسار يقصد محبة الأطباء على الحقيقة الصحيحة وكيف يمتحنوهم. وليس بهمّهم هذا الأمر حتّى يحضروا المرضى فيروا ما يعالجهم به الأطباء. وكثيرا ما يموت مرضى كثير من أمراض ضعيفة بسبب تدبير الأطباء. وإن أهل اليسار لو حضروا أولئك المرضى، لما قدروا ان يعرفوا ما مقدار ذلك المرض في ضعفه وقوّته. وقد كان يجب عليهم ولو لم يعرفوا شيئا من أمر المرضى، أن يعرفوا مقدار قوّة المرض، خاصّة على المعلول، كيلا يندموا طبيا غلبه مرض قوئ ولا يحمدا طبيا أبرأ مرضا ضعيفا. وما عندهم من العناية بهذا ما يدعوهم إلى أن يعيرونا مسامعهم، ولو قليلا، حتّى نعلمهم الدلائل التي يُعرف بها مقدار المرض في القوّة والضعف، وحاله في الخبث والسلامة.

2

ومنهم من هو مشغول دهره بجمع الأموال وطلب مراتب السلطان. ومنهم هو مشغول باللذات. ومن تعاطى منهم قراءة الكتب، وهم القليل، فإنهم ينفون أعمارهم ويشغلون أنفسهم من ذلك فيما لا يُنتفع به من أحاديث من مضى وأيام الناس ممّا أكثره باطل، ومن تعرّف الألفاظ، كيف كانت تستعمل قديما. ويغفلون العلوم التي أنفع العلوم وأحسنها وأحلّها،

3

...φέρνοντας πολλές διαφορετικές ενέργειες στην πράξη, όπως μπορεί να γίνει με τον ασβέστη. Και αυτό γιατί το μπορούμε να το κάνουμε με σβησμένο ή άσβεστο από αυτά τα μέσα που περιγράψαμε, και μπορεί να το έχουμε πλύνει ή να μην το έχουμε πλύνει, οπότε η δράση του θα είναι ανάλογα με το τι το ανακατεύουμε και την κατάστασή του αν είναι σβησμένος ή άσβηστος.

13. Ωστόσο, το θέμα είναι όπως σας έχω περιγράψει πολλές φορές σε αυτό το βιβλίο μου, ότι κανείς από τους εύπορους ανθρώπους δεν σκοπεύει να βρει τον αληθινό τρόπο για να εξετάσει τους γιατρούς και πώς να τους δοκιμάσει. Δεν τους ενδιαφέρει αυτό το θέμα μέχρι να βρεθούν με τους ασθενείς και να δουν πως τους αντιμετωπίζουν οι γιατροί. Οι ασθενείς με πολλές αδύναμες ασθένειες συχνά πεθαίνουν λόγω κακής διαχείρισης των γιατρών. Και αν οι εύποροι άνθρωποι είχαν παρακολουθήσει αυτούς τους ασθενείς, δεν θα μπορούσαν να γνωρίζουν την έκταση αυτής της ασθένειας όσον αφορά του αν είναι μια ελαφριά περίπτωση ή μια βαριά. Και ήταν απαραίτητο για αυτούς, ακόμα κι αν δεν ήξεραν τίποτα για τα προβλήματα του άρρωστου, να εκτιμήσουν την έκταση της σοβαρότητας της ασθένειας, ειδικά τα αποτελέσματα της στους άρρωστους, για να μην υποτιμήσουν έναν γιατρό που δεν μπόρεσε νικήσει μια ισχυρή ασθένεια, και να μην επαινέσουν έναν γιατρό που αντιμετώπισε επιτυχώς μια αδύναμη ασθένεια. Και αυτό που τους ενδιαφέρει είναι αυτό που θα τους ωθεί να μας ακούσουν, έστω και λίγο, ώστε να τους διδάξουμε την τα σημάδια για το πόσο σοβαρή ή ελαφριά είναι η αρρώστια, κακοήθης ή καλοήθης.

2

Μερικοί από αυτούς είναι απασχολημένοι με τη συλλογή χρημάτων και στην αναζήτηση των βαθμών της εξουσίας. Μερικοί από αυτούς είναι απασχολημένοι με την ευχαρίστηση. Όσοι από αυτούς ασχολούνται με την ανάγνωση βιβλίων, και είναι λίγοι, περνούν τη ζωή τους και ασχολούνται με αυτά που δεν ωφελούν από τις παραδόσεις του παρελθόντος και τα χρονικά, που τα περισσότερα από αυτά είναι ψεύτικα. Μελετούν την ετυμολογία των λέξεων, για το πώς τις χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν. Παραμελούν τις επιστήμες που είναι οι πιο χρήσιμες, οι καλύτερες και οι νόμιμες...

3

وهي علوم الطبّ والفلسفة. ولو صرفوا عنها عنايتهم إلى هذه العلوم، لما نفق عندهم الجُهْل من الأطباء، ولا احتجت على أكثر في صفة الطريق الذي يُمتحن به الأطباء.

4

وأنا تارك ذكر الأغنياء ومن قد أفسده أهل الملوك، كما قلت قبل، ومقبل على من يعنيه الحقّ وأليه يقصد، فأذكر له من هذه الأعمال التي وصفت في هذا الكتاب أنّه ينبغي أن يُمتحن الطبيب بها.

5

فأقول إنّ لا يجب إن أبرا طبيباً كثيراً أن يحمد نفسه؛ ولا يُحمد متى لم يكن منها شيء خبيث. ولا ينبغي متى رأته قد أبرا مريضين أو ثلاثة من أمراض قويّة خبيثة البرء التام، أن يُنتظر بالقضيّة عليه بالحدق أن يجرب مرّة أخرى. ولا بدّ لمن أراد أن يمتحن الأطباء بهذه الطريق من أن يكون قد شدا من أوائل علوم الطبّ شيئاً. فإن لم يكن شدا من ذلك شيئاً، كان من طبعه جودة الذهن والفتنة.

6

فقد رأيت مرارا كثيرة أتى فعلت فعلا واحدا، فعجب منّي قوم ممن رأوه؛ ورأه آخرون فلم يحركهم ولا حفلوا به. وأنا ذاكر قليلا من كثير من ذلك ليكون مثالا يستدلّ به على ما سواه. وهو أنّ امرأة رأت في الشهر الرابع من حملها أولاً دما صديدا رقيقا منتننا. ثمّ بعد أن تمادى الزمان بها أسقطت. ثمّ من بعد ذلك جعل يخرج من المشيمة في كل يوم شيء، وذلك

...που είναι οι ιατρικές επιστήμες και η φιλοσοφία. Κι αν έστρεφαν την προσοχή τους σε αυτές τις επιστήμες, δεν θα τα πήγαιναν καλά οι ανίδεοι γιατροί, και δεν θα ξόδευα ενέργεια περισσότερο για την περιγραφή του τρόπου με τον οποίο ελέγχονται οι γιατροί.

Και αφήνω την αναφορά των πλουσίων και εκείνων που τους έχουν διαφθείρει οι κόλακες, όπως είπα και πριν, και στρέφομαι σε αυτούς για τους οποίους έχει σημασία η αλήθεια και αναζητούν την αλήθεια, γι' αυτό θα επαναλάβω μερικές από αυτές τις ενέργειες που περιέγραψα σε αυτό το βιβλίο με τις οποίες πρέπει να εξεταστεί ο γιατρός.

4

Λέω λοιπόν ότι δεν θα πρέπει ένας γιατρός να επαινεί τον εαυτό του εάν θεραπεύει πολλούς ασθενείς. Και δεν είναι αξιόπαινο αν δεν είναι κάποιες από αυτές ύπουλες αρρώστιες. Και όταν δεις ότι έχει θεραπεύσει εντελώς δύο-τρεις ασθενείς -από τις δύσκολες και τις κακοήθεις ασθένειες, δεν πρέπει να καθυστερήσεις για να τον θεωρήσεις ως ικανό γιατρό. Όποιος θέλει να δοκιμάσει γιατρούς με αυτόν τον τρόπο πρέπει να έχει μάθει κάτι από τις αρχές των επιστημών της ιατρικής. Αν δεν συμβαίνει αυτό, τότε πρέπει να είναι προικισμένος στη φύση του με καλό μυαλό και οξυδέρκεια.

5

Έχω δει πολλές φορές ότι όταν έκανα κάτι, έτσι οι άνθρωποι που την είδαν με θαύμασαν. Άλλοι το είδαν, αλλά δεν τους συγκίνησε ούτε το πανηγύρισαν. Αναφέρω ένα από πολλά παραδείγματα, ώστε να αποτελέσει οδηγό προς χρήση σε άλλες υποθέσεις. Ήταν μια γυναίκα στον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης της, και είδε πρώτα αίμα και μετά λεπτό, σάπιο πύον. Στη συνέχεια, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, απέβαλε. Μετά από αυτό έβγαине κάτι από τον πλακούντα κάθε μέρα, και αυτό...

6

7

أَنَّ المشيمة عفتت داخلا. فلَمَّا أن انقطع بقايا المشيمة، ظنَّ القوابل وجميع من حضر من الأطباء غيرى أَنَّ تلك المرأة قد نقيت النقاء التام. فلَمَّا أن جسست عرقها تبين لى من نبضه أَنَّ في الرحم شيئا باقيا ينبغي أن يُخرج وأعلمت المرأة وزوجها ومن حضر بذلك، وأَنَّهُ يُحتاج إلى إخراج ذلك الشيء الذى قد بقى في الرحم. فلما أن كان في اليوم السادس عشر من اليوم الذى أسقطت فيه، سقط طفل قد عفن.

8

فلما نظر بعض من حضر وعرف هذه القضية مئى، بلغ من تعجبهم أَنَّهُم لم يحتاجوا مئى إلى قضية ثانية في الاستدلال على حذق بمعرفة النبض. فأَمَّا زوج تلك المرأة، فلأنه كان بهيميا لم يعجب من ذلك البتة. وحضرتي عند مرضى كثير وقد قضيت باليوم الذى يكون به البحران وما الطريق الذى يكون به، فما حمد شيئا من ذلك. فهؤلاء البهائم ولو بلغ من يسارهم أكثر مما بلغه كاميدس وقروسس، ولو عظم شأنهم حتى يستولوا على المدن والأمم بأسرها، أو يحظوا

9

من السلطان بغير ذلك مما هو أكثر منه، لن يقدروا على امتحان الأطباء. وأما من كانت معه طبيعة ذكاء وفطنة وكان له تفقد للأمر، فإن قسد لمحنة الأطباء لم يعيه ذلك. وذلك أَنَّهُ يتفكر أولا فيعلم أَنَّ بعض الأمراض قوية وبعضها ضعيفة، وبعضنا سليمة وبعضها خبيثة. ويسأل كل واحد من الأطباء على حدثه عن الدلالات التي يستدل بها على قوة الأمراض وضعفها، وسلمتها وخبثها. فيجد بعضهم لا يقدر أن يصف تلك العلامات بالكلام، فضلا عن أن يعرفها في كل واحد

...γιατί ο πλακούντας σάπιζε μέσα. Όταν κόπηκαν τα υπολείμματα του πλακούντα, οι μαίες και όλοι οι γιατροί που ήταν παρόντες εκτός από εμένα νόμιζαν ότι αυτή η γυναίκα είχε καθαριστεί πλήρως. Όταν ένωσα τον παλμό της στη φλέβα της, μου έγινε ξεκάθαρο από τον παλμό της ότι κάτι παρέμεινε στη μήτρα που έπρεπε να αποβληθεί και ενημερώθηκαν γι' αυτό η γυναίκα, ο σύζυγός της και οι παρευρισκόμενοι, και ότι έπρεπε να προκληθεί η αποβολή αυτού το οποίο είχε παραμείνει στη μήτρα. Και όταν ήταν η δέκατη έκτη ημέρα από τότε που έπαθε αποβολή, έπεσε από αυτήν ένα παιδί που ήταν σάπιο.

7

Όταν μερικοί από εκείνους που ήταν παρόντες σκέφτηκαν αυτήν την διάγνωση, έμειναν έκπληκτοι που δεν χρειάζονταν μια δεύτερη διάγνωση από μένα για να συμπεράνουν την ικανότητά μου στο να καταλαβαίνω τον παλμό. Όσο για τον άντρα εκείνης της γυναίκας, επειδή ήταν κτηνώδης, αυτό δεν του άρεσε καθόλου. Με παρακολούθησε για πολλούς ασθενείς μου, όταν αποφάσιζα για τη κρίσιμη τους μέρα που θα γινόταν η κρίση, και πώς θα συμβεί, οπότε δεν επαίνεσε τίποτα από αυτά. Για αυτά τα κτήνη, ακόμα κι αν είναι πιο πλούσιοι από όσο ήταν ο Μίδας και ο Κροίσος, ή από μεγάλους κατακτητές που κατέλαβαν ολόκληρες πόλεις και έθνη ή που απέκτησαν με άλλο τρόπο μεγάλη εξουσία, δεν θα μπορέσουν να εξετάσουν τους γιατρούς. Όσο για εκείνον που έχει τη φύση της ευφυΐας και της οξυδέρκειας και έχει την ικανότητα να ελέγχει τα πράγματα, δεν δυσκολεύεται να εξετάσει τους γιατρούς αν χρειαστεί να το κάνει. Και αυτό γιατί σκέφτεται πρώτα και ξέρει ότι κάποιες ασθένειες είναι δυνατές και άλλες είναι αδύναμες, και άλλες είναι καλοήθεις και άλλες κακοήθεις. Και ρωτά τον καθένα από τους γιατρούς ξεχωριστά για τις ενδείξεις με τις οποίες συμπεραίνει το αν μια αρρώστια θα είναι δυνατή ή θα είναι ελαφριά, καθώς και την καλοήθεια της και την κακοήθεια της. Βρίσκει μερικούς από αυτούς ανίκανους να περιγράψουν αυτά τα σημάδια με λόγια, πόσο μάλλον να τα αναγνωρίζουν σε άτομα...

8

9

10

المرضى ثم إنه بعد ذلك يروم أن يمتحن أولئك الأطباء بالفعال، فينظر إن كان معهم حذق بسرعة تعرّف ما أحسنوا وصفه بالكلام. ويضع عن نفسه مؤونة امتحان من لم يقدر على وصف تلك العلامات بالكلام. وقد يكتفى أكثرهم بما وصفت من هذه الأشياء فيما قصدت إليه.

11

وإني أقدر أن أتى بعلامات أخر كثيرة يستدلّ بها على حذق الطبيب. إلا أتى كرهت التطويل فرأيت أن أقطع كتابي هذا في هذه الموضع، بعد أضيف محنة أصحاب البطّ والعلاج بالحديد إلى ما وصفت. ولست أحتاج في ذلك إلى كلام كثير، لمشاركة هذا الطريق للطريق الأول الذي وصفته.

2

14. فأقول إنّه ينبغي أيضا في هذا الباب أن يعرف من أراد أن يمتحن أصحاب العلاج بالحديد من الأطباء مقادير الأمراض التي يعالجها أولئك الأطباء في قوتها وضعفها، وحالاتها في السلامة والخبث. من ذلك أنّه ليس ينبغي لك أن تلتفت في القبلة إلى عظّمها ولا يغلطك كبرها فيوهمك انها مرض قوئ عظيم. لكن ينبغي لك أن تبحث ما طبيعة المرض، وكيف يُعرف حاله من عظّمه الذي هو بالحقيقة عظيم لا بما يظهر. ويعلم أنّ القبلة التي قد نزل فيها الغشاء الذي على المعدة والأمعاء الذي يقال له الثرب هي مرض قوئ عظيم، وإن كان حجمها ليس بالعظيم؛ والقبلة التي

... που είναι ασθενείς. Θα πρέπει να κανονίσει να εξετάσει τον γιατρό στην πρακτική για να καταλάβω αν έχει την ικανότητα να κάνει άμεση διάγνωση για αυτό που είχε περιγράψει προφορικά. Θα πρέπει να μην προχωρήσει αν κάποιος αποτυγχάνει να περιγράψει τα σημάδια προφορικά. Οι πιο πολλοί θα βρουν την προηγούμενη μου περιγραφή επαρκή για αυτό το σκοπό.

10

Θα μπορούσα να αναφερθώ σε πολλά άλλα σημεία με τα οποία αναγνωρίζεται η ικανότητα ενός γιατρού. Μόνο που μισώ πάρα πολύ την απεραντολογία, κι έτσι αποφάσισα να κόψω το βιβλίο μου σε αυτό το σημείο, αφού προσθέσω τη δοκιμασία των χειρουργών σε αυτό που περιέγραψα. Δεν χρειάζομαι πολλή συζήτηση για αυτό, γιατί υπάρχει πολύ κοινό μεταξύ της μεθόδου (της εξέτασης των χειρουργών) και της προηγούμενης μεθόδου που περιέγραψα.

11

14. Οπότε λέω ότι είναι επίσης απαραίτητο από αυτή την άποψη για όσους θέλουν να δοκιμάσουν εκείνους που χειρουργούν (θεραπεύουν με σίδηρο) μεταξύ των γιατρών, το πόσο δυνατές είναι οι ασθένειες που αντιμετωπίζουν αυτοί οι γιατροί όσον αφορά τη δύναμη και την αδυναμία τους, και την κατάστασή τους από άποψη ασφάλειας και κακοήθειας. Από αυτό, δεν πρέπει να προσέχετε το μέγεθος μιας κήλης, και να μην πλανηθείτε από το μέγεθος της και να σας παραπλανήσει ότι είναι μια βαριά και σοβαρή ασθένεια. Αλλά θα πρέπει να ερευνήσετε ποια είναι η φύση της ασθένειας και αν είναι στην πραγματικότητα σοβαρή, ή απλώς έτσι φαίνεται. Και είναι γνωστή ως υδροκήλη αν έχει κατέβει η μεμβράνη που είναι στο στομάχι και τα έντερα που ονομάζεται επίπλουν²¹ είναι μια δυνατή και μεγάλη ασθένεια, αν και το μέγεθός της δεν είναι μεγάλο και μια κήλη...

2

²¹ Ελάσων **επίπλουν** Αποτελείται : από Δυο στιβάδες περιτοναίου (εμβυική προέλευση από το πρόσθιο μεσεντέριο)

ففيها ماء مرض يسير، وإن رأيتها عظيمة. وكذلك ينبغي أن يتعرف حال القيلة التي قد نزل إليها شيء من المعى إما وحده وإما مع الثرب.

3

فإذا أردت أن تمتحن المعالج بالحديد المحنة الصحيحة، فكذلك الحال في سائر الامراض مثل الحجر الذي في المثانة، والعروق المتسعة، وأفواه العروق المنفتحة، والنواصير، واللوزتين، والخنزير، وغلظ اللهاة، والماء الذي في العين، والظفرة، والشعر الزائد، والسلع، وسائر ما أشبه ذلك. فإنك متى عرفت مقدار كل واحد من هذه الأمراض في قوته وضعفه وحاله في سلامته وخبئه، لم يعسر عليك أن تمتحن وتميز بين الحاذق وغير الحاذق. وذلك أنك إذا رأيت الطبيب قد أبرأ أمراضا كثيرة قوية، علمت أنه معالج حاذق؛ وإذا رأيت أنه يبرئ أمراضا يسيرة أو ضعيفة، علمت أنه ليس بحاذق.

4

وينبغي أن يكون ما قلت قبل حاضرا لذكرك في هذا الباب أيضا من أنه "لا ينبغي أن يخطئ المريض على نفسه في وجه من الوجوه، ولا يخطئ عليه من يخدمه، ولا يعرض شيء من خارج يفسد على الطبيب علاجه."

تم كتاب جالينوس في المحنة التي <بها> يعرف الإنسان أفضل الأطباء، إخراج حنين بن إسحق.

... που περιέχει λίγο νερό σε αυτό, και ίσως είναι μια ελαφριά ασθένεια ακόμα κι αν τη βλέπεις πολύ μεγάλη. Ομοίως, θα πρέπει να αναγνωρίσει κανείς την κατάσταση της υδροκήλης στην οποία έχει κατέβει κάτι από το έντερο, είτε μόνο του είτε με το επίπλουν.

Εάν θέλετε να εξετάσετε τον χειρουργό (θεραπευτή με σίδηρο), με τη σωστή δοκιμασία, τότε θα πρέπει να γνωρίζει την (ένταση) για όλες τις ασθένειες, όπως η πέτρα στην κύστη, οι διεσταλμένες φλέβες, τα στόμια των ανοιχτών φλεβών, το συρίγγιο, τις αμυγδαλές, τις χοιράδες (φουσκωμένοι αδένες), τη σκλήρυνση της σταφυλής, το πτερύγιο στο μάτι, τη τριχίαση (ασθένεια των βλεφάρων), καρκινώματα, και όλα παρόμοια. Όταν γνωρίζετε την έκταση κάθε μιας από αυτές τις ασθένειες όσον αφορά τη δύναμη και την αδυναμία, και την κατάστασή της στην υγεία και την κρυφή της κατάσταση, δεν θα σας είναι δύσκολο να δοκιμάσετε και να διακρίνετε μεταξύ του ικανού και του ανίκανου γιατρού. Αυτό συμβαίνει γιατί αν δείτε έναν γιατρό που έχει θεραπεύσει πολλές σοβαρές ασθένειες, ξέρετε ότι είναι έμπειρος θεραπευτής. Και αν τον δεις να θεραπεύει μόνο μικρές ή αδύναμες ασθένειες, ξέρεις ότι δεν είναι επιδέξιος.

3

Και αυτό που είπαμε για αυτό το θέμα πριν, θα πρέπει να υπάρχει στο νου σας, ότι «πρέπει η θεραπεία να μη διαταράσσεται με οποιονδήποτε τρόπο όταν ο ασθενής κάνει λάθος μόνος του ή αν του κάνει κάποιο λάθος αυτός που τον υπηρετεί και δεν επηρεάζεται από τίποτα τις εξωτερικές περιστάσεις». (από τον 1^ο αφορισμό του Ιπποκράτη: . Δεί δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιῶντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν.)

4